

ANTENNE GOOI EN
VECHTSTREEK 2018

ANTENNE GOOI EN VECHTSTREEK 2018

ZICHT OP MIDDELENGEBRUIK ONDER JONGE MENSEN IN DE REGIO

Dirk J. Korf – Annemieke Benschop – Ton Nabben

m.m.v.

**Floor van Bakkum, Rik Janssen, Jacqueline Krouwel, Corine Latour, Simone Luijk
en Judith Noijen**

Antenne Gooi en Vechtstreek 2018 is uitgevoerd door de Universiteit van Amsterdam (Bonger Instituut voor Criminologie) en de Hogeschool van Amsterdam (Faculteit Gezondheid, Faculteit Maatschappij en Recht), in opdracht van Jellinek Preventie.

Korf D.J., Benschop A. & Nabben, T. (2019) *Antenne Gooi en Vechtstreek 2018. Zicht op middelengebruik onder jonge mensen in de regio*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam / Hogeschool van Amsterdam / Jellinek.

Trefwoorden: uitgaan, alcohol, tabak, cannabis, drugs, trends, preventie

© 2019. Auteursrechten voorbehouden.

INHOUD

I	Intro	7
II	Panel professionals	15
III	Survey cafébezoekers	29
IV	Markt.....	61
V	Samenvatting en conclusies	75
	Bijlagen	
A	Survey cafébezoekers	79
B	Markt	105
	Literatuur	113

I

INTRO

Antenne Gooi en Vechtstreek.....	9
1 Kwalitatieve en kwantitatieve methoden	10
2 Cijfers Gooi en Vechtstreek	11
2.1 Algemene bevolking.....	11
2.2 Middelbare scholieren.....	12
3 De volgende hoofdstukken	13

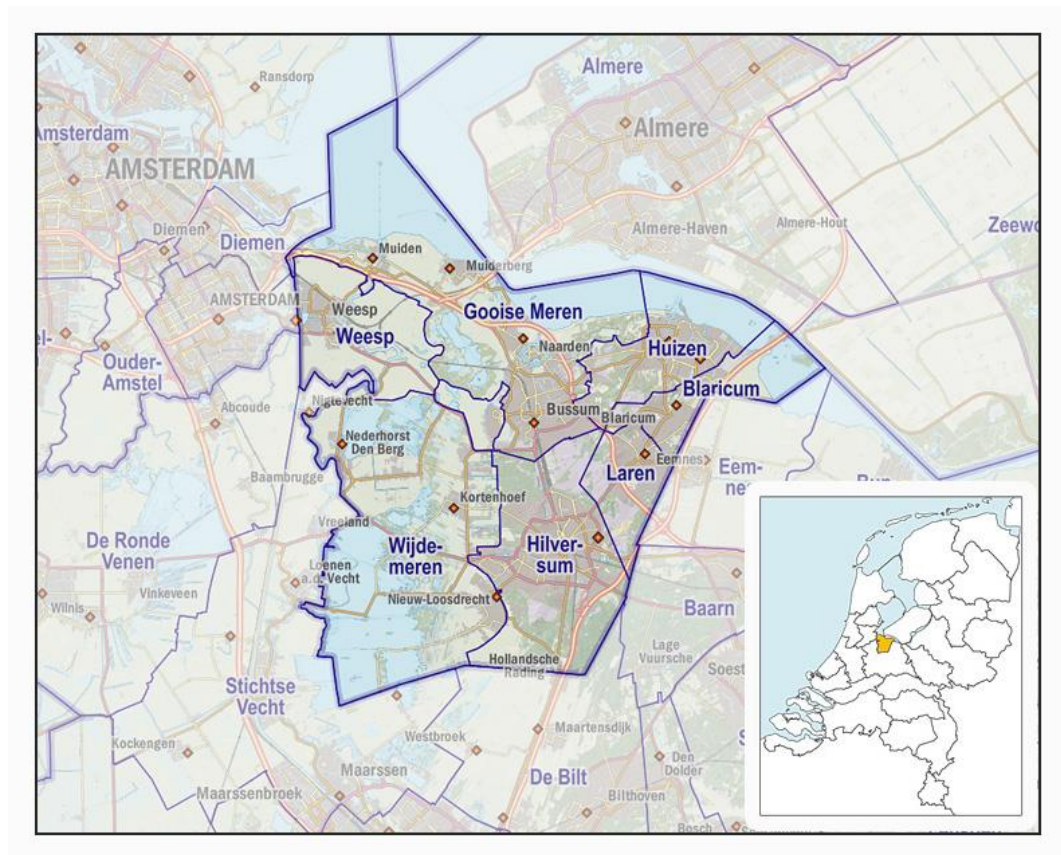

Antenne Gooi en Vechtstreek

Antenne Gooi en Vechtstreek is het 'zusje' van Antenne Amsterdam, dat al zo'n vijftig jaar trends op de hoofdstedelijke drugsmarkt volgt. Antenne brengt jaarlijks op basis van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens het middelengebruik van jongeren en jongvolwassenen in kaart. Sinds 2017 wordt de methodiek van Antenne ook toegepast in de regio Gooi en Vechtstreek.

Bron: Janwillemvanaalst - Eigen werk, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=54643849>

Het (problematische) gebruik van alcohol onder jongeren in Gooi en Vechtstreek staat al geruime tijd onder de aandacht. Zo bleek uit de Jeugdgezondheidsmonitor E-MOVO 2015 (zie paragraaf 2.2) dat cijfers over alcoholgebruik onder middelbare scholieren in Gooi en Vechtstreek hoger liggen dan in de rest van Nederland en werd eind 2017 aangekondigd dat middelbare scholen, gemeenten en horeca- en sportverenigingen in Gooi en Vechtstreek samen zullen gaan werken om alcoholmisbruik door jongeren aan

te pakken.¹ Er is dus enig zicht op het gebruik van alcohol onder middelbare scholieren in Gooi en Vechtstreek, maar hoe zit het met andere middelen en andere doelgroepen? Voor Antenne Gooi en Vechtstreek 2018 zijn professionals geïnterviewd die vanuit hun werk zicht hebben op het middelengebruik door jongeren en jongvolwassenen in de regio, is een survey gehouden onder bezoekers van cafés in Hilversum, Bussum en Huizen, en zijn gegevens van de Hilversumse drugstestservice geanalyseerd.

---

1 Kwalitatieve en kwantitatieve methoden

Om zicht te krijgen op het gebruik van tabak, alcohol en andere drugs onder jongeren en jongvolwassenen in de regio Gooi en Vechtstreek is gebruikgemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve methoden. Het uitgangspunt van Antenne Gooi en Vechtstreek is om de methodiek zo veel als mogelijk uniform te houden met Antenne Amsterdam. De multi-methodische onderzoeksaanpak van Antenne Amsterdam bestaat uit drie vaste, onderdelen: een panelstudie, een survey en drugstestservice uitslagen. De kwalitatieve panelstudie is toegespitst op de lokale situatie. Voor de kwantitatieve onderdelen (survey en drugstestservice) is dezelfde methode toegepast als in Amsterdam.

Door middel van interviews met een **panel** van professionals, aan de hand van een topiclijst over (risico)jongeren, vrije tijd en middelengebruik, wordt een algemeen beeld geschetst van de leefwereld van jongeren in Gooi en Vechtstreek. Om precieze cijfers te kunnen leveren over het middelengebruik is een **survey** onder cafébezoekers gehouden. In de survey zijn vragen gesteld over uitgaan en het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en andere middelen in het algemeen en op de uitgaansavond. Daarnaast zijn gegevens van de **drugstestservice** geanalyseerd, dat wil zeggen: de testresultaten van drugs die door gebruikers worden aangeboden bij de testservice van Jellinek Preventie Gooi en Vechtstreek. Deze gegevens zijn afkomstig van een selecte groep gebruikers en daarom op zichzelf niet representatief voor de gehele gebruikerspopulatie of drugsmarkt, maar zij kunnen wel aanwijzingen verschaffen over (trends in) het gebruik in de regio.

---

¹ Rijnbeek (2017).

---

2 Cijfers Gooi en Vechtstreek

Antenne richt zich primair op het uitgaansleven en middelengebruik van jongeren en jongvolwassenen. Om een breder beeld te krijgen van de gebruikerspopulatie in Gooi en Vechtstreek zijn additionele onderzoeken geraadpleegd. Hieronder volgt een kort overzicht met cijfers over (1) middelengebruik onder de algemene bevolking en (2) middelengebruik onder scholieren en studenten.²

2.1 Algemene bevolking

Sinds 2012 voert de GGD Gooi en Vechtstreek vierjaarlijks een gezondheidsonderzoek uit onder inwoners van 19 jaar en ouder in de regio, als onderdeel van de landelijke 'Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen'.³ Eerder (in 2004 en 2008) werd ook al een gezondheidsenquête gehouden onder volwassenen (19 t/m 64 jaar) en ouderen (65+ jaar) in deze regio.⁴ Onderdeel van deze gezondheidsonderzoeken waren vragen over het gebruik van tabak en alcohol. Beschikbare cijfers uit de periode 2008-2016 zijn opgenomen in de onderstaande grafiek. Volgens de meest recente meting uit 2016 rookt 19% van de volwassenen en 12% van de ouderen in Gooi en Vechtstreek. Voor beide groepen geldt dat het aandeel rokers groter is onder mannen dan onder vrouwen. Ten opzichte van 2012 (toen het aandeel rokers nog op 25% lag) is het aandeel rokers in 2016 gedaald onder volwassenen (maar niet onder ouderen). Het aandeel recente drinkers (laatste jaar) is onder volwassenen en ouderen bijna gelijk (respectievelijk 86% en 84%). Voor beide groepen geldt dat het aandeel recente drinkers groter is onder mannen en hoogopgeleiden dan onder vrouwen en laagopgeleiden. Het aandeel recente drinkers onder volwassenen en ouderen is in de periode 2008-2016 nauwelijks veranderd. In het onderzoek is ook gekeken naar 'zwaar' en 'overmatig' alcoholgebruik.⁵ In 2016 kan 9% van de volwassenen als 'zware drinker' en 22% als 'overmatige drinker' worden aangemerkt. Onder ouderen liggen deze percentages respectievelijk op 7% en

---

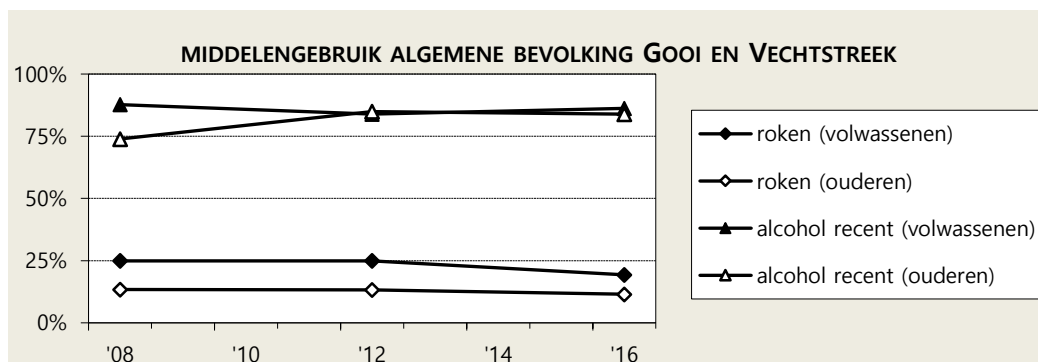
² Deze cijfers zijn ook in de voorgaande Antenne Gooi en Vechtstreek terug te vinden. Wanneer in de toekomst nieuwe rapportages beschikbaar komen, zullen de gegevens worden aangevuld en geactualiseerd.

³ Van Acker (2013); Van Acker & Lameris (2017).

⁴ Van Acker (2009); Van Acker, Mérelle & Overberg (2009).

⁵ Zware drinkers drinken minstens één dag in de week zes of meer (mannen) of vier of meer (vrouwen) glazen alcohol. Overmatige drinkers drinken gemiddeld meer dan 14 (mannen) of 7 (vrouwen) glazen alcohol per week.

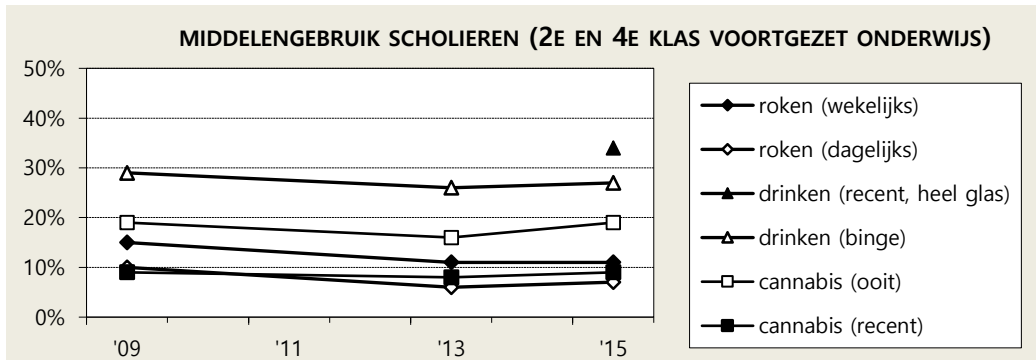
29%. Het aandeel 'zware drinkers' onder volwassenen en ouderen is niet veranderd ten opzichte van 2012. Doordat de definitie van 'overmatig drinken' is veranderd in 2016 kunnen deze cijfers niet worden vergeleken met voorgaande jaren. Volwassenen en ouderen die in Gooi en Vechtstreek wonen zijn vaker 'overmatige drinkers' dan volwassenen en ouderen die elders in Nederland wonen.

2.2 Middelbare scholieren

De Jeugdgezondheidsmonitor E-MOVO levert cijfers over jongeren uit de tweede klas (12 tot 15 jaar) en vierde klas (14 tot 17 jaar) van het voortgezet onderwijs. Na 2009 en 2013/2014, werd in 2015/2016 de meest recente meting gedaan in Gooi en Vechtstreek.⁶ In de monitor komen vragen aan bod over het gebruik van tabak, alcohol en cannabis. Onder middelbare scholieren in de tweede en vierde klas van 2015/2016 rookt 11% wekelijks en 7% dagelijks. Verder dronk 34% recent (laatste maand) een heel glas of meer alcohol en 27% dronk recent minimaal vijf glazen alcohol bij een gelegenheid (binge drinken). Het gebruik van cannabis lag lager: 19% deed dit ooit en 9% de laatste maand. De cijfers over middelengebruik van 2015/2016 liggen vrijwel op hetzelfde niveau als in 2013/2014. In Gooi en Vechtstreek ligt vooral het gebruik van alcohol en cannabis (flink) hoger dan in de rest van Nederland.

⁶ Van Acker & Laméris (2014); Van Acker & Laméris (2016).

3 De volgende hoofdstukken

De resultaten van de panelinterviews met professionals worden in **hoofdstuk II** uitgebreid besproken. **Hoofdstuk III** toont de bevindingen van de survey onder cafébezoekers en in **hoofdstuk IV** worden de cijfers van de drugstestservice (gegevens over testuitslagen van middelen) gepresenteerd. In **hoofdstuk V** vatten we de belangrijkste bevindingen samen. De tabellen met cijfers van de survey en de drugstestservice zijn te vinden in de **bijlagen**. Daarna staat een lijst met geraadpleegde **literatuur**.

II

PANEL PROFESSIONALS

1	Verskillende groepen in Gooi en Vechtstreek	17
1.1	Hogere en lagere milieus	18
1.1.1	Groepskenmerken	19
2	Middelengebruik	21
2.1	Alcohol	22
2.2	Cannabis	23
2.3	Overige middelen.....	25
3	Samenvatting	26

In dit hoofdstuk schetsen we aan de hand van interviews met professionals een beeld van de leefwereld en het middelengebruik van groepen (risico)jongeren in Gooi en Vechtstreek, evenals aandachtspunten en thema's die in dit werkveld belangrijk zijn.

---

1 De professionals

Voor de eerste Antenne Gooi en Vechtstreek (van 2017) werd een focusgroep georganiseerd met sleutelpersonen.⁶ Voor deze Antenne is ervoor gekozen de professionals individueel te interviewen. In het najaar van 2018 is een panel van 7 sleutelpersonen/professionals bevroegd aan de hand van een topiclijst over (risico)jongeren, vrijetijd en middelengebruik (6 personen face-to-face en 1 telefonisch). Eén professional is jeugdagent; drie professionals zijn jongerenwerker c.q. jongerencoach (in dienst van verschillende instellingen); één werkt in de beveiligingsbranche (beveiliging/security); en twee deelnemers zijn horecaondernemers en deskundigen van de lokale alcohol- en cannabiscultuur.

De professionals in het panel vullen elkaar goed aan qua werkzaamheden op verschillende maatschappelijke terreinen. Gezamenlijk omvat hun werkveld verschillende gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek. Ze kennen elkaar allemaal en werken in sommige projecten samen.

---

2 Verschillende groepen in Gooi en Vechtstreek

Volgens professionals is de 'Gooise aard' nogal wars van autoriteiten. Typerend zijn ook de grote verschillen tussen de sociaal-economische klassen in de regio. De regio Gooi en Vechtstreek bestaat uit verschillende dorpen en gemeenten rondom het meer centraal gelegen Bussum en Hilversum. De Groest in Hilversum is het centrum van het nachtleven in de regio. Voor de jongeren in de regio bieden de drukkeren kernen in het weekend meer vertier en kunnen zij zich in betrekkelijke anonimiteit onderdompelen. Een deel van de jongeren trekt vanaf 16 jaar vaker richting de Groest. Hier verzamelen de verschillende groepen zich rond en in de cafés en clubs, waar het in het weekend

---

⁶ Luijk, Nabben & Korf (2018).

vanaf 01.00 uur druk wordt. Er zijn ook groepen die in het weekend 'serieus' gaan stappen in Amsterdam. In de zomermaanden zijn ook de grote dancefestivals en kleinere hipsterfeesten (vooral in Noord-Holland) populair.

Naast de uitgaanders hebben professionals ook contact met groepen jongeren die in woonbuurten en/of in de buurt van scholen vertoeven en daar soms voor overlast zorgen. De jeugdagent onderhoudt nauwe contacten (ook via app groepen) met andere partijen over deze groepen en individuen. De thematiek is breed en gaat van rondhangen tot dagbesteding en het maken van huiswerk. Een horecaondernemer heeft zowel contacten met de wijkagent en de gemeente als met buurtbewoners. Hij typeert zijn aanpak als sfeerbewaking. Over het algemeen vinden de professionals dat de meeste jongerengroepen goed benaderbaar zijn. De beveiliging van het gebied op en rond de Groest maakt tijdens zijn buurtrondes net zo makkelijk praatjes met uitgaanders als met hanggroepen. Bij groepen die als moeilijk bekend staan, kiest hij voor een preventieve aanpak onder het motto: 'Wij kennen jullie en houden je in het vizier'. Zijn team met vijf andere collega's werkt nauw samen met de politie in het uitgaansgebied en omgeving, waar de sfeer doorgaans ontspannen en gezellig is. Enkele groepen die in het verleden betrokken zijn geweest bij akkefietjes wordt de toegang tot sommige uitgaanslocaties geweigerd.

2.1 Hogere en lagere milieus

Professionals vertellen dat de meerderheid van de jongeren in Gooi en Vechtstreek 'normale jongeren' zijn en groepsvorming vaak gelieerd is aan school- en sportactiviteiten of uitgaan. Zij hebben contact met groepen jongeren afkomstig uit zowel het betere sociaal-economische milieu als de lagere sociaal-economische milieus (de laatste vaak met een migratieachtergrond). Kort gezegd komen sommigen uit 'carrièregezinnen' en anderen uit 'probleemgezinnen'. De statushouders vormen weer een aparte groep met een geheel eigen problematiek. De setting waar de jongeren elkaar treffen, hangt af van het type groep en de leeftijd. De groepen uit het hogere sociaal-economische milieu zijn tijdens hun vrijetijdsbesteding minder zichtbaar in het publieke domein vanwege de vele keuzemogelijkheden. De migrantengroepen daarentegen verblijven vaker op straat in groepjes op verschillende hangplekken. Hierdoor vallen ze eerder op bij zowel professionals als buurtbewoners. De scholieren hangen vooral in de pauze of na schooltijd in de buurt rond. Er zijn ook groepen die zich tijdelijk manifesteren op speciale evenementen zoals bijvoorbeeld de kermis. In Bussum kan het vooral in de

buurt van de McDonald's dan erg druk zijn. De jeugdagent vertelt dat de aanvankelijk uitbundige sfeer soms dreigend wordt en omslaat in geschreeuw en onderlinge ruzies. Meisjes worden lastiggevallen en er wordt vandalisme gepleegd.

2.1.1 Groepskenmerken

De sleutelpersonen vertellen vanuit hun specifieke werkveld over verschillende jongerengroepen en/of kleine scènes waar jongeren zich profileren op grond van hun afkomst, muziekvoorkeur of vrijetijdsbesteding. Zij vertellen over groepjes rappers, kakkers, blowers, skaters, buurtjongeren, hangjeugd of meer algemeen over uitgaansgroepen. Maar de jongerencoach zegt ervoor te waken om louter in karikaturen te denken. "Alles loopt hier door elkaar: jongens, meiden en etnische afkomst." Het professionele werkveld bepaalt voor een deel onder welk gesternte de groepen worden benaderd. De jeugdagent werkt voornamelijk met individuen/groepjes met justitiecontacten, de horecaondernemers hebben vooral contacten met blowers en drinkers en de beveiligers met uitgaanders en hanggroepen. Ook binnen het jongerenwerk is de aanpak verschillend. In het klassieke jongeren- en sociale werk vinden de meeste programma's en activiteiten plaats in buurthuizen. Een andere benadering, buiten dit domein, is een meer vraaggerichte benadering waarbij het accent ligt op het ontwikkelen van vaardigheden en het ontdekken van je talent. De activiteitenbegeleider klinkt resoluut. "Je komt hier niet om te chillen maar om te werken. Jongeren weten alleen niet altijd wat ze willen. De uitdaging is dat ze samen nieuwe dingen gaan ontwikkelen. Wij ondersteunen ze daarin." Ze gelooft in een aanpak waarbij alles van kakkers tot gappies en van rappers tot skaters door elkaar loopt tijdens de groepsactiviteiten.

"Wij willen blokkades tussen die groepen doorbreken, waardoor er nieuwe connecties ontstaan die grensoverschrijdend werken en de creativiteit juist stimuleren. Er ontstaat meer loyaliteit waardoor jongeren ook elkaars projecten ondersteunen. Dat kan zijn met muziek maken, het opzetten van een skatepark of met vloggen. Belangrijk is dat onze kennis en participatie in jongerenculturen zich vertalen in nieuwe dingen ontwikkelen."

Veel jongerengroepen in het Gooi zijn fluïde, wisselen snel van samenstelling, kunnen zomaar oplossen of elders weer opduiken. Toch zijn er enkele groepen en jongerenculturen die eruit springen en standvastiger zijn, volgens professionals. We beschrijven ze hier kort voordat we ingaan op het middelengebruik.

Van kakkers tot rappers

Een deel van de jongeren komt uit een bemiddeld milieu waar ouders bovengemiddeld veel werken en weinig thuis zijn. De *home alone* feesten in dit milieu zijn een fenomeen op zich. Deze groepen staan in het Gooi bekend als **kakkers**. De beveiliging op de Groest heeft weinig van hen te duchten. Veel feesten zijn thuis bij vrienden en zodra ze gaan studeren komen ze sowieso minder naar de Groest. Bij de oudere lichter is het *21-diner* populair.⁷ De bedoeling is dat je je 21^e verjaardag viert met een bijeenkomst waarop je 'oude' leven samenkomt met je nieuwe studievrienden. Er wordt vaak groots uitgepakt, met financiële steun van de ouders. Kosten nog moeite worden gespaard om het een onvergetelijke dag te laten zijn.

Een deskundige van de blowcultuur in het Gooi heeft meer zicht op een brede groep **blowers**. Twintigers en dertigers zijn hier in de meerderheid. Ze vormen een dwarsdoorsnede van blowers in de gemeente, zitten in uiteenlopende beroepsgroepen en zijn van hoog tot meer praktisch opgeleid. De minderjarigen die niet in de coffeeshop mogen komen zijn deels bekend bij het jongerenwerk. De jeugdagent vertelt over kleine groepjes jongeren die verspreid over verschillende woonkernen hun vaste blowplekjes hebben; soms tot ergernis van buurtbewoners.

Het jongerenwerk heeft contact met een scala aan **buurthuisjongeren** (13-18 jaar) die onderling verschillen qua afkomst en leefstijl, maar doorgaans behoren tot minder welvarende milieus en/of een migratieachtergrond hebben. Overigens zijn er ook fracties die het sociale buurtwerk vermijden. Het merendeel is schoolgaand. Een groep kan soms samenklonteren tot wel 50-60 jongeren. Jongeren van Marokkaanse komaf treffen elkaar vaker op straat en komen minder snel bij elkaar thuis over de vloer, zoals bij Nederlandse jongeren het geval is. Groepen die op straat rondhangen vallen eerder op en worden sneller gestigmatiseerd door omwonenden. De meest **opvallende groepen** zijn de *multiculturele rappers*, *statushouders*, en twee '*problematische groepen*', waarbinnen ook meer drugs wordt gebruikt en/of gedeald en ook (kleine) criminaliteit plaatsvindt. De laatste twee groepen zijn mobiel omdat ze de beschikking hebben over auto's en hierdoor op verschillende locaties kunnen afspreken.

---

⁷ Het bereiken van de 21-jarige leeftijd is ook in sommige andere landen (Amerika, Australië, Zuid-Afrika en Verenigd Koninkrijk) een belangrijke dag. De oorsprong van de feesten is niet duidelijk.

---

3 Middelengebruik

Ouders en jongeren hebben vaak verschillende opvattingen over middelengebruik. Maar de verschillen lijken door de voortschrijdende groei van de uitgaans- en festivalcultuur en de verbreding van de deelnemende leeftijdsgroepen, eerder kleiner dan groter te worden. Ecstasy is inmiddels al dertig jaar op de markt en een deel van de huidige generatie jongeren heeft ouders die weleens ecstasy en/of andere drugs hebben gebruikt. Jongeren komen in hun vrije tijd vaker in aanraking met drugs. Dat gebeurt voor een deel op festivals, die een belangrijk onderdeel zijn geworden van de jongerencultuur. Daar merk je bijvoorbeeld dat vrienden van vrienden drugs gebruiken; soms wordt het 'gewoon' aangeboden om te proberen. Maar ook op thuisfeesten en andere feestelijke momenten kan het gebeuren dat iemand pardoos met een joint, lachgas of ecstasy op de proppen komt. Lang niet iedereen hapt toe, maar de uitbundige sfeer kan er wel aan bijdragen dat sommigen nieuwsgierig worden naar die vrolijk uitzijnde ballonnen- of pillenroes. De jongerencoach ziet dat drugsgebruik bij een groeiende groep 'genormaliseerd' is. "Alsof het tegenwoordig vanzelfsprekend bij een festival hoort." Een horecaondernemer spreekt over een 'hedonistische tijd.' Het palet aan drugs is tegenwoordig breder en sterk verbonden met de uitgaanscultuur. Misschien ligt het 'normale' er ook in dat jongeren makkelijker over drugs praten en hun kennis delen met anderen op internetfora. De jongerencoach is kritisch en gelooft niet in 'verantwoord gebruik' van partydrugs. Een strengere aanpak op festivals zou volgens hem helpen de normalisering af te remmen.

Overigens hangt het middelengebruik bij jongeren wel sterk af van het type groep en de culturele inbedding. Nederlandse jongeren hebben meer ervaring met alcohol en drugs dan Nederlands-Marokkaanse, -Surinaamse en -Antilliaanse jongeren. Buurtbewoners denken daar vaak anders over en wijzen vooral op het drugsgebruik op straat bij jongeren met een migrantenachtergrond.

Jongeren die veel uitgaan (ook buiten het Gooi) komen eerder in aanraking met drugs en/of met groepen die drugs gebruiken. Van enkele 'witte' groepen is bekend dat ze ook buiten het uitgaansleven drugs gebruiken. De professionals zeggen niet altijd te weten wat zich rond drugsgebruik afspeelt. De jeugdagent heeft vooral kijk op alcohol- en cannabisgebruik. Er zijn ook (mobiele) groepen die dingen uitspoken waar professionals onvoldoende zicht op hebben, zoals het drugsgebruik op de *home alone* feestjes. Bovendien bevindt de festival- en clubcultuur zich vooral buiten de regio. En jongeren

die studeren verlaten vaak het Gooi. Juist in deze fase begint een deel voor het eerst te experimenteren met drugs.

Professionals zien problematisch en intensiever drugsgebruik bij jongeren met sociale en psychische problematiek, onder andere bij een groep van circa twintig statushouders. Hier wordt fors cannabis gebruikt, mede als gevolg van de vluchtelingenproblematiek en trauma's.

3.1 Alcohol

Bij Nederlandse jongeren voert alcohol de boventoon. Moslimjongeren en statushouders hebben hier beduidend minder ervaring mee. Vanwege hun culturele achtergrond zijn de ouders er streng op, en wie toch wil drinken moet dat heimelijk doen. De meer gesecculariseerde jongeren gaan soepeler om met de religieus-culturele voorschriften en staan meer ontspannen tegenover alcoholgebruik.

Het alcoholgebruik onder jongeren in Gooi en Vechtstreek ligt volgens de professionals boven het landelijke gemiddelde. Jongeren uit rijkere milieus komen relatief vroeg in aanraking met alcohol. Hier geven ouders met een royaal drinkpatroon zelf niet altijd het goede voorbeeld, aldus de professionals. Ouders op hun beurt vinden het weer overdreven als hun kind in beschoonken toestand door de politie thuis wordt afgeleverd en hebben de neiging het drinkgelag van hun kroost te bagatelliseren. Alcoholexcessen komen ook voor als de ouders niet thuis zijn. De professionals zijn unaniem over de voorliefde voor alcohol in deze streek, waar het écht status heeft en een belangrijk onderdeel is van de cultuur.

In de vorige meting (van 2017) wezen professionals in de focusgroep er al op dat preventieactiviteiten vanwege het geringe draagvlak moeizaam verlopen. De Nix-campagne heeft in Gooi en Vechtstreek weinig indruk gemaakt, denken de professionals. De horecaondernemer koestert weinig illusies. "Ze zeggen dat ouders het goede voorbeeld moeten geven, maar ik zie dat zelden gebeuren." Er wordt weinig gedaan om het bespreekbaar te maken. Jongeren die thuis vanaf hun 16^e jaar drinken, wordt geen strobreed in weg gelegd. Sommige professionals denken dat het verbod eerder averchts heeft gewerkt en jongeren heeft aangemoedigd om juist actiever naar alcohol op zoek te gaan. Het drinken van sterke alcohol lijkt toegenomen; sommige jongeren koketteren met flessen sterke drank op sociale media. Het is in bepaalde groepen

traditie dat je op je 18^e een fles sterke drank krijgt, die dan ook op moet. De beveiliging ziet een groeiend gebruik van kleine flesjes alcohol die jongeren op zak hebben.

Indrinken en aftanken

Door de leeftijdsverhoging naar 18 jaar zijn volgens de professionals meer jongeren gaan indrinken. 'Aftanken' doen ze later in de horeca. In een populair jongerencafé onderschept de security elk weekend een handvol personen met een vals identiteitsbewijs. De horeca zegt scherp op de regels toe te zien. Maar de jeugdagent is verbaasd dat sommigen (vooral de wat oudere jongvolwassenen) nog steeds stomdronken uit de kroeg komen en een overlastspoor door de buurt trekken. De alcoholoverlast is op vrijdag en zaterdag na middernacht het grootst. Hanggroepen met drank zijn moeilijk te betrappen, zegt de jeugdagent. Ze hangen liever rond in luwe zijstraatjes dan zichtbaar in het dorpscentrum. "Ze zien ons al van verre aankomen." Eenmaal ter plekke treft de politie weleens flessen sterke drank, bierblikjes en soms een heel bierkrat aan, die dan 'van niemand is'. Het blijft een kat-en-muis spel.

Volgens de jongerencoach is het alcoholgebruik (ook onder volwassenen) extreem in de regio. Het regionale covenant over de nieuwe alcoholaanpak moet met een korreltje zout worden genomen, vindt ze. Alleen al het feit dat er ouders bij betrokken zijn, die het zelf niet altijd zo nauw nemen met alcohol. En waarom zijn de jongerenorganisaties niet bij dit initiatief betrokken? Het verbaast haar dat de alcoholdiscussie vooral intern op de scholen wordt gevoerd. Een horecaondernemer ziet soms stevig alcoholmisbruik. "Ik vind een acute vergiftiging bij jongeren door alcohol zorgwekkender dan wanneer iemand stoned van zijn fiets valt."

3.2 Cannabis

Enkele professionals denken dat blowen tegenwoordig meer genormaliseerd is dan vroeger, toen een joint meer een aparte status had. Nu kijkt er niemand meer van op. De jeugdagent vangt geluiden op over toenemend blowgedrag onder de 18 jaar. Mindjarige jongeren kunnen met een beetje moeite makkelijk aan cannabis komen via hun sociale media connecties of via oudere jongeren die wel toegang hebben tot gedoogde verkooppunten van cannabis. Er zijn ook bezorgdealers die cannabis verkopen.

De blowers waar professionals zicht op hebben komen vaak in kleine groepjes (2-8 personen) bijeen op pleintjes, in de buurt van een school of ergens verdekt in het park.

De groepen kunnen zowel los of vast van karakter zijn. Soms kan een groepje aanzwellen tot wel 50 personen.

In de pauze, in de buurt van middelbare scholen, willen de omwonenden nog weleens een telefonische overlastmelding doen. Een beruchte plek qua blowoverlast is in de buurt van een park, vlakbij een school in een sjeke wijk, waar groepjes in de pauze soms wat eten of blowen.

“Er is een vrouw die de hele tijd belt en klaagt over een groepje dat bij haar huis op een bankje zit. Ja, er wordt geblowd. Ik vraag me weleens af of ze daar slimmer van worden, maar verder kunnen wij niet zoveel doen. Inmiddels staat er bord met een blowverbod. Het bankje wordt binnenkort weggehaald.” (agent)

De hot box

Jongerenwerkers waken ervoor dat in en rond de buurthuizen en activiteitenruimtes niet wordt geblowd. De deelnemers aan activiteiten weten wat de regels zijn: wie stoned op een cursus verschijnt, wordt geweigerd. Het voordraaien van een joint is eveneens uit den boze. Jongeren die bekend zijn met de wietcultuur praten daar vaak openlijk over en vinden dat ze zich niet hoeven te schamen tegenover leeftijdsgenoten of vrienden. Toch blijft publiekelijk blowen in de eigen woonbuurt precair. Reden voor sommigen om ergens anders een plekje te zoeken. Er zijn zowel mono-etnische als multi-etnische blowgroepjes. Rappers vormen een aparte groep, waarbinnen het blowen is ingebed in een cultuur met passie voor muziek. Volgens jongerenwerkers zijn de meesten gelegheidsblower op momenten van ontspanning, tijdens het luisteren naar muziek of als ritueel in de vriendengroep.

Een horecaondernemer schat dat 5 á 10% van de blowers een probleemgebruiker is. Hij geeft advies over hoe je kunt stoppen of het blowen meer onder controle kunt houden. De jongeren zelf spreken over ‘junkies’ als ze over stevige blowers praten die soms vóór schooltijd al hun eerste joint opsteken. Het opleidingsniveau en de etnische afkomst van deze stevige blowers is divers. Ze zijn minder gemotiveerd en verlaten eerder de school. Ook onder de geïsoleerde statushouders wordt bovengemiddeld veel geblowd. Binnen deze groep zijn er (beginnende) psychiatrische problemen; enkelen hebben last van wanen en depressies.

Naast de coffeeshop, is cannabis verkrijgbaar via drugsrunners op straat en/of via Snapchat. Sommige blowers zitten op een *fine line*, zegt de jongerencoach. Maar wanneer gaan ze te ver? Blowen vergroot je inspiratie misschien, maar kan ook leiden tot

lethargie en indolentie. Het blijft opletten of ze niet doorschieten naar chronisch blowgedrag. De jongerencoach betrapte onlangs een groepje in een 'hot box' (ruimte c.q. kamer van een paar vierkante meter) die helemaal met wietdamp was gevuld.

3.3 Overige middelen

Naast alcohol en cannabis is ook **lachgas** populair bij verschillende groepen, ongeacht de etnische afkomst. Sommige professionals denken dat de populariteit van ballonnen over het hoogtepunt is, omdat ze minder lachgaspatronen op straat zien slingeren. Maar er klinken ook andere geluiden. De beveiliging ziet nog steeds groepjes (vanaf 14 jaar) op straat met ballonnen. Ze hebben lol in de gekte als ze onder invloed zijn. Hij meldt het aan de politie als het de spuigaten uitloopt. Sinds lachgas in 2016 is overgeheveld van de Geneesmiddelenwet naar de Warenwet, is er meer handel ontstaan van leveranciers die op bestelling onbeperkt kunnen leveren. De leeftijdscontrole schiet er vaak bij in. Een opvallende ontwikkeling is dat er meer grotere tanks in omloop zijn. Op een horecalocatie worden ballonnen gratis verstrekt, aangezien verkoop daar niet is toegestaan. Ofschoon het gebruik niet direct tot overlast leidt, zegt de politie er niet blij mee te zijn. Het jongerenwerk ziet een direct verband tussen het alcoholverbod en de toename van lachgas en vindt dat gebruikers te weinig bewust zijn van de gezondheidsrisico's. Onder jongeren heeft lachgas een positief en onschuldig imago. Ze worden ook getriggerd door rappers die reclame maken voor lachgas.

De buitenwacht wil nog wel eens benadrukken dat **cocaïne** goed past in het mondaine leven van de gefortuneerde klasse in het Gooi. In de wandelgangen is bekend welke artiesten liefhebber zijn. Maar volgens professionals is het cocaïnegebruik onder jongeren laag. Pas vanaf een jaar of 25 neemt het gebruik in sommige groepjes toe. Er wordt zowel thuis als tijdens het uitgaan gesnoven, getuige de lege cocaïnewikkels die soms in de horeca worden aangetroffen. De beveiliging verbaast zich erover hoe makkelijk uitgaanders soms over hun cocaïnegebruik praten en zelfs op straat niet schromen om een snuif uit het vuistje te nemen als opwekkend tussendoortje. Veel snuivers lijden geen pijn in de portemonnee. Maar chronisch cocaïnegebruik kan wel leiden tot gezondheidsklachten. En wie flink gesnoven heeft, wordt niet per se een leuker mens, vindt de horecaondernemer. De combinatie alcohol en cocaïne is het meest populair; alcohol zou de zucht naar cocaïne aanwakkeren.

Hoe groot de cocaïnemarkt in Gooi en Vechtstreek is, weet niemand precies. De een spreekt over een enkele personen, de ander over enkele bezorglijnen met meerdere werknemers in dienst. Een van de leveranciers is een bekende in een dorp. "Als je samen met hem over straat loopt, dan merk je pas hoeveel mensen hem groeten." De bezorgers leveren thuis, maar ook op straat en in de buurt van het uitgaanscentrum. Maar wel uit het zicht van de camera's, want daarop worden geen dealactiviteiten gezien. Wel worden in het weekend enkele bezoekers van het uitgaanscentrum van Hilversum met drugs gepakt (vooral cocaïne). De handel gaat met auto's en brommers. Er zijn plekken in de openbare ruimte waar je bijkans als vanzelf wordt aangesproken als je er iets langer blijft staan. De caféhouder weet dat sommige plekken bekend staan om hun 'handjeklap' (straathandel). De jeugdagent geeft te kennen dat drugsgebruik en -handel (met uitzondering van hennepkwekerijen) bij de politie geen prioriteit hebben vanwege beperkte capaciteit. Ook omdat er geen aanwijzingen zijn van ondermijning of van een actieve criminele organisatie. De *high-impact crimes* hebben voorrang.

Overige middelen als **ecstasy**, **amfetamine** en **GHB** worden door professionals vooral aan het uitgaansleven gekoppeld. En dan vooral festivals en clubs in Amsterdam en vooral bij jongvolwassenen die voor een deel al buiten de regio studeren en wonen. Op de *home alone* feestjes wordt soms ecstasy gebruikt.

---

4 Samenvatting

Professionals in Gooi en Vechtstreek hebben contact met uiteenlopende jongerengroepen afkomstig uit lagere en hogere sociaal-economische milieus. Jongeren in het hogere sociaal-economische milieu zijn in hun vrijetijdsbesteding minder zichtbaar dan de migrantengroepen die vaker op straat vertoeven. Over het algemeen profileren jongerengroepen en/of kleine scenes zich op grond van hun afkomst, muziekvoorkeur of vrijetijdsbesteding. De professionals hebben contacten met rappers, kakkers, skaters, blowers, statushouders en meer algemeen met uitgaansgroepen. De groepen wisselen soms snel van samenstelling; sommige zijn mobieler dan andere.

Het middelengebruik hangt sterk af van het type groep en de culturele inbedding. Nederlandse jongeren hebben doorgaans meer ervaring met alcohol- en drugsgebruik dan de jongeren met een migratieachtergrond. Professionals hebben vooral zicht op

het gebruik van alcohol en cannabis, en minder op het gebruik van andere drugs, dat zich vooral lijkt af te spelen op festivals en andere uitgaanslocaties buiten de regio.

Het **alcohol**gebruik bij jongeren, vooral in het hoger-opgeleide milieu, begint vaak al op jonge leeftijd en heeft ook een zekere status. Alcoholcampagnes in deze kringen worden doorgaans lauw ontvangen, niet in het minst door de ouders zelf. Volgens professionals zijn meer jongeren sterke drank gaan drinken sinds alle alcohol onder de 18 jaar verboden is.

Op verschillende plekken in de gemeenten roken groepen **cannabis**; soms tot ergernis van buurtbewoners. Bij een klein deel, waaronder ook statushouders, is sprake van probleemgebruik.

Ook **lachgas** is populair bij verschillende groepen, ongeacht etnische afkomst. Behalve kleine patronen worden ook de grotere tanks populairder. Op één horecalocatie worden ballonnen met lachgas gratis weggegeven omdat verkoop niet toegestaan is.

Van de overige middelen springen vooral **cocaïne** en **ecstasy** eruit. Jongeren die veel uitgaan (ook buiten het Gooi) komen eerder in aanraking met drugs en/of met groepen die gebruiken. Een deel van de jongeren die studeren en het Gooi verlaten beginnen soms dan (pas) te experimenteren met drugs.

Onderstaand schema geeft een samenvattend overzicht van de professionals, de groepen waar zij zicht op hebben en de problematiek die zij signaleren.

Professionals	Groepen	Problematiek
Horecaondernemer	Cafégangers (n=200) Havo-Vwo	Hoog alcoholgebruik
Horecaondernemer	Blowers in regio. Meerderheid is 20-30	Problematisch blowgedrag (ca. 5-10%)
Jongerenwerk	Straat-, rap- en buurthuisjeugd 12 groepen (13-18 jaar) (n=250)	Partydrugs vooral bij 'witte' groepen Blowen op straat (multicultureel) Statushouders (blowen)
Jongerencoach	Groepjes kackers, rappers, skaters (13-25 jaar)	Alcohol en drugs bij witte jeugd Blowen (multicultureel)
Jeugdagent	Hangjeugd op verschillende locaties	Overlast in het algemeen, alcoholgebruik en blowen op straat
Beveiligiger	Uitgaansjeugd en hangjeugd	Overlast, intimidatie andere bezoekers

III

SURVEY CAFÉBEZOEKERS

1	Het onderzoek	32
1.1	Veldwerk.....	32
1.2	Representativiteit.....	33
1.3	De cafébezoekers	35
2	Middelengebruik	36
2.1	Tabak.....	36
2.1.1	Elektronische sigaret en waterpijp.....	37
2.2	Alcohol.....	37
2.2.1	Alcoholvrij.....	38
2.3	Cannabis	38
2.3.1	Elektronische joint en waterpijp	39
2.4	XTC-pillen	39
2.4.1	MDMA-poeder	40
2.5	Cocaïne.....	40
2.6	Amfetamine.....	41
2.6.1	Methamfetamine.....	41
2.7	Lachgas	42
2.8	Ketamine.....	42
2.9	GHB.....	43
2.10	NPs (Nieuwe Psychoactieve Stoffen)	43
2.11	Psychedelica	45
2.12	Heroïne en crack	46
2.13	Ritalin en slaapmiddelen	46
2.14	Gokken	46
2.15	Middelengebruik per subgroep.....	46
2.15.1	Geslacht.....	47
2.15.2	Leeftijd	47
2.15.3	Voornaamste bezigheid	48
3	Uitgaan	49

3.1	Uitgaan in het algemeen	49
3.2	De uitgaansavond	50
3.3	Middelengebruik voor, tijdens en na het uitgaan	50
3.3.1	Tabak	51
3.3.2	Alcohol	51
3.3.3	Cannabis	51
3.3.4	Ecstasy, cocaïne en amfetamine	51
3.3.5	Lachgas, GHB en ketamine	52
3.3.6	Verkeersdeelname en alcohol- en druggebruik	52
3.3.7	Gebruikerstypen	53
4	Gooi en Vechtstreek versus Amsterdam	54
5	Samenvatting	56

Voor Antenne Gooi en Vechtstreek 2018 is een survey uitgevoerd onder bezoekers van cafés in de regio. We beschrijven in dit hoofdstuk de resultaten van deze survey: **(1)** het onderzoek en de steekproef, **(2)** het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en andere middelen en **(3)** uitgaan en middelengebruik op de uitgaansavond. Het hoofdstuk wordt afgesloten met **(4)** een vergelijking met Antenne Amsterdam en **(5)** een samenvatting.

Definities en begrippen

In Antenne maken we onderscheid naar etniciteit en hanteren we verschillende maten voor middelengebruik. De gebruikte definities en enkele statistische termen worden hieronder kort toegelicht.

Etniciteit

Etniciteit is bepaald aan de hand van de standaardprocedure van het CBS.⁸ Iemand heeft een Nederlandse achtergrond als beide ouders in Nederland zijn geboren. Iemand heeft een migratieachtergrond wanneer ten minste één van de ouders in het buitenland geboren is. Migranten (eerste generatie) worden ingedeeld naar hun eigen geboorteland en migrantenkinderen (tweede generatie) worden ingedeeld naar het geboorteland van de in het buitenland geboren ouder(s). Wanneer beide ouders in het buitenland zijn geboren, wordt gekeken naar het geboorteland van de moeder. Er wordt onderscheid gemaakt tussen personen met een westerse migratieachtergrond (Europa, Noord-Amerika en Australië) en personen met een niet-westerse migratieachtergrond (Antillen, Suriname, Marokko, Turkije, Afrika, Azië en Zuid-Amerika).

In Antenne wordt onderscheid gemaakt tussen **westerse respondenten** (een Nederlandse achtergrond of andere westerse migratieachtergrond) en **niet-westerse respondenten** (een niet-westerse migratieachtergrond).

Middelengebruik

Wanneer iemand een middel ooit in zijn of haar leven heeft gebruikt, spreken we van **ooit-gebruik**. Bij gebruik in het laatste jaar spreken we van **recent gebruik** en gebruik in de laatste maand noemen we **huidig gebruik**.

Bij tabak, alcohol en cannabis worden ook de **gebruikshoeveelheden per dag** besproken. Deze hoeveelheden gelden alleen voor dagen waarop gerookt, gedronken of geblowd wordt. Wanneer we dus het aantal sigaretten, glazen alcohol of joints per dag rapporteren, bedoelen we het aantal per 'rookdag', 'drinkdag' of 'blowdag'.

Voor alcohol en cannabis wordt ook **riskant gebruik** gerapporteerd. Een riskante drinker drinkt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of meer dan 2 dagen per week meer dan 3 glazen alcohol (tot 19 jaar) of meer dan 4 glazen alcohol (vanaf 19 jaar). Een riskante blower blowt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint. Deze definities wijken weliswaar af van andere (inter)nationaal gehanteerde maten (zoals bijv. overmatige of zware drinkers), maar worden in Antenne al sinds 1995 gebruikt en ten behoeve van trendanalyses aangehouden. Voor andere middelen bestaan geen maten voor riskant gebruik.

⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen?tab=m>

Statistiek

In de tekst en de grafieken worden de belangrijkste resultaten weergegeven; percentages en gemiddelden zijn daarbij afgerond. Naast een gemiddelde wordt soms ook een mediaan genoemd ('doorsnee'). Dit is de waarde waar de helft van de respondenten onder, en de helft van de respondenten boven scoort. De mediaan is soms meer valide dan het gemiddelde omdat hoge of lage uitschieters hierop niet van invloed zijn. Wanneer vergelijkingen worden gemaakt tussen subgroepen op basis van achtergrondkenmerken (bijvoorbeeld geslacht, leeftijd of etniciteit), spreken we alleen van verschillen als deze **significant** zijn. Dat wil zeggen dat de verschillen statistisch gezien met ten minste 95% zekerheid niet aan toeval zijn toe te schrijven ($p \leq .05$). Meer gedetailleerde cijfers en analysegegevens zijn te vinden in de tabellen in bijlage A.

---

1 Het onderzoek

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn er in Gooi en Vechtstreek 125 cafés, waarvan een groot gedeelte in Hilversum zal zijn gevestigd (CBS levert geen cijfers per gemeente, maar de telefoongids telt er al 42). In de voorbereiding op de survey zijn meerdere cafés in het centrum van Hilversum bezocht. Tijdens die bezoeken werden de cafés geïnformeerd over het onderzoek, werd medewerking gevraagd, en werd besproken welke dagen en tijden het meest geschikt waren voor de uitvoering van het veldwerk. Bij de selectie van cafés en veldwerkmomenten lag de focus op de doelgroep van Antenne, namelijk jonge cafébezoekers.⁹ Kroegen met een voornamelijk ouder publiek zijn daarom buiten beschouwing gelaten. En veldwerk in een eetcafé startte bijvoorbeeld later op de avond, als de dinergasten plaats hadden gemaakt voor stappers. Naast Hilversum, is ook in Bussum en Huizen het caféaanbod verkend. In totaal zijn 8 Hilversumse, 5 Bussumse en 2 Huizense cafés betrokken in het onderzoek.

1.1 Veldwerk

In het najaar van 2018 heeft een team van vier veldwerkers gedurende vijf weken op donderdag-, vrijdag- en zaterdagavond cafébezoekers benaderd.¹⁰ Op deze avonden

---

⁹ In Antenne wordt bewust geen strikte leeftijdsrange gehanteerd. Daarom wordt ook de algemene term 'jong' gebruikt, in plaats van bijvoorbeeld het meer specifieke 'jongvolwassen' (dat overigens wordt gebruikt voor verschillende leeftijdsgroepen, waaronder, 12-18, 18-23, 15-25 en 20-40). Bij jonge cafébezoekers ligt de focus grofweg op stappers van 15 tot 35 jaar, maar er geldt geen leeftijdsgrens; jongere of oudere cafébezoekers wordt geen deelname geweigerd.

¹⁰ Tessy Ashman, Rik Janssen, Jiska van Rijswijk en Mark Schaap.

benaderden veldwerkers (meestal in duo's) vanaf circa 20.00 uur tot 00.00 uur bezoekers van cafés.

De veldwerkers kwamen (oorspronkelijk) uit de buurt en waren bekend met het uitgaansleven in Gooi en Vechtstreek. De veldwerkers werden vooraf getraind en geïnstrueerd welke cafés zij wanneer konden bezoeken. Door de veldwerkers werd niet achteloos 'geflyerd'. De cafébezoekers die werden benaderd vormden een afspiegeling van het aanwezige publiek. Alle benaderde cafébezoekers werden persoonlijk aangesproken en gevraagd mee te doen aan een onderzoek over uitgaan, alcohol, tabak en andere middelen. Hierbij werd benadrukt dat zij ook konden meedoen als zij nog nooit drugs hadden gebruikt en dat hun antwoorden anoniem zouden blijven. Bij cafébezoekers die aangaven interesse te hebben om mee te doen, werd vervolgens een korte vragenlijst afgenomen waarin geslacht, leeftijd, etniciteit en het gebruik van cannabis, ecstasy, cocaïne en amfetamine werden genoteerd. Daarna werd hen gevraagd om de volgende dag online een uitgebreide vragenlijst in te vullen. Zij kregen een flyer mee met daarop een link naar de vragenlijst. De uitgebreide vragenlijst werd niet ter plekke afgenomen omdat cafés niet bepaald ideale settings zijn om een reeks vragen te beantwoorden. Daarnaast gaat de uitgebreide vragenlijst ook over middelengebruik op de betreffende avond zelf, en dus ook over de uren die nog volgden. Als bedankje kregen die uitgaanders een doosje met pepermuntjes. In totaal is aan 744 cafébezoekers een flyer overhandigd.

	Aantal verschillende cafés bezocht	Aantal bezoekers aangesproken
Bussum	5	171
Hilversum	8	533
Huizen	2	40
TOTAAL	15	744

1.2 Representativiteit

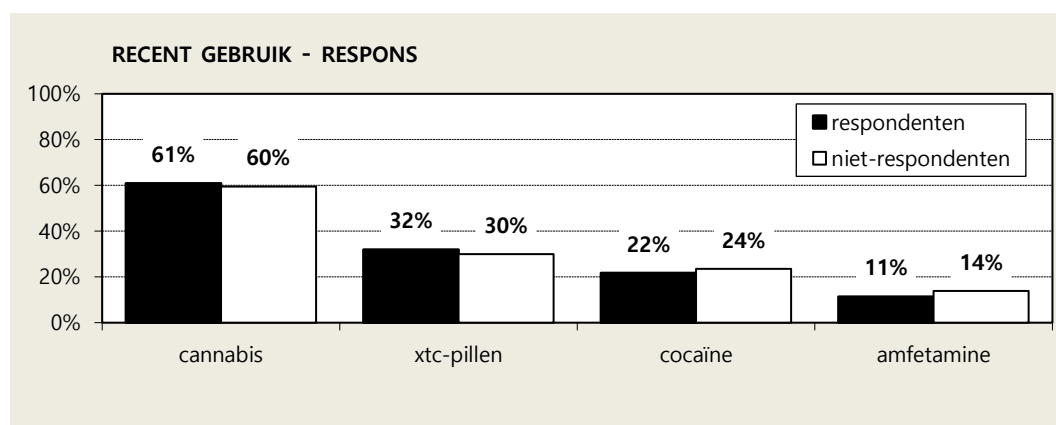
Van de 744 cafébezoekers die een flyer kregen, hebben er in totaal **184** online de uitgebreide vragenlijst ingevuld: 125 bezoekers van cafés in Hilversum en 59 bezoekers van cafés in Bussum en Huizen.¹¹ Dit komt neer op een respons van 25%, wat

---

¹¹ Alleen cafébezoekers die minimaal driekwart van de online vragenlijst invulden worden als respondenten beschouwd. 13 personen waren wel gestart met de online vragenlijst, maar daar (vaak al na enkele vragen) mee opgehouden. Deze zijn als niet-respondenten geteld.

overeenkomt met eerdere Antenne surveys onder uitgaanders. Wel rijst de vraag of de cafébezoekers die de online vragenlijst invulden een goede afspiegeling vormen van alle benaderde cafébezoekers, of dat het hier gaat om een selectieve groep. Op basis van de korte vragenlijst die tijdens het veldwerk ter plekke werd afgenomen, kan een vergelijking worden gemaakt tussen respondenten en niet-respondenten op een aantal basiskennmerken en het gebruik van enkele middelen. Uit die vergelijking komen geen verschillen tussen respondenten en niet-respondenten naar voren.

Cafébezoekers die deelnamen aan de survey en degenen die dit niet deden zijn vrijwel even vaak mannen (55% respectievelijk 60%), van Nederlandse afkomst (80% en 84%), en gemiddeld even oud (beide 24 jaar). Ook in het gebruik van cannabis, xtc-pillen, cocaïne en amfetamine komen beide groepen overeen. In onderstaande grafiek zijn cijfers over recent gebruik (laatste jaar) van deze middelen weergegeven.

Er is dus geen reden om aan te nemen dat de resultaten van deze cafésurvey vertekend kunnen zijn omdat een selectieve groep cafébezoekers heeft deelgenomen, bijvoorbeeld doordat cafébezoekers die drugs gebruiken niet meededen (omdat ze daar niet over wilden vertellen) of doordat juist cafébezoekers die géén drugs gebruiken niet meededen (omdat het onderwerp ze niet interesseerde). Dit alles lijkt dus niet het geval te zijn geweest en de respondenten vormen een goede afspiegeling van de benaderde cafébezoekers.

1.3 De cafébezoekers

Onder de 184 cafébezoekers vormen mannen een kleine meerderheid (55%). Negen van de tien (91%) zijn heteroseksueel. De leeftijd loopt uiteen van 16 tot 46 jaar, met een gemiddelde van 24 jaar. Het zwaartepunt ligt duidelijk bij jongvolwassenen tussen de 18 en 25 jaar.

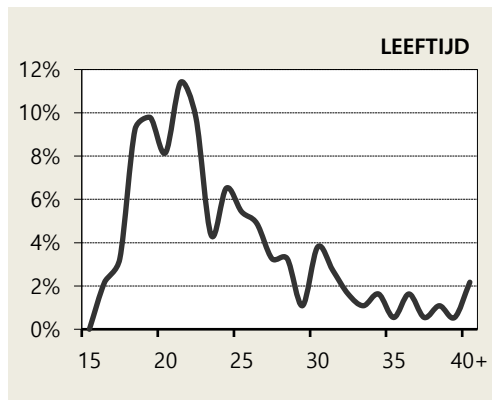
Negen van de tien cafébezoekers zijn in Nederland geboren. Eén op de vijf cafébezoekers (19%) heeft een migratieachtergrond.

Dit percentage is lager dan in de algemene bevolking van Gooi en Vechtstreek, waar 23% een migratieachtergrond heeft. Cafébezoekers met een migratieachtergrond zijn vooral van Europese of anders westerse afkomst. Cafépubliek uit de traditionele niet-westerse migratiegroepen in Nederland (Suraams, Antilliaans, Turks of Marokkaans) is er nauwelijks.

Dat Hilversum de grootste stad is in de regio – met ook de meeste cafés, en waar het meeste veldwerk is gedaan – is terug te zien aan de woonplaats: ruim de helft (55%) woont in Hilversum. Drie op de tien cafébezoekers (29%) komen uit een andere, kleinere gemeente in de regio – en dan voornamelijk Bussum en Huizen, waar ook veldwerk is gedaan.¹² De resterende 15% woont buiten de regio, waaronder Utrecht, Almere en Amsterdam.

Studie, werk en opleidingsniveau

Bijna de helft van de cafébezoekers (47%) volgt een hbo- of universitaire opleiding, 8% volgt een mbo-opleiding en 9% is middelbare scholier. Deze drie groepen nemen we samen en noemen we 'studerenden'. De rest volgt geen opleiding, maar werkt (34%) of is werkzoekend (2%). Ook deze twee groepen nemen we samen en noemen we 'werkenden'. Daarmee is 64% studierend en 36% werkend. Deze onderverdeling heeft betrekking op de voornaamste dagelijkse bezigheid van de cafébezoekers, maar is min of meer arbitrair omdat een groot deel van de studerenden een (bij)baan heeft (86%) en

¹² Naast Bussum en Huizen zijn de andere kleinere woonplaatsen van cafébezoekers: Laren, Naarden, Weesp, Kortenhoef en Muiden.

een groot deel van de werkenden een hbo of universitaire studie heeft afgerond (56%). Wel zijn werkenden gemiddeld ouder dan studerenden (28 versus 21 jaar).

---

2 Middelengebruik

De vragenlijst besloeg items over roken, drinken, blowen en het gebruik van meer dan twintig andere middelen. Eerst bespreken we de algemene gebruikscijfers onder café-bezoekers. Daarna vergelijken we de gebruikscijfers van verschillende subgroepen. Het gebruik van tabak, alcohol en drugs tijdens de uitgaansavond komt verderop aan bod in paragraaf 3.3.

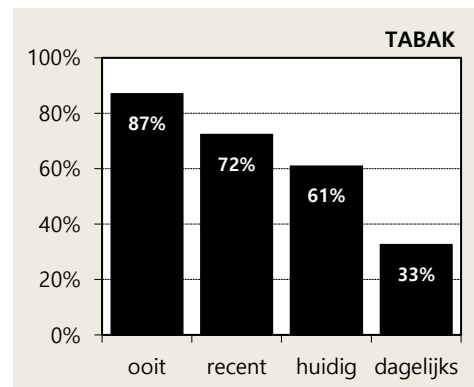
Bij het gebruik van tabak, alcohol en cannabis worden onder andere ook gebruikshoeveelheden per dag besproken. Deze hoeveelheden gelden alleen voor dagen waarop gerookt, gedronken of geblowd wordt. Wanneer het aantal sigaretten, glazen alcohol of joints per dag wordt gerapporteerd, wordt dus het aantal per 'rookdag', 'drinkdag' of 'blowdag' bedoeld (zie pagina 31).

2.1 Tabak

Verreweg de meeste cafébezoekers hebben ooit gerookt (87%, waaronder 16% 1 á 2 keer). Gemiddeld werd begonnen tijdens het 15e levensjaar. De meeste cafébezoekers zijn ook huidige rokers (61%). Dagelijkse rokers zijn echter in de minderheid (33%).

Een deel van de huidige rokers zijn te typeren als 'gelegenheidsroker'. Bijna een kwart (23%)

van de huidige rokers rookt niet elke week. Anderen roken 1-2 dagen per week (9%), 3-4 dagen per week (10%) of 5-6 dagen per week (5%). Iets meer dan de helft van de huidige rokers (53%) rookt dagelijks. Als ze roken, houdt een aantal rokers het bij een enkele sigaret, maar anderen roken meer dan een pakje per dag. Gemiddeld roken de huidige rokers 9 sigaretten per rookdag; dagelijkse rokers roken er gemiddeld 13 per dag, niet-dagelijkse rokers gemiddeld 5. Ondanks dat een deel dus niet dagelijks en

relatief weinig rookt, vindt bijna driekwart van de huidige rokers (74%) zelf dat zij te veel of te vaak roken.

2.1.1 Elektronische sigaret en waterpijp

Vergeleken met de gewone sigaret, is de e-sigaret niet erg populair onder de cafébezoekers. Ruim één op de drie (35%) heeft ooit een e-sigaret *met* nicotine gerookt, maar het laatste jaar wat dat 21% en de laatste maand nog maar 9%. Voor de e-sigaret *zonder* nicotine liggen deze percentages nog lager op 23%, 13% en 4%. Het valt op dat bijna alle huidige e-rokers (zowel met als zonder nicotine) de laatste maand ook gewone sigaretten rookten.

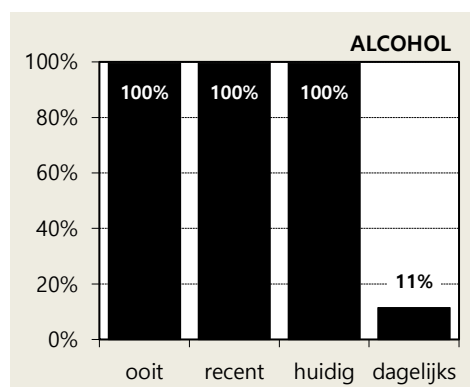
Met de waterpijp (shisha) hebben de cafébezoekers meer ervaring. Zeven van de tien (71%) rookte ooit tabak via een waterpijp en drie van de tien (30%) rookte ooit kruiden (geen hasj of wiet). Er zijn echter maar weinig huidige shisha-gebruikers: 2% rookte de laatste maand tabak en 1% kruiden. Al deze huidige shisha-rokers rookten de laatste maand tevens gewone sigaretten.

2.2 Alcohol

Op één individu na, die nog nooit alcohol heeft gedronken, zijn alle cafébezoekers huidige drinkers. Gemiddeld dronken de cafébezoekers hun eerste glas alcohol op hun 15e. Ruim één op de tien cafébezoekers drinkt dagelijks alcohol (11%).

Naast de dagelijkse drinkers, is er een groep van 9% die bijna dagelijks drinkt (5-6 dagen per week). Twee derde van de cafébezoekers (68%) drinkt 1 tot 4 dagen per week en de resterende 12% drinkt niet wekelijks. Een deel van de huidige drinkers consumeert op een gemiddelde drinkdag maximaal 1 of 2 glazen (13%), maar een veel groter deel drinkt er 3 tot 5 (45%) of zelfs meer dan dat (42%). Het gemiddelde ligt op 6 glazen alcohol per drinkdag.

Wanneer we de frequentie en de hoeveelheid van alcoholgebruik combineren, dan voldoet de helft van de van de huidige drinkers (50%) aan de in Antenne gehanteerde

definitie van een **riskante drinker**.¹³ Maar als je het de cafébezoekers zelf vraagt, vindt 60% dat zij te veel of te vaak alcohol drinken.

2.2.1 Alcoholvrij

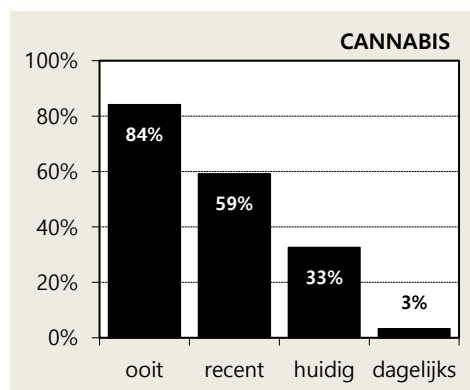
De meeste ooit-drinkers onder de cafébezoekers dronken het afgelopen jaar ook wel alcoholvrij bier, alcoholvrije wijn of andere '0%' drankjes (60%). Voor meer dan de helft van hen diende de alcoholvrije drankjes als vervanging van alcohol (19% meestal wel, 17% soms, 25% meestal niet). Toch werden alcoholvrije drankjes over het algemeen niet gedronken met als doel te minderen of te stoppen met alcohol. In totaal dronk 9% van de ooit-drinkers alcoholvrij of te minderen en 1% om te stoppen, maar 51% dronk alcoholvrij niet om deze redenen.

Ongeveer een kwart van de ooit-drinkers (26%) heeft het afgelopen jaar een alcoholvrije periode ingelast (20% één periode, 6% meerdere). Deze alcoholvrije periodes duurden een week tot een paar maanden, met een gemiddelde van 4 weken.

2.3 Cannabis

De meeste cafébezoekers hebben ooit wel eens wiet of hasj gebruikt (84%, waaronder 28% 1 á 2 keer). Gemiddeld gesproken werd met blowen begonnen tijdens het 16e levensjaar. Meer dan de helft (59%) is ook recente blower en een derde (33%) is huidige blower.

De meeste huidige blowers (68%) blowen niet wekelijks. De rest doet dat 1 of 2 dagen per week (14%), 3 of 4 dagen per week (7%), 5 of 6 dagen per week (3%) of dagelijks (9%). Dagelijkse blowers zijn dus in de minderheid. Van alle onderzochte cafébezoekers is 3% dagelijks blower. Het aantal joints dat wordt geblowd is over het algemeen beperkt: dagelijkse blowers roken er gemiddeld 2 per rookdag, niet-dagelijkse blowers gemiddeld 1. Maar er is ook een groep huidige blowers (12%) die meer dan 2 joints per blowdag rookt.

¹³ Een riskante drinker drinkt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of meer dan 2 dagen per week meer dan 3 glazen alcohol (tot 19 jaar) of meer dan 4 glazen alcohol (vanaf 19 jaar). Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

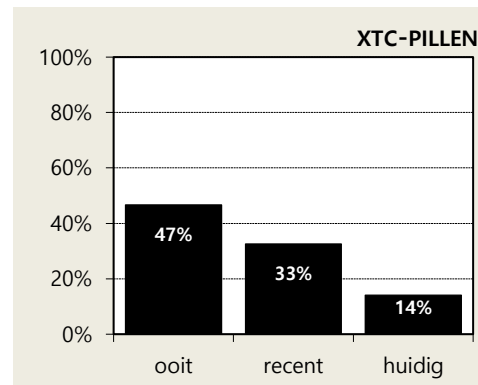
Op basis van gebruiksfrequentie en -hoeveelheid, voldoet 14% van de huidige blowers aan de in Antenne gehanteerde definitie van een **riskante blower**.¹⁴ Een iets groter deel (19%) vindt zelf dat zelf dat zij te veel of te vaak cannabis gebruiken.

2.3.1 Elektronische joint en waterpijp

Een kleine groep (6%) heeft ooit een e-joint met THC gerookt. Met het roken van hasj of wiet via een waterpijp (shisha) hebben meer cafébezoekers ervaring (23%). Geen van beide alternatieve gebruiksmethoden lijkt erg populair, want slechts een handvol cafébezoekers (1-2%) maakte er de laatste maand gebruik van. Bovendien rookten zij de laatste maand ook gewone joints.

2.4 XTC-pillen

Bijna de helft van de cafébezoekers (47%) heeft ervaring met XTC-pillen, waaronder 14% tot nu toe 1 of 2 keer met XTC-pillen heeft geëxperimenteerd. Gemiddeld waren de cafébezoekers 20 jaar toen zij voor het eerst een XTC-pil slikten namen. Eén op de drie (33%) gebruikte het laatste jaar XTC-pillen en één op de zeven (14%) de laatste maand.

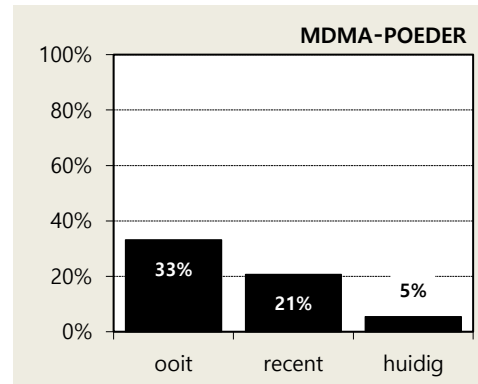

Recente gebruikers slikten het laatste jaar op gemiddeld 5 dagen XTC-pillen (doorsnee 3 dagen): 45% slikte op 1-2 dagen, 22% op 3-4 dagen, 25% op 5-10 dagen en 8% op meer dan 10 dagen. In tegenstelling tot alcohol en cannabis, bestaat voor XTC-pillen en andere drugs geen definitie van riskant gebruik (behalve wellicht dat élk gebruik, ongeacht frequentie of hoeveelheid, als riskant gezien kan worden). Wel is, net als bij voorgaande middelen, de gebruikers gevraagd hun eigen gebruik te beoordelen. Eén op de tien recente gebruikers is van mening dat hij of zij te veel of te vaak XTC-pillen slikt.

¹⁴ Een riskante blower blouwt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint. Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

2.4.1 MDMA-poeder

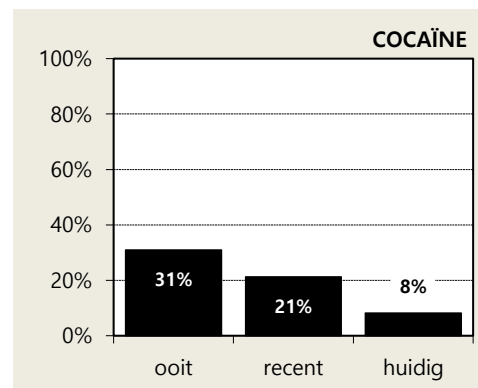
MDMA-poeder bevat feitelijk dezelfde werkzame stof als XTC-pillen, maar gebruikers maken vaak een duidelijk onderscheid tussen beide vormen (daarom wordt gesproken van MDMA-poeder en niet van XTC-poeder). Onder de cafébezoekers heeft 33% ooit MDMA-poeder gebruikt, 21% gebruikte het laatste jaar en 5% de laatste maand.

Het gebruik van MDMA-poeder en XTC-pillen overlapt: grotendeels: vrijwel alle cafébezoekers die MDMA-poeder hebben gebruikt, hebben ook ervaring met XTC-pillen. Gebruikscijfers van beide middelen kunnen dus niet zomaar opgeteld worden. Samen genomen heeft 48% ooit XTC-pillen en/of MDMA-poeder gebruikt, 35% het laatste jaar en 16% de laatste maand.

2.5 Cocaïne

Drie op de tien cafébezoekers (31%) heeft ooit cocaïne gebruikt, waaronder 10% (tot nu toe) 1 of 2 keer. De gemiddelde leeftijd waarop zij dit voor het eerst deden is 21 jaar. Eén op de vijf cafébezoekers is recente cocaïnegebruiker (21%) en één op de twaalf huidige gebruiker (8%).

Er is veel spreiding in het aantal dagen per jaar dat recente gebruikers cocaïne nemen. Een groep frequente gebruikers (33% van de recente gebruikers) nam het laatste jaar meer dan 10 keer cocaïne. Een groep incidentele gebruikers (44% van de recente gebruikers) nam daarentegen slechts 1 of 2 keer. De rest zit daartussenin. Door deze tweedeling is er een groot verschil tussen het gemiddeld aantal gebruiksdagen en het doorsnee aantal gebruiksdagen. In doorsnee

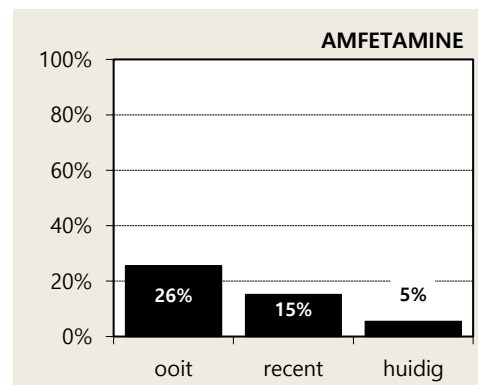

namen de gebruikers 4 dagen per jaar cocaïne; het gemiddelde wordt door de frequente gebruikers omhooggetrokken tot 21 dagen.¹⁵

Een kleine kwart van de recente cocaïnegebruikers (23%) vindt dat hij of zij te veel of te vaak cocaïne neemt.

2.6 Amfetamine

Het gebruik van amfetamine (speed) ligt iets lager dan dat van XTC-pillen en cocaïne. Ongeveer één op de vier cafébezoekers heeft ooit amfetamine gebruikt (26%), waaronder 11% het (tot nu toe) 1 of 2 keer deed. De gemiddelde startleeftijd is 20 jaar. Het laatste jaar gebruikte 15% amfetamine en de laatste maand 5%.

Onder de recente amfetaminegebruikers ligt het gemiddeld aantal gebruiksdagen per jaar op 6, maar de doorsnee iets lager op 3. Onder hen nam 42% op 1 of 2 dagen van het afgelopen jaar amfetamine, 27% op 3 of 4 dagen, 23% op 5 tot 10 dagen en 8% op meer dan 10 dagen. Ruim één op de zes recente amfetaminegebruikers (18%) meent te veel of te vaak te gebruiken.

2.6.1 Methamfetamine

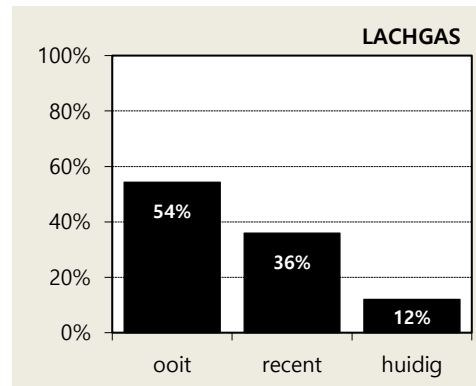
Methamfetamine (*crystal meth*) is chemisch nauw verwant aan amfetamine, maar heeft veel sterkere effecten.¹⁶ Onder de onderzochte cafébezoekers zijn nauwelijks gebruikers van dit middel. Zes cafébezoekers (3%) hebben ooit ervaring opgedaan met methamfetamine, maar geen van hen gebruikte het laatste jaar nog.

¹⁵ Zie ook 'Statistiek' op pagina 10.

¹⁶ www.emcdda.europa.eu/publications/drug-profiles/methamphetamine

2.7 Lachgas

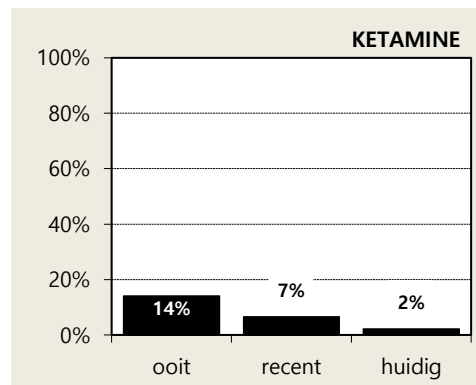
Lachgas is een narcosemiddel dat ook wel als genotmiddel wordt gebruikt. De meeste cafébezoekers (54%) hebben hier ervaring mee, waaronder 22% het 1 of 2 keer probeerde. De gemiddelde startleeftijd is 20 jaar.¹⁷ Ruim een derde van de cafébezoekers (36%) is recente lachgasgebruiker en een achtste (12%) huidige gebruiker.

De gemiddelde gebruiksfrequentie onder recente lachgasgebruikers is 5 dagen per jaar (doorsnee 2 dagen). Voor de helft van de recente gebruikers is het gebruik het laatste jaar beperkt gebleven tot 1-2 dagen (51%), 17% gebruikte 3-4 dagen, 28% 5-10 dagen en een klein deel (5%) op meer dan 10 dagen. Bijna één op de tien recente gebruikers (9%) is van mening dat hij of zij te veel of te vaak lachgas gebruikt.

2.8 Ketamine

Net als lachgas is ketamine een narcosemiddel. Eén op de zeven cafébezoekers (14%) heeft ooit ketamine gebruikt, waaronder een de meesten (10%) vooralsnog 1 á 2 keer. De gemiddeld startleeftijd is 21 jaar. De helft van de ooit-gebruikers nam ook het laatste jaar ketamine (7%) en 2% deed dit de laatste maand.

---

¹⁷ Deze gemiddelde startleeftijd lijkt contrasteren met het beeld dat uit de media naar voren komt, namelijk dat over het algemeen op jonge leeftijd met lachgas wordt begonnen. Lachgas is echter een tijdje vrijwel van de recreatieve drugsmarkt verdwenen en kwam pas vanaf 2010 weer op (Nabben, van der Pol & Korf, 2017). De echte explosieve groei volgde vier jaar geleden in 2014, toen de cafébezoekers in de survey gemiddeld 20 jaar waren.

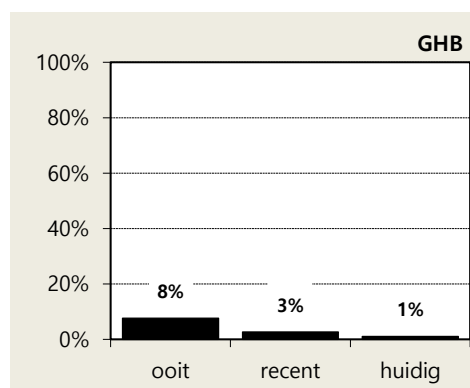
De recente gebruikers namen het laatste jaar gemiddeld 3 keer ketamine. Voor de meesten was het gebruik beperkt tot 1 of 2 keer per jaar. Eén op de twaalf (8%) vindt dat hij of zij te veel of te vaak ketamine gebruikt.

2.9 GHB

GHB is het derde narcosemiddel dat ook recreatief wordt gebruikt. Gebruikscijfers liggen echter beduidend lager: 8% van de cafébezoekers gebruikte ooit GHB (waarvan de helft 1 of 2 keer), 3% is recent gebruiker en 1% huidig gebruiker. Ooit-gebruikers namen voor het eerst GHB toen zij gemiddeld 23 jaar waren.

Vier van de vijf recente GHB-gebruikers namen

het laatste jaar 1 tot 4 keer GHB. Eén van hen nam vaker dan 10 keer vindt dat hij/zij te veel of te vaak gebruikt.

2.10 Nps (Nieuwe Psychoactieve Stoffen)

NPS is de verzamelnaam voor 'Nieuwe Psychoactieve Stoffen'. Het Europees waarnemingscentrum voor drugs (EMCDDA) definieert NPS als: *synthetische of van nature voorkomende stoffen die niet worden gecontroleerd onder de internationale wetgeving en vaak worden geproduceerd om de effecten van gecontroleerde drugs na te bootsen*.¹⁸

Het is soms niet helemaal duidelijk waarom een bepaald middel tot de NPS wordt gerekend. Een aantal stoffen is namelijk helemaal niet "nieuw", maar al jaren (soms decennia) op de markt. Daarnaast kan een stof kan weliswaar niet onder internationale wetgeving vallen, maar volgens de nationale wet wel verboden zijn.¹⁹

NPS kunnen op twee manieren worden ingedeeld: (1) op basis van hun chemische structuur (fenylethylaminen, cathinonen, cannabinoïden, piperazinen, tryptaminen, overige)²⁰,

¹⁸ EMCDDA (2014).

¹⁹ Bovendien bestaan er twee lijsten van middelen onder internationale wetgeving, die ook nog eens regelmatig worden herzien: *List of Narcotic Drugs under International Control (Yellow List)* en *List of Psychotropic Substances under International Control (Green List)*. In de tweede lijst zijn middelen opgenomen die desondanks nog steeds tot de NPS worden gerekend.

Zie www.who.int/medicines/areas/quality_safety/sub_Int_control/en/

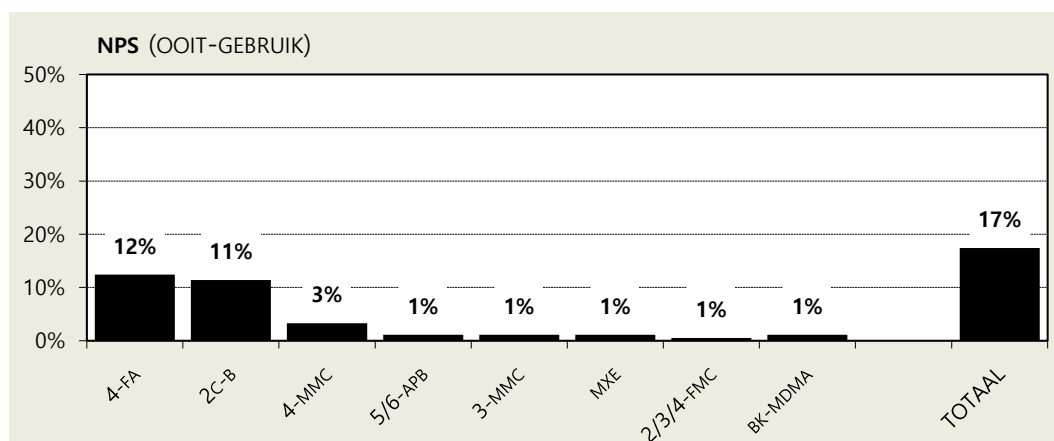
²⁰ EMCDDA (2015).

of (2) op basis van hun effecten (stimulerend, empathoogeen, nootropisch, psychedelisch, dissociatief, overige)²¹, maar verschillende categorieën overlappen nogal eens.

De cafébezoekers is gevraagd naar hun gebruik van acht verschillende NPS.

4-FA of **4-fluoramfetamine** (fenethylamine, stimulerend/empathoogeen) werd in 2008 voor het eerst op de Nederlandse drugsmarkt gesignaleerd en werd enkele jaren later onder het imago 'ecstasy-light' in korte tijd razend populair.²² In mei 2017 is 4-FA opgenomen in de Opiumwet. Eén op de acht cafébezoekers (12%) heeft ooit 4-FA gebruikt. Het afgelopen jaar (dus na ingang van het verbod) gebruikte 5% 4-FA en de laatste maand 2%.

2C-B (fenethylamine, psychedelisch) is een 'oude bekende' die al sinds 1997 onder de Opiumwet valt. Desondanks blijft 2C-B aanwezig op de drugsmarkt. Ooit-gebruik van dit middel onder cafébezoekers is 11%, recent gebruik 7% en huidig gebruik 3%.

Andere NPS laten beduidend lagere gebruikscijfers zien:

- **4-MMC** of **mefedrone** 1% ooit-gebruik (cathinon, stimulerend/empathoogeen, sinds 2012 in de Opiumwet)
- **5/6-APB** of **benzofury** 1% ooit-gebruik (fenethylamine, stimulerend/empathoogeen, niet in de Opiumwet)²³

²¹ Benschop et al. (2017).

²² Van der Pol et al. (2017).

²³ 5-APB en 6-APB zijn chemisch niet identiek maar door gebruikers wordt het onderscheid niet altijd gemaakt. Beide stoffen staan bekend als 'benzofury'.

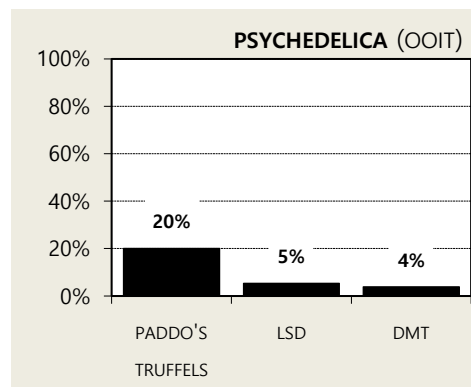
- **3-MMC** 3% ooit-gebruik (cathinon, stimulerend/empathogeen, niet in de Opiumwet)
- **MXE** of **metoxamine** 1% ooit-gebruik (ketamine-analoog, dissociatief, sinds 2015 in de Opiumwet)
- **2/3/4-FMC** of **flefedrone** 1% ooit-gebruik (cathinon, stimulerend, niet in de Opiumwet)²⁴
- **BK-MDMA** of **methylone** 1% ooit-gebruik (fenethylamine/cathinon, stimulerend/empathogeen, sinds 2016 in de Opiumwet)

Er zijn onder de cafébezoekers slechts een paar recente gebruikers en geen enkele huidige gebruiker van deze middelen.

In totaal heeft 17% van de cafébezoekers ooit weleens één of meer van de acht onderzochte NPS gebruikt, 10% het laatste jaar en 4% de laatste maand. Daarnaast is een open vraag gesteld of nog andere 'nieuwe of bijzondere drugs' zijn gebruikt. Hierop werd door zeven cafébezoekers (1%) positief geantwoord. Middelen die werden genoemd zijn: 2C-E, 4-FFP, concerta, 'Lean', morfine, poppers en 'Rush'.

2.11 Psychedelica

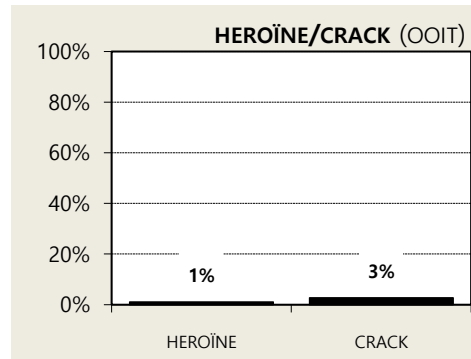
Paddo's of truffels, LSD en DMT zijn psychedelica (ook wel hallucinogenen of tripmiddelen genoemd). Eén op de vijf cafébezoekers (20%) heeft ooit paddo's of truffels gebruikt. Voor LSD (5%) en DMT (4%) ligt het ooit-gebruik veel lager. Het laatste jaar gebruikte 7% paddo's, 3% LSD en minder dan 1% DMT. Geen enkele cafébezoeker is huidig gebruiker van deze middelen.

²⁴ 2-FMC, 3-FMC en 4-FMC zijn chemisch niet identiek maar door gebruikers wordt het onderscheid niet altijd gemaakt. Beide stoffen staan bekend als 'flefedrone'.

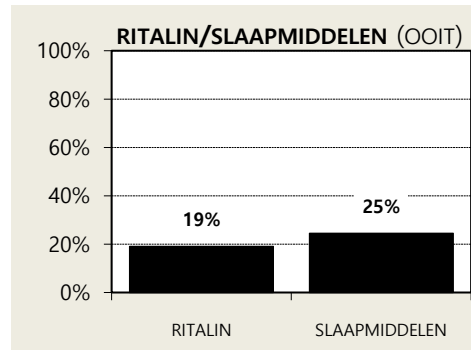
2.12 Heroïne en crack

Heroïne en crack (basecoke) zijn beide 'straatdrugs'. Twee cafébezoekers gebruikte ooit heroïne (maar niet het laatste jaar), wat neerkomt op 1%. Vijf cafébezoekers gebruikten ooit crack (3%), waaronder één (minder dan 1%) ook de laatste maand.

2.13 Ritalin en slaapmiddelen

De uitgaanders is ook gevraagd naar het gebruik van twee soorten medicijnen die ook wel als 'genotmiddel' worden genomen: slaap- en kalmeringsmiddelen en Ritalin (methylfenidaat). Voor Ritalin is specifiek naar recreatief gebruik gevraagd, omdat binnen deze leeftijdsgroep niet geheel ongebruikelijk is dat iemand het middel (ooit) kreeg voorgeschreven.

Eén op de vijf cafébezoekers (19%) heeft ooit Ritalin recreatief gebruikt; het laatste jaar was dat 10% en de laatste maand 4%. Voor slaap- en kalmeringsmiddelen is ooitgebruik 25%, recent gebruik 16% en huidig gebruik 9%.

2.14 Gokken

Gokken is uiteraard geen genotmiddel, maar heeft wel – net als de hierboven beschreven middelen – een zeker potentieel op problemen en verslaving. Vandaar dat in de vragenlijst ook enkele vragen over gokken zijn opgenomen. Verreweg de meeste cafébezoekers gaven het afgelopen jaar *geen* geld uit aan online (82%) of offline (84%) gokspelletjes. Degenen die dit wel deden, gokten over het algemeen hooguit een paar keer. Een handvol cafébezoekers gaf het laatste jaar 10 keer of vaker geld uit aan online of offline gokspelletjes (3%).

2.15 Middelengebruik per subgroep

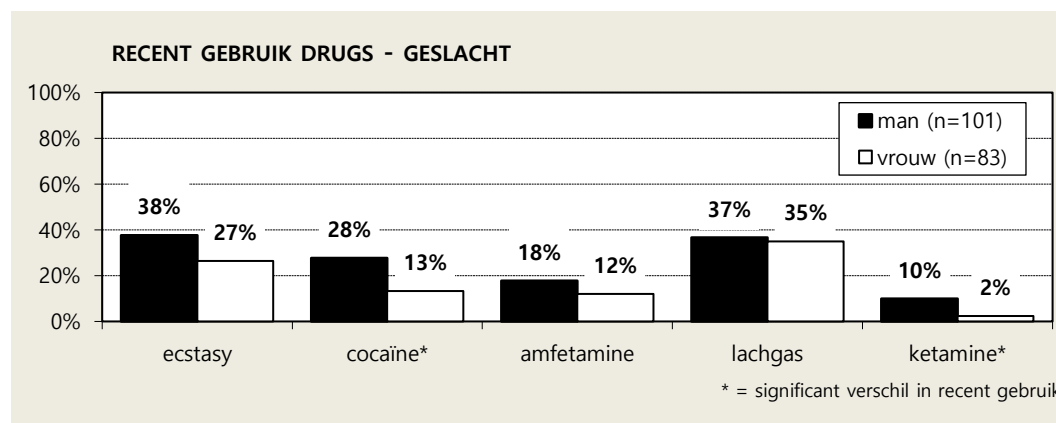
In deze paragraaf maken we vergelijkingen in middelengebruik tussen subgroepen op basis van achtergrondkenmerken, namelijk: geslacht, leeftijd en voornaamste bezigheid.

We kijken daarbij naar verschillen in *huidig gebruik* van tabak, alcohol en cannabis (bij alcohol ook naar dagelijks gebruik) en verschillen in *recent gebruik* van de vijf meest gebruikte drugs: XTC-pillen, cocaïne, amfetamine, lachgas en ketamine. Bij deze vergelijkingen spreken we alleen van verschillen als deze significant zijn (zie pagina 32). Soms zullen uit de figuren meer verschillen naar voren lijken te komen, maar deze berusten dan statistisch gezien op toeval (iets wat vaker voor kan komen bij relatief kleine aantallen) Vergelijkingen van andere gebruikscijfers en middelen zijn opgenomen in de tabellen in bijlage A.

2.15.1 Geslacht

Mannelijke en vrouwelijke cafébezoekers zijn even vaak huidige rokers, huidige drinkers en huidige blowers. Ook de gemiddelde gebruikshoeveelheden tabak en cannabis verschillen niet. Wel drinken mannen meer glazen alcohol per drinkdag (7 versus 5 glazen) en zijn het vaker dagelijkse drinkers (16% versus 6%).

Mannen scoren hoger dan vrouwen op twee van de vijf drugs: cocaïne en ketamine. In recent gebruik van XTC-pillen, amfetamine en lachgas is er geen significant verschil. Onder mannelijke en vrouwelijke recente gebruikers van drugs is er ook geen verschil in gebruiksfrequentie.

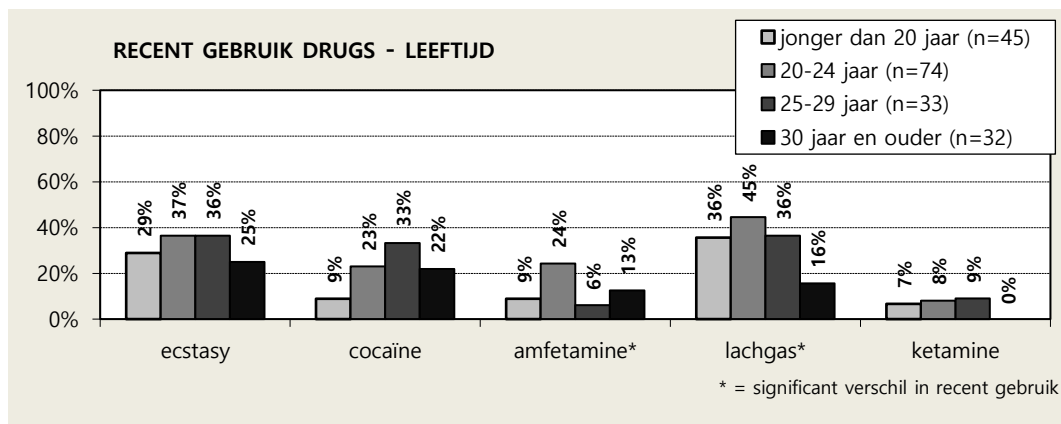

2.15.2 Leeftijd

In de analyse naar leeftijd onderscheiden we vier categorieën, namelijk: jonger dan 20 jaar, 20-24 jaar, 25-29 jaar en 30 jaar en ouder. Het aandeel huidige rokers, (dagelijkse) drinkers en blowers in deze vier leeftijdsgroepen is gelijk. Onder huidige rokers geldt echter: hoe ouder, hoe meer sigaretten per rookdag (gemiddeld achtereenvolgens 6, 9, 10 en 14). Onder huidige drinkers onderscheidt de jongste leeftijdscategorie zich door

een grotere gebruikshoeveelheid: gemiddeld 7 glazen per drinkdag versus 5 in de andere leeftijdscategorieën.

Wanneer het recente gebruik van de vijf drugs wordt afgezet naar leeftijd, is het globale patroon dat gebruikscijfers onder twintigers hoger liggen dan die onder de jongere (onder de 20) en oudere (30-plus) cafébezoekers. Bij amfetamine en lachgas zijn de meeste recente gebruikers te vinden onder begin-twintigers (20-24 jaar). Qua gebruiksfrequentie (het aantal dagen per jaar dat een middel gebruikt wordt door recente gebruikers) is er geen verschil naar leeftijd.

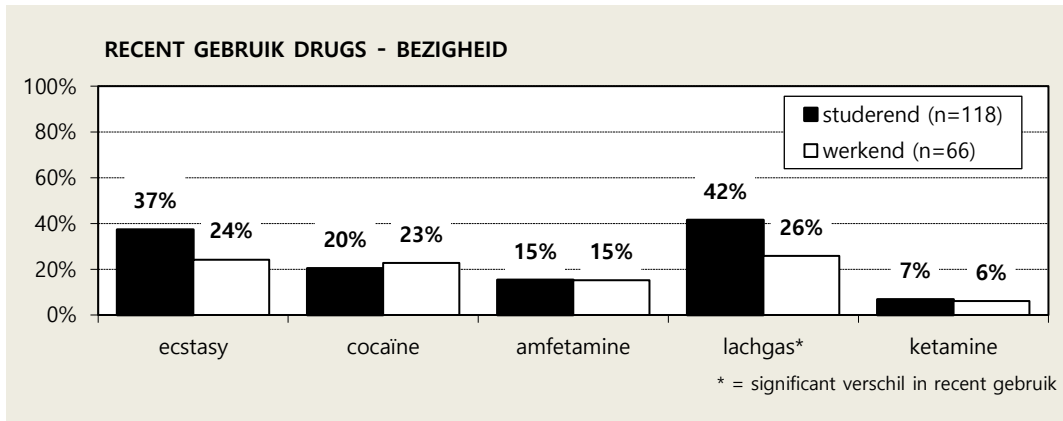
2.15.3 Voornaamste bezigheid

De cafébezoekers zijn onder te verdelen in twee groepen op basis van hun voornaamste bezigheid: studerende en werkende.²⁵ Studenten zijn vaker huidige blowers (39% versus 21%); werkende roken meer sigaretten per dag (12 versus 8). In alcoholgebruik zijn er geen verschillen tussen studerende en werkende.

Voor vier van de vijf drugs laten studerende en werkende geen verschil in recent gebruik zien. Uitzondering is lachgas. Ruim vier op de tien studerende cafébezoekers (42%) gebruikten het die het laatste jaar lachgas, tegenover nog geen drie op de tien werkende cafébezoekers (26%). In de gebruiksfrequentie van lachgas en de andere drugs zijn studerende en werkende vergelijkbaar.

²⁵ Zie pagina 114

3 Uitgaan

Dit hoofdstuk gaat over het uitgaansgedrag van de cafébezoekers: in het algemeen én tijdens de uitgaansavond waarop zij benaderd zijn voor de survey. Hoeveel hebben ze die avond uitgegeven? Waar zijn ze naartoe gegaan? Welke genotmiddelen hebben ze gebruikt? En hoe zijn zij thuis gekomen?

3.1 Uitgaan in het algemeen

Voor de meeste cafébezoekers was de avond waarop zij in het café benaderd werden voor de survey niet de eerste en enige uitgaansavond die maand. Een ruime meerderheid was de maand voorafgaand aan de survey 2 of 3 keer (28%), 4 tot 9 keer (43%), of zelfs al minstens 10 keer (18%) wezen stappen. Cafébezoekers die de laatste maand vier keer of vaker uitgingen worden aangeduid als 'vaste stappers'. Dit betreft iets meer dan de helft van de cafébezoekers (51%). De meeste anderen zijn 'gelegenhedstapper' (1 tot 3 keer uitgegaan, 37%). 'Thuisblijvers', die de maand voorafgaand aan de avond van de survey helemaal niet uitgingen, zijn in de minderheid (3%).

De meeste cafébezoekers gaan meestal stappen in Hilversum (60%). Dat is ook niet zo raar, want daar woont ook het grootste deel van de onderzochte cafébezoekers. Daarnaast gaat 15% meestal in Bussum uit, 4% meestal in Huizen, en 21% meestal ergens anders (voornamelijk Amsterdam of Utrecht).

Het is niet verrassend dat qua uitgaanslocaties café, kroeg of bar het hoogste scoort (93%), maar de cafébezoekers bezochten de afgelopen maand ook andere

uitgaansgelegenheden. Bijna twee derde ging naar een georganiseerd feestje bij vrienden/kennissen (63%) en ruim de helft naar een discotheek of club (53%). Daarnaast bezochten de cafébezoekers ook optredens of concerten (24%) en kleinschalige (18%) of grootschalige (12%) feesten/festivals.²⁶

3.2 De uitgaansavond²⁷

Op de avond van de survey spendeerden de cafébezoekers in het café gemiddeld 26 euro (doorsnee €18,-). Over de gehele uitgaansavond werd gemiddeld 39 euro (doorsnee €20,-) uitgegeven. Dat er buiten het cafébezoek weinig geld werd uitgegeven wordt verklaard doordat het merendeel (71%) na het café naar huis ging. De meeste anderen (12%) gingen naar een volgend café. Andere uitgaansgelegenheden, zoals discotheek/club (8%), georganiseerd feestje (4%), optreden/concert (1%) werden tijdens de uitgaansavond nauwelijks bezocht.

Aan het eind van de uitgaansavond zijn de meeste cafébezoekers op de fiets naar huis gegaan (58%). De meeste anderen waren lopend (20%). Anderen lieten zich vervoeren door het openbaar vervoer (5%) of een taxi te nemen (4%), of bij iemand in de auto (6%) of achterop (3%) mee te rijden. Een klein deel reed zelf met brommer/scooter (1%), auto (4%) of een ander voertuig (1%). De verschillende vervoersmogelijkheden zijn teruggebracht naar drie categorieën van verkeersdeelname.²⁸ Bijna vier op de tien cafébezoekers (37%) hebben *niet zelf gereden*, maar zijn lopend naar huis gegaan of hebben zich door anderen laten vervoeren. Bijna zes op de tien (58%) is naar huis *gefiets*. En de resterende 6% heeft op weg naar huis een *motorvoertuig bestuurd*. Deze driedeling zal verderop terugkomen wanneer gekeken wordt naar verkeersdeelname onder invloed van alcohol en drugs.

3.3 Middelengebruik voor, tijdens en na het uitgaan

De cafébezoekers is gevraagd naar hun gebruik van tabak, alcohol, cannabis en andere middelen tijdens het cafébezoek, maar ook naar wat zij voor daarvoor en daarna hebben

---

²⁶ Kleinschalig: minder dan 5.000 bezoekers. Grootschalig: meer dan 5.000 bezoekers.

²⁷ Aangezien uitgaan zich niet beperkt tot de periode voor middernacht, zou de term 'uitgaansavond en/of -nacht' juist zijn. Voor de leesbaarheid is gekozen voor 'uitgaansavond'.

²⁸ In principe konden meerdere vervoersmogelijkheden worden aangekruist, maar dat is zelden gedaan. De drie categorieën van verkeersdeelname zijn onderling uitsluitend.

gebruikt. Gebruik tijdens het cafébezoek hoeft overigens niet te betekenen dat gebruik daadwerkelijk in het café heeft plaatsgevonden. Bezoekers kunnen ook even naar buiten zijn gegaan.

3.3.1 Tabak

Over de totale uitgaansavond werd door 51% van de cafébezoekers gerookt: *voor* het cafébezoek rookte 41%, *tijdens* het cafébezoek 47% en *na* het cafébezoek 36%. Er zijn nauwelijks verschillen tussen subgroepen in roken op de uitgaansavond.

3.3.2 Alcohol

De meeste cafébezoekers (94%) dronken alcohol *tijdens* het cafébezoek, gemiddeld 5 glazen. Bijna de helft (48%) dronk (ook) *voor* het cafébezoek alcohol, gemiddeld 2 glazen. En ruim een kwart (29%) heeft ook *na* het cafébezoek nog alcohol gedronken, gemiddeld 1 glazen. Gedurende de totale uitgaansavond dronk, alles bij elkaar, 96% van de cafébezoekers gemiddeld 8 glazen alcohol.

Het aandeel drinkers voor, tijdens en na het cafébezoek is voor mannen en vrouwen gelijk, maar mannen drinken tijdens het cafébezoek wel meer glazen alcohol (7 versus 4 glazen). Leeftijd en voornaamste bezigheid (studerend of werkend) maakt geen verschil in alcoholgebruik op de uitgaansavond.

3.3.3 Cannabis

Als er al werd gebloed door de cafébezoekers, dan deden zij dat vaker *voor* (5%) of *na* (8%) dan *tijdens* (2%) het cafébezoek. Over de gehele uitgaansavond werd door 10% gebloed. Omdat het hier gaat om relatief beperkte aantallen, is alleen gekeken naar verschillen tussen subgroepen in cannabisgebruik over de gehele uitgaansavond. Dit verschilt alleen naar geslacht: mannelijke cafébezoekers hebben op de uitgaansavond vaker gebloed dan vrouwelijke (14% versus 5%)

3.3.4 Ecstasy, cocaïne en amfetamine

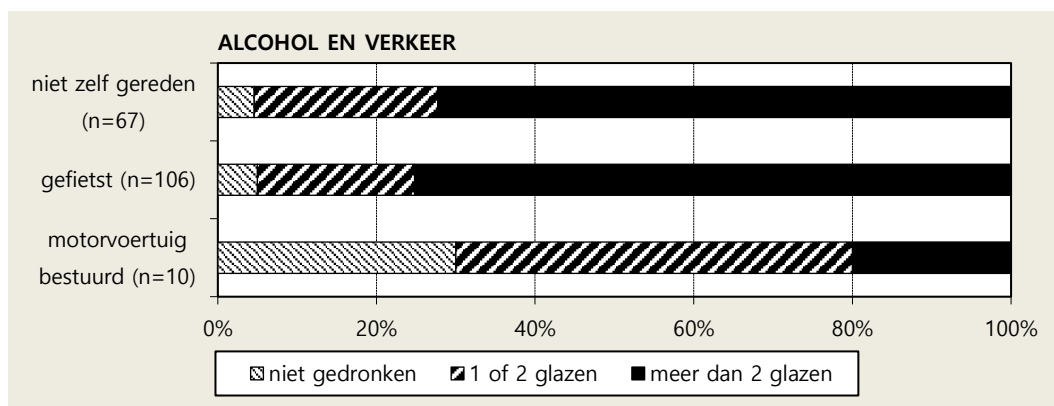
Ook het gebruik van stimulantia op de uitgaansavond is relatief beperkt. Over de gehele uitgaansavond gebruikten acht cafébezoekers cocaïne (4%), één cafébezoeker amfetamine (minder dan 1%), één bezoeker XTC (minder dan 1%) en twee cafébezoekers MDMA-poeder (1%). Het gaat hier deels om dezelfde personen. Alles bij elkaar hebben tien van de onderzochte cafébezoekers (5%) op de uitgaansavond stimulantia gebruikt, waarvan vier (2%) *tijdens* het cafébezoek. Met dergelijke kleine aantallen is geen vergelijking tussen subgroepen mogelijk.

3.3.5 Lachgas, GHB en ketamine

Nog beperkter is het gebruik van narcosemiddelen op de uitgaansavond. Over de gehele uitgaansavond namen twee cafébezoekers lachgas (1%), eveneens twee ketamine (1%), en één GHB (minder dan 1%). Ook hier gaat het deels om dezelfde personen. Bij elkaar gebruikte drie van de onderzochte cafébezoekers (2%) narcosemiddelen op de uitgaansavond, waarvan één (minder dan 1%) *tijdens* het cafébezoek. Vergelijking tussen subgroepen is ook hier niet mogelijk.

3.3.6 Verkeersdeelname en alcohol- en druggebruik

Zoals gezegd zijn de cafébezoekers aan het eind van de uitgaansavond op drie manieren thuisgekomen: niet zelf gereden, gefietst en een motorvoertuig bestuurd. In elk van deze drie groepen dronk de meerderheid tijdens het cafébezoek alcohol (respectievelijk 95%, 95%, en 70%). Als we aannemen dat degenen die tijdens het cafébezoek meer dan twee glazen alcohol dronken een te hoog alcoholpromillage hadden om aan het verkeer deel te nemen, dan was 75% van de fietsers en 20% van de bestuurders van een motorvoertuig in overtreding.²⁹ Omdat een beperkt aantal cafébezoekers met brommer/scooter of auto naar huis gingen, waren er onder de onderzochte cafébezoekers overigens slechts twee 'dronken' bestuurders van een motorvoertuig, wat neerkomt op 1% van de totale groep.

²⁹ <https://www.alcoholinfo.nl/publiek/verkeer/wetgeving>

Of dat daadwerkelijk zo was, hangt af van vele factoren, zoals lichaamsgewicht, drinksnelheid, hoeveel vooraf gedronken is, et cetera. Ook wordt geen rekening gehouden met beginnende bestuurders. Het gaat hier dus om een grove schatting.

Van degenen die tijdens het cafébezoek cannabis, stimulantia of narcosemiddelen gebruikten, heeft één individu een motorvoertuig bestuurd – de rest heeft niet zelf gereden of is naar huis gefietst.

3.3.7 Gebruikerstypen

Op basis van hun middelengebruik *tijdens* het cafébezoek zijn de cafébezoekers in vier typen in te delen:

- **Nuchteren** (6%) hebben geen alcohol gedronken, niet geblowd en geen andere drugs gebruikt.
- **Drinkers** (87%) hebben wel alcohol gedronken, maar niet geblowd en geen andere drugs gebruikt.
- **Blowers** (4%) hebben wel cannabis gebruikt (en eventueel alcohol gedronken), maar geen andere drugs.
- **Peppers** (3%) hebben drugs (XTC-pillen, cocaïne, amfetamine, MDMA-poeder, lachgas, GHB en/of ketamine gebruikt (en eventueel ook alcohol gedronken of geblowd).

Cafébezoekers en uitgaanders vergeleken

Hoewel cafébezoekers niet onbekend zijn met cannabis en drugs, gedragen zij zich bij het uitgaan in het café toch vooral als drinkers en niet als blowers of peppers. In 2017 is een ander uitgaanssegment in Gooi en Vechtstreek onderzocht, namelijk uitgaansgelegenheden (feestcafés, clubs en poppodia) in Hilversum waar gedanst kan worden. Van die groep uitgaanders behoorde 3% tot de blowers en 6% tot de peppers. Het lijkt er sterk op dat de cafébezoekers van 2018 en de uitgaanders van 2017 grotendeels dezelfde populatie zijn. De uitgaanders gingen het laatste jaar ook vaak naar cafés (92%) en veel cafébezoekers waren de laatste maand ook te vinden in clubs (53%). Ook de prevalentiecijfers van recent gebruik (laatste jaar) van cannabis en drugs zijn in beide groepen vergelijkbaar. Het gebruik van XTC-pillen, amfetamine en lachgas op de uitgaansavond lag bij de uitgaanders van 2017 wel iets hoger. Toch geldt in grote lijnen dat een doorsnee stapavond in cafés en dansgelegenheden in Gooi en Vechtstreek geen setting is voor drugs.

	cannabis	XTC-pillen	cocaïne	amfetamine	lachgas	ketamine	GHB
Recent gebruik							
Cafébezoekers 2018	59%	33%	21%	15%	36%	7%	3%
Uitgaanders 2017	60%	30%	19%	19%	37%	11%	4%
Gebruik uitgaansavond							
Cafébezoekers 2018	10%	< 1%	4%	< 1%	1%	1%	< 1%
Uitgaanders 2017	9%	2%	3%	3%	3%	1%	0%

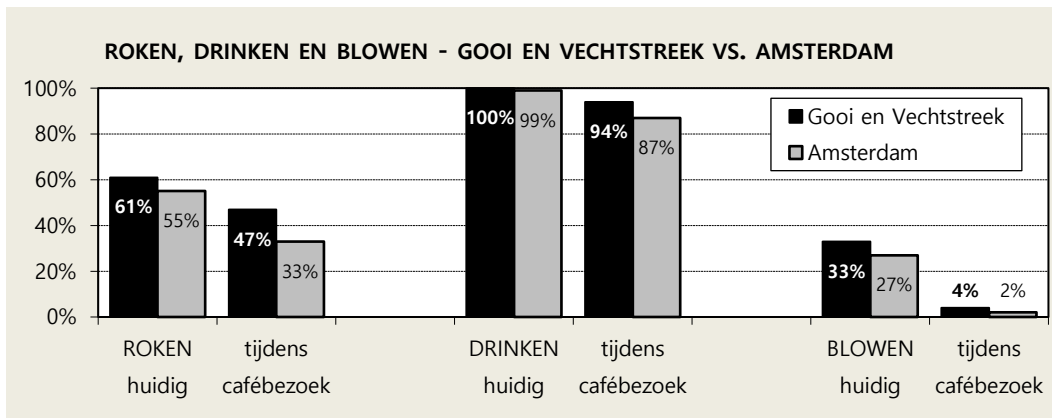
4 Gooi en Vechtstreek versus Amsterdam

In deze paragraaf worden kerncijfers afgezet tegen de resultaten van de Antenne café-survey Amsterdam.³⁰

Vergeleken met de Amsterdamse cafébezoekers, zijn die uit Gooi en Vechtstreek beïnvloed jonger. De gemiddeld leeftijd ligt in Gooi en Vechtstreek 'slechts' 2 jaar lager (24 versus 26 jaar), maar het aandeel jongeren onder de twintig jaar is ruim vier keer zo groot (25% versus 6%). Daarnaast zijn de cafébezoekers uit Gooi en Vechtstreek vaker man (55% versus 37%) en student/scholier (64% versus 50%). Hoewel beide groepen cafébezoekers elkaar qua etniciteit en seksuele geaardheid nauwelijks ontlopen, is in Gooi en Vechtstreek dus sprake van een wezenlijk ander cafépubliek dan in Amsterdam.

Hieronder vergelijken we gebruikscijfers over *huidig* gebruik van tabak, alcohol en cannabis, plus roken, drinken en blowen tijdens het uitgaan. En daarna cijfers over *recent* gebruik van zes drugs: XTC-pillen, cocaïne, amfetamine, lachgas, ketamine en GHB. Bij de vergelijkingen is geen gebruik gemaakt van statistische toetsen omdat daarbij gecorrigeerd zou moeten worden voor de hierboven beschreven verschillen in achtergrondkenmerken.

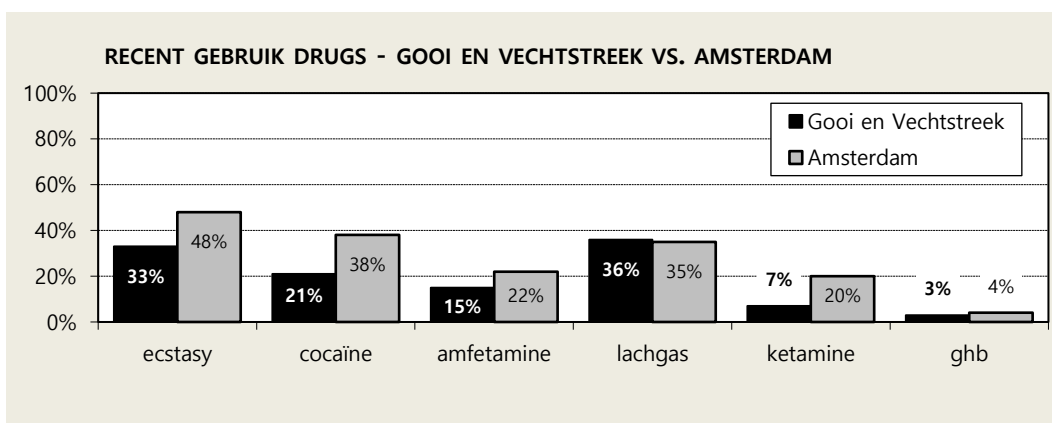
³⁰ In Amsterdam zijn, eveneens in 2018, zo'n tweeduizend bezoekers van 67 cafés verspreid over stad gevraagd deel te nemen aan de Antenne cafésurvey, waarvan er 540 de vragenlijst invulden.

Op het gebied van roken scoren de cafébezoekers uit Gooi en Vechtstreek op alle fronten hoger dan die uit Amsterdam. Er zijn meer huidige rokers, die per rookdag meer sigaretten roken (9 versus 6); er zijn meer dagelijkse rokers (33% versus 19%); en ook het aandeel rokers tijdens het cafébezoek is groter.

Voor zowel Gooi en Vechtstreek als Amsterdam geldt: bijna alle cafébezoekers drinken alcohol. Maar in Gooi en Vechtstreek lijkt wel méér gedronken te worden. Huidige drinkers in Gooi en Vechtstreek drinken gemiddeld 6 glazen alcohol per dag en tijdens het cafébezoek werden gemiddeld 5 glazen geconsumeerd, terwijl in Amsterdam beide gemiddelden neerkomen op 4 glazen. Het aandeel dagelijkse drinkers is in Gooi en Vechtstreek ook groter (11% versus 3%).

Wat blowen betreft zijn cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek en Amsterdam vergelijkbaar.

Bij vier van de zes drugs zijn de cijfers van Gooi en Vechtstreek lager dan die van Amsterdam. Cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek zijn minder vaak recente gebruikers

van XTC-pillen, cocaïne, amfetamine en ketamine. Recente lachgasgebruikers komen onder cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek en Amsterdam echter ongeveer even vaak voor en de groep recente GHB-gebruikers was in beide cafésurveys even klein. Voor alle zes drugs geldt dat onder recente gebruikers het doorsnee aantal gebruiksdagen per jaar in zowel Gooi en Vechtstreek als Amsterdam zo'n 2-5 dagen is. En cafébezoekers in zowel Gooi en Vechtstreek als Amsterdam gebruiken tijdens het cafébezoek vrijwel geen drugs.

---

5 Samenvatting

In 2018 zijn 744 bezoekers van 15 cafés in Hilversum, Bussum en Huizen gevraagd deel te nemen aan de Antenne cafésurvey. De 184 respondenten die de vragenlijst invulden vormen een goede afspiegeling van de benaderde cafébezoekers.

Onder de onderzochte cafébezoekers vormen mannen (55%) en inwoners van Hilversum (55%) een kleine meerderheid. De meeste zijn te typeren als jongvolwassenen tussen de 18 en 25 jaar. De gemiddelde leeftijd voor de totale groep ligt op 24 jaar. Bijna twee derde (64%) heeft studie als voornaamste bezigheid (vooral hbo/universiteit, soms mbo of middelbare school); voor de rest (36%) is dat werk (sommigen zijn werkzoekend). Deze tweedeling is echter enigszins arbitrair, want veel studerende hebben ook een baan en veel werkenden zijn hbo- of universitair geschoold. Wel zijn werkende cafébezoekers gemiddeld ouder (28 versus 21 jaar).

Ooit-gebruik en startleeftijd

Een enkele uitzondering daargelaten hebben alle cafébezoekers ooit alcohol gedronken (afgerond 100%). Ooit-gebruik van tabak (87%) en cannabis (84%) ontlopen elkaar niet veel, maar bij cannabis is de gebruikservaring vaker beperkt gebleven tot 1 of 2 keer. De enige drug waar meer dan de helft van de cafébezoekers ervaring mee heeft is lachgas (54%), hoewel XTC-pillen (47%) daar dichtbij komen. Cocaïne (31%), amfetamine (26%), ketamine (14%) en GHB (8%) hebben de meeste cafébezoekers nooit gebruikt. Bij drugs is ongeveer een derde tot de helft van de ooit-gebruikers te typeren als 'experimenteerders'; zij hebben het middel (tot nu toe) nog maar een paar keer gebruikt. Bij ketamine geldt dat zelfs voor de meeste ooit-gebruikers.

	tabak	alcohol	cannabis	XTC-pillen	cocaine	amfetamine	lachgas	ketamine	GHB
Ooit-gebruik - totaal	87%	100%	84%	47%	31%	26%	54%	14%	8%
Ooit-gebruik - 1 of 2 keer	16%	1%	28%	14%	10%	11%	22%	10%	4%
Gem. startleeftijd	16	15	17	20	21	20	20	21	23

De gemiddelde leeftijd bij het eerste gebruik (de startleeftijd) van deze middelen ligt het laagst voor alcohol (15 jaar), dan tabak (16 jaar) en cannabis (17 jaar). Rond de 20 jaar volgden XTC-pillen amfetamine en lachgas, en een jaar later cocaine en ketamine. De (weinige) gebruikers van GHB deden dat rond hun 23^e voor het eerst.

Van de zogenoemde Nieuwe Psychoactieve Stoffen (NPS) zijn 4-FA (12%) en 2C-B (11%) het vaakst ooit gebruikt. Ooit-gebruik van andere NPS is hooguit een paar procent.

Bij de overige middelen staat het ooit-gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen bovenaan (25%), gevolgd door paddo's (20%) en Ritalin zonder recept (19%). Veel minder cafébezoekers hebben ervaring met en LSD (5%), DMT (4%), methamfetamine (3%), crack (3%) en heroïne (1%).

Huidig gebruik van tabak, alcohol en cannabis

Op een enkeling na, zijn alle cafébezoekers *huidige drinkers* (afgerond 100%), de meesten zijn *huidige roker* (61%) en een derde is *huidige blower* (33%). Drinken en blowen gebeurt meestal niet elke dag: 11% is *dagelijkse drinker* en 3% is *dagelijkse blower*. Ook roken is niet (meer) een dagelijkse vanzelfsprekendheid, want 33% is *dagelijks roker*. Per drinkdag consumeren de cafébezoekers gemiddeld 6 glazen alcohol, per rookdag roken ze 9 sigaretten en per blowdag roken ze 1 joint. De helft van de huidige drinkers kan getypeerd worden als riskante drinker, maar desgevraagd geeft 60% zelf aan te veel of te vaak te drinken.³¹ Ook bij blowen is het aandeel riskante blowers (14%) iets kleiner dan het aandeel blowers dat zelf vindt dat zij te veel of te vaak cannabis

³¹ Een riskante drinker drinkt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of meer dan 2 dagen per week meer dan 3 glazen alcohol (tot 19 jaar) of meer dan 4 glazen alcohol (vanaf 19 jaar). Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

gebruiken (19%).³² De risicoperceptie is bij roken veruit het grootst: bijna driekwart van de huidige rokers (74%) vindt zelf dat ze te veel of te vaak roken.

Man of vrouw, jong of oud, werkend of student, het maakt geen verschil in het percentage rokers, maar oudere en werkende cafébezoekers roken gemiddeld wel meer sigaretten per dag. Mannelijke en jonge cafébezoekers drinken gemiddeld meer glazen alcohol en mannen zijn ook vaker dagelijkse drinkers. Onder studerende cafébezoekers zijn meer huidige blowers.

De elektronische sigaret/joint en waterpijp blijken geen populair alternatief voor rokers en blowers. Een beperkt aantal cafébezoekers gebruikte deze de laatste maand. Bovendien rookten de meeste daarvan daarnaast ook gewone sigaretten of joints.

Recent gebruik drugs

Zes drugs zijn gedetailleerd bestudeerd: drie stimulantia (XTC-pillen, cocaïne en amfetamine) en drie narcosemiddelen (lachgas, ketamine en GHB). Omdat deze middelen over het algemeen minder frequent worden gebruikt, is het *recente* gebruik (laatste jaar) bekeken.

Recent gebruik is met 36% het hoogst voor lachgas, gevolgd door XTC-pillen (33%), cocaïne (21%), amfetamine (15%) en ketamine (7%). Recent gebruik van GHB komt op afstand het minst vaak voor (3%). De gebruiksfrequentie van deze middelen ligt over het algemeen op een paar keer per jaar: in doorsnee 2 tot 5 keer. Er zijn echter ook gebruikers die de middelen vaker nemen (meer dan 10 keer per jaar). Deze groep meer frequente gebruikers is beduidend groter onder recente cocaïnegebruikers (33%) dan onder recente gebruiker van XTC-pillen (8%), amfetamine (8%), ketamine en lachgas (5%). De recente cocaïnegebruikers scoren ook het hoogst wat betreft risicoperceptie: 23% vindt dat ze te veel of te vaak gebruiken.

Hoewel er niet altijd significante verschillen zijn, is het globale beeld dat prevalentiecijfers van drugs wat hoger zijn onder mannelijke cafébezoekers en onder twintigers. Lachgas is onder studenten populairder dan onder werkenden.

---

³² Een riskante blower blowt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) of een paar keer per week meer dan één joint. Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

Middelengebruik op de uitgaansavond

De meeste cafébezoekers gaan met enige regelmaat stappen; de helft (51%) kunnen we met minimaal vier uitgaansavonden per week een vaste stapper noemen. Naast cafés worden ook wel georganiseerde feesten, clubs, concerten en festivals bezocht, maar niet tijdens de caféavond waarop we de cafébezoekers benaderden; de meesten gingen na het café naar huis. De thuisreis gebeurde meestal per fiets (58%), anderen gingen lopen (20%) of lieten zich vervoeren (taxi, OV, meerijden: 17%), en een klein deel bestuurde een motorvoertuig (6%).

De cafébezoekers is gevraagd naar hun middelengebruik voor, tijdens en na het cafébezoek. Over de totale uitgaansavond genomen dronk 96% gemiddeld 8 glazen alcohol. De helft van de cafébezoekers (51%) rookte voor, tijdens of na het cafébezoek en 10% stak een joint op. Mannen blowden vaker en dronken meer. Wat drugs betreft zijn de gebruikscijfers bescheiden: 5% gebruikte stimulantia (voornamelijk cocaïne, nauwelijks XTC-pillen of amfetamine) en 2% narcosemiddelen (voornamelijk ketamine, nauwelijks lachgas of GHB). Hoewel cafébezoekers niet onbekend zijn met cannabis en drugs, beperken ze hun gebruik van genotmiddelen op een doorsnee caféavond tot tabak en alcohol.

Vergelijking met Amsterdamse cafébezoekers

Het meest in het oog springend verschil tussen het cafépubliek in Gooi en Vechtstreek en dat in Amsterdam is de leeftijd: cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek zijn gemiddeld twee jaar jonger en er zijn veel meer jongeren onder de twintig jaar. Wat het gebruik van genotmiddelen betreft zijn er ook duidelijke verschillen. Cafébezoekers uit Gooi en Vechtstreek roken en drinken meer en vaker, zowel in het algemeen als tijdens cafébezoek. Het gebruik van drugs ligt daarentegen hoger onder Amsterdamse cafébezoekers. Dat geldt echter alleen voor de algemene gebruikscijfers, want tijdens een caféavond worden zowel in Amsterdam als in Gooi en Vechtstreek nauwelijks drugs gebruikt.

IV MARKT

1	Cafésurvey.....	63
1.1	Ecstasy.....	63
1.2	Cocaïne.....	64
1.3	Amfetamine.....	65
2	Testservice	65
2.1	Aangeboden monsters.....	68
2.2	Ecstasy.....	68
2.3	Cocaïne.....	69
2.4	Amfetamine.....	70
2.4.1	Testresultaten amfetamine-poeders.....	71
2.5	Andere monsters.....	71
3	Samenvatting	72

Antenne focust primair op gebruikers van genotsmiddelen, maar verzamelt daarnaast ook informatie over de marktzijde van middelengebruik. In dit hoofdstuk wordt vanuit twee verschillende invalshoeken een beeld van de drugsmarkt in Gooi en Vechtstreek geschetst. Uit **(1)** de **cafésurvey** komen cijfers over het kopen van drugs, en **(2)** de testuitslagen van drugs die worden aangeboden bij de **testservice** leveren informatie over de samenstelling en zuiverheid van drugs.

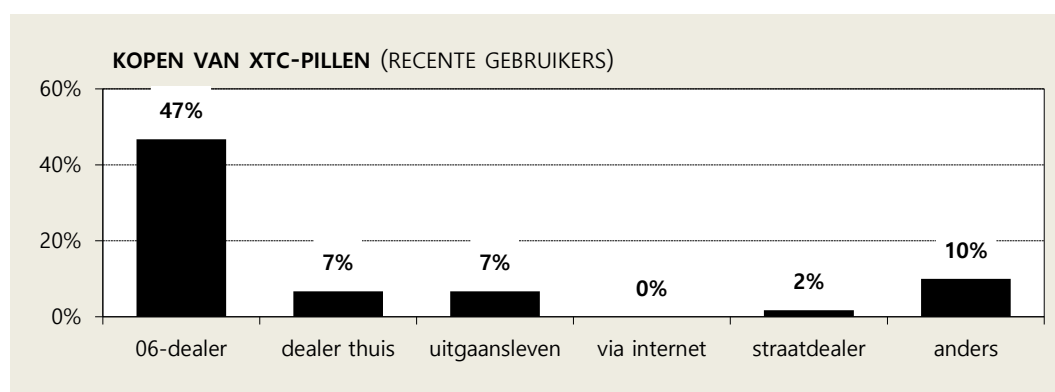
---

1 Cafésurvey

In de Antenne cafésurvey van 2018 is aan cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek gevraagd of zij het afgelopen jaar zelf XTC-pillen, cocaïne of amfetamine hebben gekocht. En zo ja, waar zij dit deden, hoeveel voor welke prijs ze kochten, en of ze de kwaliteit van de middelen controleerden. Gedetailleerde cijfers zijn te vinden in de tabellen in Bijlage B.

1.1 Ecstasy

Ruim zes op de tien recente ecstasygebruikers (62%) kocht het laatste jaar zelf XTC-pillen. Dit gebeurde meestal bij een 06-dealer/bezorger en veel minder vaak bij een thuisdealer, een dealer in het uitgaansleven of op een andere manier.³³ Eén individu kocht XTC-pillen bij een straatdealer, en helemaal niemand via internet.

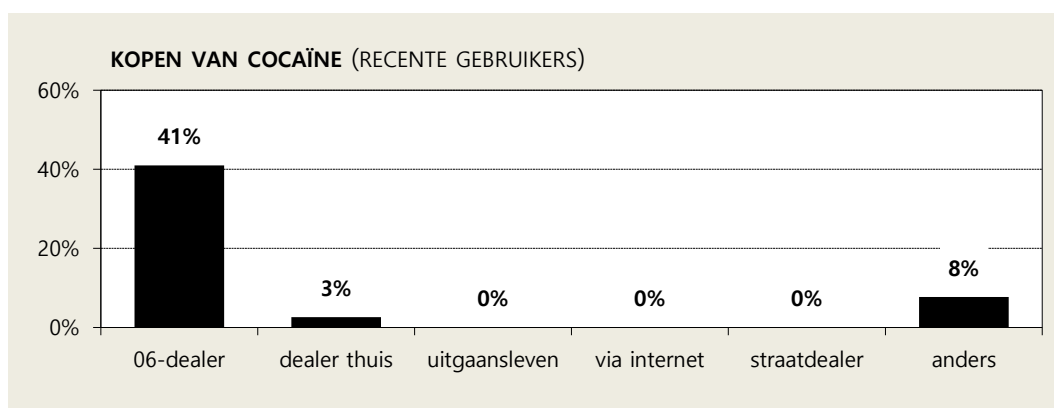
³³ Andere manieren waren voornamelijk via vrienden/kennissen/bekenden of 'via via'. De percentages in de grafiek tellen op tot meer dan het totaal omdat meerdere antwoorden aangekruist konden worden.

De laatste keer dat de cafébezoekers xTC-pillen kochten, namen ze 1 tot 25 pillen af en betaalden daarvoor 4 tot 110 euro. Per pil betaalden zij gemiddeld € 4,41. Er is weinig prijsvariatie; voor de meesten bedroeg de stuksprijs 4 of 5 euro.

Van degenen die zelf xTC-pillen kopen, laat 19% de kwaliteit door de testservice controleren en 14% controleert het zelf via pillreports.com.³⁴ Een deel laat de kwaliteitscontrole aan anderen over en zegt xTC-pillen te kopen die al getest zijn (30%) of laat ze door iemand anders testen (11%). De resterende 27% kocht xTC-pillen zonder de kwaliteit te (laten) controleren.

1.2 Cocaïne

Van de respondenten die het laatste jaar cocaïne gebruikten, kocht de helft (49%) de cocaïne het laatste jaar weleens zelf. Zij deden dat het vaakst bij een 06-dealer/bezorger. Daarnaast ook wel bij een dealer thuis of op een andere manier, maar niet in het uitgaansleven, via internet of op straat.³⁵

De aankoop bestond vaak uit één gram á 50 euro. De gemiddelde gramprijs is 47 euro.

Geen van de cocaïnekopers controleert zelf de kwaliteit. Een aantal koopt cocaïne die al getest is (5%) of laat anderen testen (16%), maar het grootste deel doet geen enkele kwaliteitscontrole (79%).

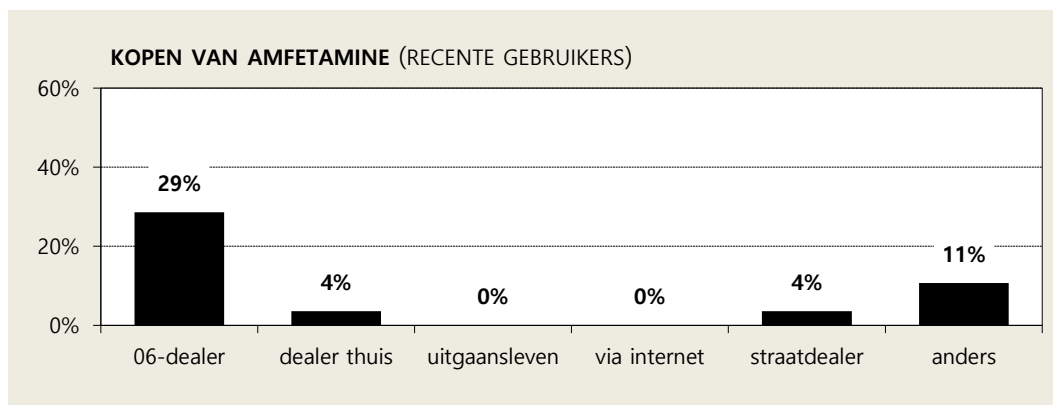
³⁴ Pillreports.com is een website waar gebruikers zelf kenmerken en testuitslagen van xTC-pillen plaatsen. De betrouwbaarheid van deze informatie staat ter discussie. Zie ook: <https://www.drugsenuitgaan.nl/hulp-en-advies/veel-gestelde-vragen/uitgebreid/?vraag=94>.

³⁵ Andere manieren waren voornamelijk via vrienden/kennissen/bekenden of 'via via'. De percentages in de grafiek tellen op tot meer dan het totaal omdat meerdere antwoorden aangekruist konden worden.

1.3 Amfetamine

Amfetamine wordt minder vaak zelf gekocht dan ecstasy of cocaïne: 36% van de recente gebruikers kocht het laatste jaar zelf amfetamine. Ook dit gebeurde meestal bij een 06-dealer/bezorger. Daarnaast ook wel bij een dealer thuis, op straat of op een andere manier.³⁶ Via internet en in het uitgaansleven werd geen amfetamine gekocht.

De amfetaminekopers kochten bij de laatste aankoop meestal 1 of 2 gram amfetamine. Gemiddeld werd € 7,39 per gram betaald.

Van de tien cafébezoekers die amfetamine kochten, laat er één het zelf controleren bij de testservice en één laat anderen controleren. Drie kopen amfetamine die al getest is. De overige vijf (dus de helft van de amfetaminekopers) doet geen enkele kwaliteitscontrole.

---

2 Testservice

De drugstestservice van Jellinek Preventie Gooi en Vechtstreek is onderdeel van het landelijke Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS). Gebruikers kunnen de samenstelling en zuiverheid van xtc-pillen en andere drugs op donderdagavond kosteloos laten testen bij de testservice in Hilversum. Bij de testservice worden kenmerken van xtc-pillen (afmeting, vorm, kleur, logo) vergeleken met een lijst van reeds geanalyseerde

---

³⁶ Andere manieren waren voornamelijk via vrienden/kennissen/bekenden of 'via via'. De afzonderlijke percentages in de grafiek tellen op tot meer dan het totaal omdat er meerdere antwoorden aangekruist konden worden.

pillen waarvan de inhoud bekend is. Daarnaast wordt bij pillen en poeders een zuurtest gedaan. Wordt de pil niet herkend en/of geeft de zuurtest een negatieve uitslag, dan wordt de mogelijkheid geboden het monster naar het laboratorium door te sturen. Niet alle gebruikers kiezen voor deze optie en bij het DIMS kunnen ook niet altijd alle door-gestuurde monsters worden geanalyseerd vanwege capaciteit.

De testresultaten van drugs die door gebruikers bij de testservices worden aangeboden zijn op zich niet representatief voor de gehele drugsmarkt van Gooi en Vechtstreek. Hiervoor bleek immers dat lang niet iedereen de gekochte drugs laat testen. Toch kunnen de testresultaten wel aanwijzingen verschaffen over (ontwikkelingen op) de drugsmarkt. Gedetailleerde cijfers zijn te vinden in de tabellen in Bijlage B.

Testresultaten (en bij herkende pillen de testuitslag van eerdere analyse) worden in verschillende categorieën gerapporteerd. Deze worden hieronder uitgelegd. Daarna wordt nog een aantal begrippen met betrekking tot de testresultaten nader toegelicht.

Categorieën testresultaten

1. Het monster bevat **uitsluitend de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.
2. Het monster bevat **voornamelijk de werkzame stof** waarvoor het is gekocht.³⁷
3. Het monster bevat voornamelijk of uitsluitend **andere werkzame stoffen**.
4. Het monster bevat (1) geen enkele werkzame stof, (2) niet-gekwantificeerde andere werkzame stoffen, waardoor niet is vast te stellen wat de belangrijkste werkzame stof is of (3) de testuitslag is niet geregistreerd. Dit is de categorie **overig**. Vanwege de diverse samenstelling van deze restcategorie, wordt hier in de tekst geen aandacht aan besteed.
5. Het monster is **niet geanalyseerd**.³⁸ Bij de berekening van percentages wordt deze categorie buiten beschouwing gelaten.

---

³⁷ Het monster bevat naast de stof waarvoor het is gekocht ook andere stoffen. Het gewicht of volumepercentage van de stof waarvoor het is gekocht is echter het grootst. Onder deze categorie vallen ook monsters die, naast de stof waarvoor het is gekocht, ook relatief onschuldige bijproducten bevatten.

³⁸ Er zijn verschillende redenen waarom een monster niet wordt geanalyseerd, waaronder: (1) de gebruiker kiest ervoor om (de benodigde hoeveelheid van) het monster niet door te laten sturen of (2) er is een stop op de analyse van het middel door beperkte laboratoriumcapaciteit (bijvoorbeeld bij GHB en LSD).

Werkzame stof

De actieve stoffen in een monster. Monsters kunnen de werkzame stof bevatten waarvoor het middel is gekocht, maar ook werkzame stoffen waarvoor het middel niet is gekocht. Een monster kan bijvoorbeeld als 4-FA zijn gekocht, maar ook (of uitsluitend) MDMA bevatten.

Zuiverheid

Een monster is zuiver (categorie 1) wanneer een monster geen andere werkzame stof bevat dan de stof waarvoor het middel is gekocht. Monsters in categorie 2 zijn niet zuiver, maar bevatten voornamelijk de stof waarvoor het middel is gekocht en een beperkte hoeveelheid andere werkzame stoffen of bijproducten.³⁹

Vervuilende stoffen

Monsters kunnen andere werkzame stoffen bevatten dan waarvoor het middel is gekocht. Dit wordt vervuiling genoemd.

Dosering

De hoeveelheid werkzame stof in een monster. Dit wordt alleen weergegeven voor monsters die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht. De dosering wordt voor pillen uitgedrukt in milligram, voor vloeistoffen in milligram per milliliter, voor papertrips in microgram en voor poeders in volumepercentage. Vrijwel alle poeders bestaan uit een psychoactieve base en een inactief zout. Voor de dosering wordt alleen het psychoactieve deel gemeten. Zelfs als een poeder volledig zuiver is, is de dosering door de aanwezigheid van zout nooit 100%.

Prijs

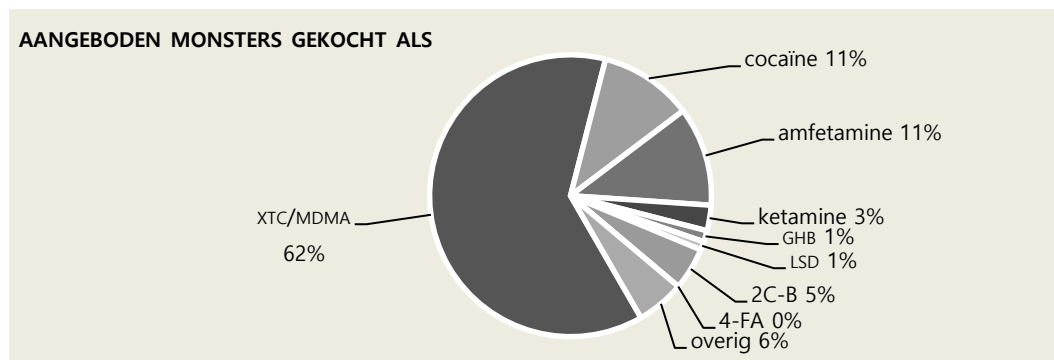
Klanten wordt gevraagd wat zij voor het middel dat ze komen laten testen hebben betaald. Bij de berekening van de gemiddelde prijs worden gratis verkregen middelen niet meegenomen en onwaarschijnlijk hoge prijzen buiten beschouwing gelaten. Prijzen worden afgezet tegen de dosering. Daarbij worden alleen monsters meegenomen die uitsluitend of voornamelijk de stof bevatten waarvoor het is gekocht.

---

³⁹ Of een monster als zuiver wordt gekwalificeerd, hangt daarmee ook af van het aantal stoffen waarop in het laboratorium getest wordt. Wanneer een monster een stof bevat waarop niet getest wordt, zal deze als zuiver worden gekwalificeerd. Een uitbreiding van het testrepertoire zal dus van invloed zijn op de gerapporteerde zuiverheid.

2.1 Aangeboden monsters

In 2018 werden in totaal **318** drugsmonsters aangeboden bij de testservice in Hilversum. Dat is een flinke stijging vergeleken met het jaar daarvoor, toen 202 drugsmonsters werden aangeleverd.

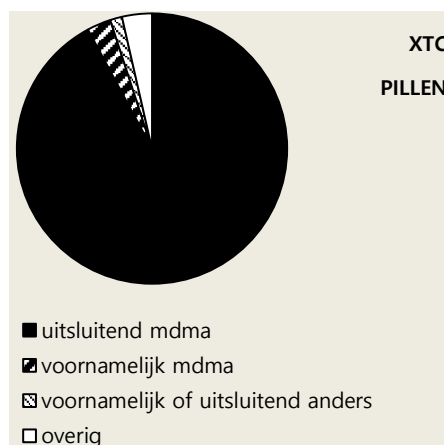

Verreweg de meeste aangeboden monsters waren gekocht als XTC of MDMA (62%), op afstand gevolgd door cocaïne (11%) en amfetamine (11%). In de volgende paragrafen worden de testresultaten van deze drie middelen uitgebreid besproken. Testresultaten van de overige drugsmonsters worden daarna kort gepresenteerd.

2.2 Ecstasy

Het aantal bij de testservice aangeboden monsters dat werd gekocht als XTC of MDMA nam fors toe van 109 in 2017 naar **192** in 2018. Veruit de meeste XTC- en MDMA-monsters waren XTC-pillen (91%). De rest van de monsters bestond voornamelijk uit MDMA-poeders of -kristallen (8%). Van de 175 XTC-pillen werden er 140 direct herkend of in het laboratorium geanalyseerd. Deze testresultaten volgen hieronder. Testresultaten van de 16 MDMA-poeders zijn te vinden onder 'Andere monsters' (paragraaf 2.5, pag. 71).

Van de 140 herkende of geanalyseerde XTC-pillen was **92%** zuiver. MDMA was in die pillen de enige werkzame stof. Daarnaast bevatte **3%** voornamelijk MDMA met een beperkte hoeveelheid vervuilende stoffen of bijproducten. Twee XTC-pillen (1%) bestonden voornamelijk of uitsluitend uit andere werkzame stoffen.

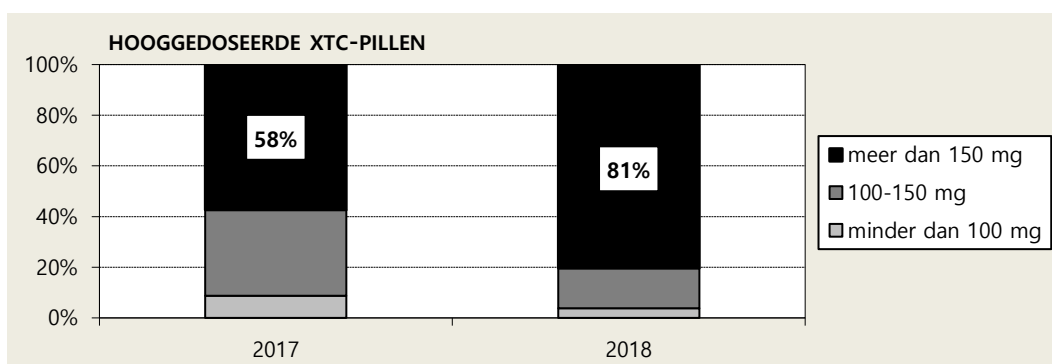

Vervuilende stoffen

Vervuilende werkzame stoffen die meer dan een enkele maal voorkwamen in XTC-pillen waren: amfetamine (2x), cafeïne (1x), MDA (1x), N,N-dimethyl-MDA (1x) en een onbekende stof (1x).

Dosering

XTC-pillen met uitsluitend of voornamelijk MDMA bevatten gemiddeld **179 mg** MDMA. De marge is groot: sterktes variëren van 74 tot maar liefst 241 mg MDMA. En het grootste deel is hooggedoseerd (81% bevat meer dan 150 mg MDMA).

Vergeleken met 2017 zijn de geanalyseerde XTC-pillen van 2018 een stuk sterker. In 2017 was de gemiddelde dosering namelijk 161 mg MDMA en was 58% van de XTC-pillen hooggedoseerd.

Prijs

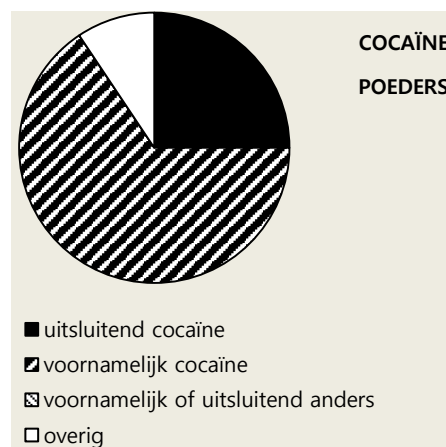
De gemiddelde prijs die aanleveraars voor XTC-pillen betaalden was **€3,95**, zo'n twee dubbeltjes minder dan in 2017 (€4,19). De prijs hangt niet samen met de dosering; een sterkere pil is dus niet duurder.⁴⁰

2.3 Cocaïne

Het aantal aangeboden cocaïnemonsters verdubbelde: van 15 in 2017 naar **33** in 2018. Alle cocaïnemonsters waren poeders en van op één na zijn testresultaten bekend.

⁴⁰ Regressiecoëfficiënt B=.151 (p=.395).

Een kwart van de geanalyseerde cocaïnemonsters was echt zuiver (**25%**). Twee derde bestond uit cocaïne met beperkte hoeveelheden andere stoffen of bijproducten (**66%**). Onder de overige monsters waren er twee die geen enkele werkzame stof bevatten.

Vervuilende stoffen

De belangrijkste vervuilende stof was levamisol. Dit middel werd aangetroffen in 11 cocaïnemonsters. Andere vervuilende stoffen die voorkwamen in de geanalyseerde cocaïnemonsters waren cafeïne (5x), fenacetine (2x) en PCM (1x).

Dosering

De gemiddelde zuiverheid van monsters waarin cocaïne het hoofdbestanddeel vormt lag in 2018 op **68%**. Daarmee was de geteste cocaïne ongeveer even zuiver als in 2017 (65%). Het maximaal haalbare volumepercentage van cocaïne is 89%.

Prijs

De aangeboden cocaïnepoeders kosten gemiddeld **€49** per gram. In 2017 betaalde aanleveraars minder (€45 per gram). Bij poeders met cocaïne als hoofdbestanddeel hangen prijs en zuiverheid niet samen.⁴¹

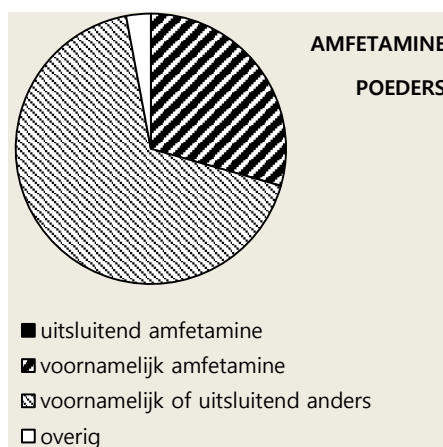
2.4 Amfetamine

Ook het aantal aangeboden amfetaminemonsters verdubbelde: van 17 in 2017 naar **35** in 2018. Op één tablet na, waren alle amfetaminemonsters poeders. Van alle 34 amfetamine-poeders zijn testresultaten bekend.

⁴¹ Regressiecoëfficiënt B=.077 (p=.035).

2.4.1 Testresultaten amfetamine-poeders

Geen enkel geanalyseerde amfetamine-poeder bevatte uitsluitend amfetamine (0%) en nog geen derde bestond voornamelijk uit amfetamine (29%). In de meeste monsters was amfetamine niet het hoofdbestanddeel; deze bestonden voornamelijk of zelfs uitsluitend uit andere stoffen (68%). Dit is een opvallend verschil met 2017, want toen bestond het grootste deel van de monsters juist uit pure amfetamine.

Vervuilende stoffen

Cafeïne was de enige vervuilende werkzame stof in amfetamine-poeders. In bijna alle monsters werd cafeïne aangetroffen en dus vaak in grotere dosering dan amfetamine.

Dosering

De gemiddelde dosering van amfetamine-poeders die uitsluitend of voornamelijk amfetamine bevatten, lag in 2018 op **54%**. Dat is flink lager dan in 2017 (65%), en dan tellen amfetaminemonsters waarin amfetamine niet het hoofdbestanddeel is niet eens mee. Het maximale volumepercentage bij amfetamine is 73%.

Prijs

Klanten die amfetamine lieten testen, betaalden daar gemiddeld **€8** per gram voor, wat twee euro meer is dan in 2017. Er is bij poeders met amfetamine als hoofdbestanddeel geen verband tussen prijs en zuiverheid.⁴²

2.5 Overige monsters

Van de 16 aangeleverde **MDMA-poeders** bestonden er 10 (71%) uitsluitend uit MDMA en 3 (21%) voornamelijk uit MDMA. In één monster (7%) was MDMA niet het hoofdbestanddeel. De resterende 2 monsters werden niet geanalyseerd. De gemiddelde dosering van de monsters met MDMA als hoofdbestanddeel was 72% (maximaal haalbare volumepercentage is 84%). Aanleveraars betaalden gemiddeld €19 per gram.

⁴² Regressiecoëfficiënt B=.026 (p=.856).

Van **2C-B** werden 15 pillen aangeboden. Van 11 daarvan zijn de testresultaten: 4 maal uitsluitend 2C-B (36%) en 7 maal voornamelijk 2C-B (64%). Gemiddeld bevatten deze pillen 10 mg 2C-B (2C-B is bij veel lagere doseringen werkzaam dan bijvoorbeeld MDMA). Aanleveraars betaalden gemiddeld €3,91 per pil.

Negen maal werd **ketamine** aangeboden bij de testservice. Dit waren allemaal poeders. Acht monsters bestonden uitsluitend uit ketamine (89%); het negende bevatte niets (11%). De gemiddelde zuiverheid van de eerstgenoemde acht ketaminemonsters was 78% (maximaal haalbare volumepercentage is 87%). Aanleveraars betaalden gemiddeld €22 per gram.

Tot slot werden 34 monsters van andere middelen aangeboden bij de testservice. Testresultaten van monsters waarvan er meerdere werden aangeboden en minimaal twee testuitslagen beschikbaar zijn staan in het onderstaande overzicht.⁴³

AANGEBODEN ALS	TESTRESULTATEN
6-APB (3x)	6-APB (1x) 6-APB + 5-APB (2x)
'Extreme Romantics' (2x)	mdma + cafeïne (2x)
GHB (4x)	GHB (4x)
methamfetamine (2x)	methamfetamine (1x) niets (1x)
LSD (3x)	LSD (3x)

3 Samenvatting

Dit hoofdstuk focust op de marktzijde van middelengebruik in Gooi en Vechtstreek. Dit is gedaan vanuit de cafésurvey waarin gebruikers werden bevraagd over het kopen van drugs, en vanuit de testservice die informatie levert over de zuiverheid, dosering en prijs van drugs.

⁴³ Monsters waarvan slechts één exemplaar werd aangeboden of getest, werden gekocht als: 3-MMC, 4-HO-DET, BK-EBDP, blue lust, DOC, efedrine, en Superketa. Van 10 monsters is niet bekend onder welke naam zij werden gekocht.

Dealers

Als cafébezoekers die ecstasy, cocaïne of amfetamine gebruiken deze middelen zelf kopen (wat voor ongeveer 4 tot 6 op de 10 gebruikers het geval is), dan doen zij dat verreweg het vaakst bij een 06-dealer/bezorger. Bij thuisdealers, straatdealers of in het uitgaansleven wordt veel minder vaak gekocht en niemand zei via internet te kopen.

Testservice

Nog geen vijfde van de cafébezoekers die zelf XTC-pillen kopen, laat zijn of haar aankoop controleren door de testservice. Een deel maakt gebruik van pillreports.com of laat de kwaliteitscontrole aan anderen over en zegt reeds geteste pillen te kopen of laat ze door iemand anders testen. Ruim een kwart koopt zelf XTC-pillen zonder de kwaliteit te (laten) controleren.

In 2018 werden bij de testservice in Hilversum in totaal 318 drugsmonsters aangeboden, flink meer dan het jaar daarvoor. Verreweg de meeste aangeboden monsters zijn XTC-pillen. Hoewel uit de cafésurvey naar voren komt dat kopers van cocaïne en amfetamine hun drugs niet of nauwelijks laten testen, verdubbelde het aantal bij de testservice aangeleverde amfetamine- en cocaïnemonsters.

Zuiverheid en vervuilende stoffen

De meeste geteste XTC-pillen (83%) waren zuiver; dat wil zeggen dat geen andere werkzame stoffen dan MDMA werden aangetroffen. De geteste cocaïne was niet altijd volledig zuiver (25%), maar in de meeste monsters was cocaïne wel het hoofdbestanddeel (66%). Levamisol was de belangrijkste vervuiler. Amfetamine was nooit zuiver en bevatte in de meeste gevallen voornamelijk of uitsluitend cafeïne (68%).

Dosering

De in 2018 geteste XTC-pillen waren sterk met een gemiddelde dosering van 179 mg MDMA en 81% hooggedoseerde pillen (meer dan 150 mg MDMA). Vergeleken met 2017 bevatten XTC-pillen meer MDMA. Ook de cocaïne was in 2018 wat zuiverder dan het jaar daarvoor (68% versus 65%). De kwaliteit van amfetamine ging achteruit. Als amfetamine al het hoofdbestanddeel was, dan was het gemiddelde volumepercentage slechts 54%.

Prijzen

De cafésurvey en de testservice leveren vanuit verschillende invalshoeken overeenkomende prijzen van drugs op. Een XTC-pil kost 4 á 5 euro, een gram cocaïne kost tegen

de 50 euro, en een gram amfetamine ongeveer 8 euro. De xTC lijkt wat goedkoper te zijn geworden; cocaïne en amfetamine juist wat duurder. Prijzen hangen niet samen met de dosering. Sterkere xTC-pillen, cocaïne of amfetamine kosten dus niet meer.

V

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Antenne Gooi en Vechtstreek is het 'zusje' van Antenne Amsterdam, dat al zo'n vijftwintig jaar trends op de hoofdstedelijke drugsmarkt volgt. Sinds 2017 wordt de methodiek van Antenne ook toegepast in de regio Gooi en Vechtstreek.

Een monitor met verschillende invalshoeken

Antenne Gooi en Vechtstreek bestaat uit drie onderdelen: interviews met een panel van professionals, een survey onder jongeren/jongvolwassenen en analyse van uitslagen van de drugstestservice.

Zeven professionals (agent, jongerenwerkers, beveiliging en horecaondernemers) zijn bevrraagd aan de hand van een topiclijst over (risico)jongeren, vrijetijd en middelengebruik. Gezamenlijk omvat hun werkveld verschillende gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek, waar zij contact hebben met uiteenlopende jongerengroepen afkomstig uit lagere en hogere sociaal-economische milieus. De professionals hebben vooral zicht op alcohol en cannabisgebruik en minder op het gebruik van andere drugs, dat zich vooral lijkt af te spelen op festivals en andere uitgaanslocaties buiten de regio.

De survey van 2018 richtte zich op cafébezoekers in Hilversum, Bussum en Huizen, waar 184 bezoekers van 15 verschillende cafés een online vragenlijst invulden. Onder de onderzochte cafébezoekers vormen jongens/mannen (55%) en inwoners van Hilversum (55%) een kleine meerderheid. De meeste zijn te typeren als jongvolwassenen tussen de 18 en 25 jaar. De gemiddelde leeftijd voor de totale groep ligt op 24 jaar. Bijna twee derde (64%) heeft studie als voornaamste bezigheid; voor de rest (36%) is dat werk. Deze tweedeling is echter enigszins arbitrair, want veel studerende hebben ook een baan en veel werkenden zijn hbo- of universitair geschoold. Wel zijn werkende cafébezoekers gemiddeld ouder (28 versus 21 jaar).

Naast gebruikers, richt Antenne zich ook op de aanbodzijde van de genotmiddelenmarkt in de regio. Dit gebeurt op basis van cijfers over het kopen van drugs en drugsprijzen uit de cafésurvey en cijfers over zuiverheid en dosering van drugs die door gebruikers bij de drugstestservice worden aangeboden.

Veel drinkers, veel drank

Het alcoholgebruik bij jongeren, vooral in het hoger-opgeleide milieu, begint vaak al op jonge leeftijd en heeft ook een zekere status. Alcoholcampagnes worden in deze kringen doorgaans lauw ontvangen, niet in het minst bij de ouders zelf. Volgens professionals zijn meer jongeren sterke drank gaan drinken sinds alle alcohol onder de 18 jaar verboden is. Op een enkeling na, zijn alle cafébezoekers in de survey huidige drinkers (laatste maand) en 11% drinkt dagelijks. Per drinkdag consumeren zij gemiddeld 6 glazen alcohol, maar tijdens de caféavond werden gemiddeld 8 glazen gedronken. Vooral onder jongens/mannen is het alcoholgebruik hoog. Desgevraagd vinden de meeste cafébezoekers zelf ook dat ze te veel of te vaak drinken. Toch consumeren de meeste drinkers ook weleens '0%' dranken en last een kwart ook weleens een alcoholvrije periode van een of meer weken in.

Dagelijkse rokers en gelegheidsrokers

Hoewel de meeste cafébezoekers de laatste maand rookten (61%, gemiddeld 9 sigaretten per dag) en de helft dat tijdens de caféavond deed, is roken niet (meer) een dagelijkse vanzelfsprekendheid, want dagelijkse rokers zijn met 33% in de minderheid. Bovendien is de risicoperceptie hoog; bijna driekwart van de rokers vindt dat ze dat minder zouden moeten doen. De elektronische sigaret blijkt geen populair alternatief.

Kleine groepen probleemblowers

Professionals signaleren op verschillende plekken in de gemeenten groepen blowers, soms tot grote ergernis van buurtbewoners. Bij een klein deel, waaronder ook statushouders, is sprake van probleemgebruik. Onder de cafébezoekers gebruikte één op de drie (33%) de laatste maand cannabis en één op de tien (10%) tijdens de uitgaansavond (meestal na het cafébezoek).

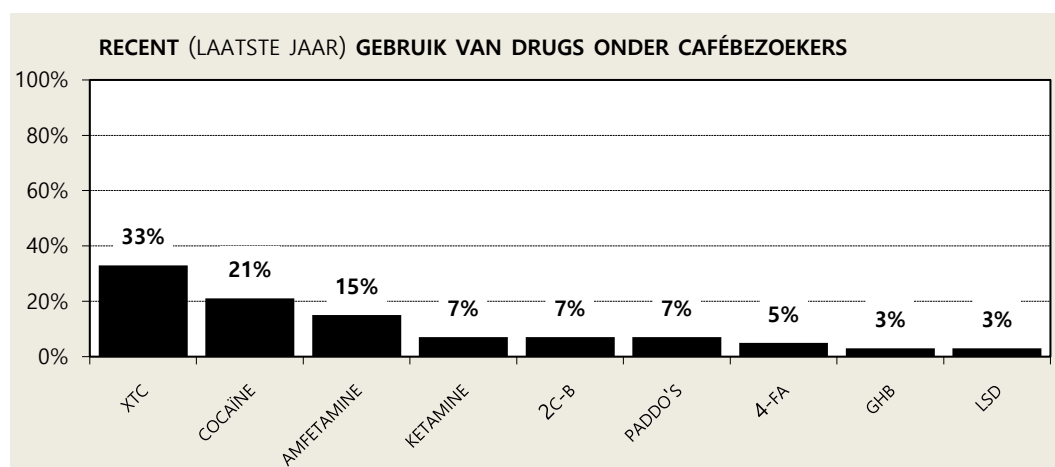
Lachgas is populair

Lachgas is populair bij verschillende groepen, ongeacht etnische afkomst. Behalve kleine lachgaspatronen worden ook de grotere tanks populairder. Op één horecalocatie worden ballonnen met lachgas gratis weggegeven omdat verkoop ervan niet toegestaan

is. Ook onder de cafébezoekers scoort lachgas met 36% recente gebruikers (laatste jaar) hoger dan andere drugs. Het gebruik ervan blijft over het algemeen beperkt tot een paar dagen per jaar.

Ervaring met drugs, maar nauwelijks gebruik op caféavond

Jongeren die veel uitgaan (ook buiten Gooi en Vechtstreek) komen eerder in aanraking met drugs en/of met groepen die gebruiken. Een deel van de jongeren die studeren en de regio verlaten begint dan pas voor het eerst te experimenteren met drugs. Bij de cafébezoekers scoren het gebruik van XTC-pillen en cocaïne het hoogst. De gebruiksfrequentie van deze en andere middelen ligt over het algemeen op een paar keer per jaar: in doorsnee 2 tot 5 keer. Er zijn echter ook gebruikers die de middelen vaker nemen (meer dan 10 keer per jaar). Deze groep meer frequente gebruikers is beduidend groter onder recente cocaïnegebruikers (33%) dan onder recente gebruikers van andere middelen. Gebruik van drugs als methamfetamine, heroïne en crack komt niet of nauwelijks voor.

Jongeren in Gooi en Vechtstreek zijn dus niet onbekend met drugs, maar slechts een klein aantal cafébezoekers gebruikte drugs tijdens de uitgaansavond. Op een doorsnee caféavond blijft het gebruik van genotmiddelen grotendeels beperkt tot alcohol.

Meer tabak en alcohol, maar minder drugs dan in Amsterdam

Het meest in het oog springend verschil tussen het cafépubliek in Gooi en Vechtstreek en dat in Amsterdam is de leeftijd: cafébezoekers in Gooi en Vechtstreek zijn gemiddeld twee jaar jonger en er zijn veel meer jongeren onder de twintig jaar. Wat het gebruik van genotmiddelen betreft zijn er ook duidelijke verschillen. Cafébezoekers uit Gooi en

Vechtstreek roken en drinken meer en vaker, zowel in het algemeen als tijdens cafébezoek. Het gebruik van drugs ligt daarentegen hoger onder Amsterdamse cafébezoekers. Dat geldt echter alleen voor de algemene gebruikscijfers, want tijdens een caféavond worden zowel in Amsterdam als in Gooi en Vechtstreek nauwelijks drugs gebruikt.

Sterke ecstasy en slappe speed op de markt

De meeste ecstasy, cocaïne en amfetamine wordt aangeschaft via 06-dealers (bezorgers). Een xTC-pil kost 4 á 5 euro, een gram cocaïne kost tegen de 50 euro, en een gram amfetamine ongeveer 8 euro.

Hoewel maar weinig cafébezoekers zeggen hun aankoop te laten testen, werden bij de testservice in Hilversum in totaal 318 drugsmonsters aangeboden en verdubbelde het aantal aangeleverde amfetamine- en cocaïnemonsters ten opzichte van het jaar daarvoor. Net als in de rest van het land, zijn de geteste xTC-pillen meestal zuiver en met een gemiddelde dosering van 179 mg MDMA zeer sterk (81% is hooggedoseerd; meer dan 150 mg). Ook de kwaliteit van cocaïne (68% zuiverheid) is vergelijkbaar met de rest van het land. Dat geldt allerminst voor amfetamine, dat slechts 54% zuiver was en bovendien in veel gevallen voornamelijk uit cafeïne bleek te bestaan.

BIJLAGE A

TABELLEN

SURVEY CAFÉBEZOEKERS

1	Survey	81
	Tabel 1.1 representativiteit algemene kenmerken (korte vragenlijst).....	81
	Tabel 1.2 representativiteit middelengebruik (korte vragenlijst)	82
	Tabel 1.3 achtergrondkenmerken	83
	Tabel 1.4 opleiding, werk en studie.....	84
2	Middelengebruik	85
	Tabel 2.1 tabak.....	85
	Tabel 2.2 frequentie en hoeveelheid tabak (huidige rokers)	85
	Tabel 2.3 tabak per subgroep	85
	Tabel 2.4 elektronische sigaret en shisha	86
	Tabel 2.5 alcohol.....	86
	Tabel 2.6 frequentie en hoeveelheid alcohol (huidige drinkers)	86
	Tabel 2.7 alcohol per subgroep.....	87
	Tabel 2.8 alcoholvrij (ooit-drinkers).....	87
	Tabel 2.9 cannabis	87
	Tabel 2.10 frequentie en hoeveelheid cannabis (huidige blowers).....	88
	Tabel 2.11 cannabis per subgroep.....	88
	Tabel 2.12 elektronische joint en shisha.....	88
	Tabel 2.13 XTC-pillen.....	89
	Tabel 2.14 frequentie XTC-pillen (recente gebruikers)	89
	Tabel 2.15 XTC-pillen per subgroep	89
	Tabel 2.16 MDMA-poeder.....	90
	Tabel 2.17 MDMA-poeder per subgroep.....	90
	Tabel 2.18 cocaïne	91
	Tabel 2.19 frequentie cocaïne (recente gebruikers)	91
	Tabel 2.20 cocaïne per subgroep	91
	Tabel 2.21 amfetamine	92
	Tabel 2.22 frequentie amfetamine (recente gebruikers)	92

Tabel 2.23	amfetamine per subgroep	92
Tabel 2.24	methamfetamine	92
Tabel 2.25	lachgas	93
Tabel 2.26	frequentie lachgas (recente gebruikers)	93
Tabel 2.27	lachgas per subgroep	93
Tabel 2.28	ketamine	94
Tabel 2.29	frequentie ketamine (recente gebruikers)	94
Tabel 2.30	ketamine per subgroep	94
Tabel 2.31	GHB.....	95
Tabel 2.32	frequentie GHB (recente gebruikers)	95
Tabel 2.33	GHB per subgroep	95
Tabel 2.34	NPS (nieuwe psychoactieve stoffen)	96
Tabel 2.35	NPS per subgroep (ooit-gebruik)	96
Tabel 2.36	psychedelica (paddo's/truffels, LSD en DMT)	96
Tabel 2.37	psychedelica per subgroep (ooit-gebruik)	96
Tabel 2.38	heroïne en crack.....	97
Tabel 2.39	heroïne en crack per subgroep (ooit-gebruik)	97
Tabel 2.40	slaap- en kalmeringsmiddelen en ritalin.....	97
Tabel 2.41	slaap- en kalmeringsmiddelen en ritalin per subgroep (ooit-gebruik)	97
Tabel 2.42	gokken gedaan	98
3	Uitgaan	99
Tabel 3.1	uitgaan algemeen.....	99
Tabel 3.2	uitgaansavond.....	99
Tabel 3.3	naar huis.....	100
Tabel 3.4	tabak voor, tijdens en na cafébezoek.....	100
Tabel 3.5	tabak voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep.....	100
Tabel 3.6	alcohol voor, tijdens en na cafébezoek.....	101
Tabel 3.7	alcohol voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep	101
Tabel 3.8	glazen alcohol (s.d.) voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep	101
Tabel 3.9	alcohol en verkeersdeelname	102
Tabel 3.10	cannabis voor, tijdens en na cafébezoek.....	102
Tabel 3.11	cannabis totale uitgaansavond – per subgroep.....	102
Tabel 3.12	stimulantia voor, tijdens en na cafébezoek.....	103
Tabel 3.13	narcosemiddelen voor, tijdens en na cafébezoek.....	103
Tabel 3.14	gebruikerstypen.....	104

Verschillen (p-waarden)

*	< .05
**	< .01
***	< .005
****	< .001
<i>n.s.</i>	geen significant verschil

Verschillen tussen percentages zijn getoetst middels een chi-kwadraat analyse; bij verschillen tussen gemiddelden is gebruik gemaakt van een T-test, Fisher's Exacttest (of Anova).

1 Survey

Tabel 1.1 representativiteit algemene kenmerken (korte vragenlijst)

	TOTAAL (n = 744)	non-respons (n = 560)	respons (n = 184) <i>p</i>
geslacht			
man	58.4%	59.6%	54.5% <i>n.s.</i>
vrouw	41.6%	40.4%	45.5%
leeftijd			
jonger dan 20 jaar	25.6%	26.5%	22.9% <i>n.s.</i>
20-24 jaar	36.8%	35.4%	41.0%
25-29 jaar	20.8%	21.6%	18.1%
30 jaar en ouder	16.8%	16.4%	18.1%
gemiddeld (s.d.)	24.1 (6.4)	24.1 (6.5)	24.0 (5.8) <i>n.s.</i>
mediaan	22	22	22
etniciteit			
Nederlands	83.0%	84.0%	80.0% <i>n.s.</i>
Surinaams / Antilliaans	1.1%	1.1%	1.2%
Turks / Marokkaans	1.7%	1.9%	1.2%
overig westers	7.0%	6.1%	9.7%
overig niet-westers	7.1%	6.9%	7.9%

Tabel 1.2 representativiteit middelengebruik (korte vragenlijst)⁴⁴

	TOTAAL (n = 744)	non-respons (n = 560)	respons (n = 184)	<i>p</i>
cannabis				
ooit	86.2%	87.2%	83.1%	<i>n.s.</i>
recent	59.9%	59.5%	60.8%	<i>n.s.</i>
huidig	33.3%	34.1%	30.7%	<i>n.s.</i>
xTC-pillen				
ooit	45.7%	45.8%	45.2%	<i>n.s.</i>
recent	30.4%	30.0%	31.9%	<i>n.s.</i>
huidig	11.0%	9.9%	14.5%	<i>n.s.</i>
cocaïne				
ooit	32.9%	33.5%	30.7%	<i>n.s.</i>
recent	23.0%	23.5%	21.7%	<i>n.s.</i>
huidig	10.5%	10.8%	9.6%	<i>n.s.</i>
amfetamine				
ooit	24.6%	24.6%	24.7%	<i>n.s.</i>
recent	13.2%	13.8%	11.4%	<i>n.s.</i>
huidig	5.5%	5.4%	6.0%	<i>n.s.</i>

⁴⁴ De cijfers o.b.v. de korte vragenlijst kunnen iets afwijken van de cijfers op basis van de lange vragenlijst in de hierop volgende tabellen. Bij het veldwerk in rumoerige cafés kunnen slordigheden in de korte vragenlijst sluipen (antwoord niet of niet correct verstaan; antwoord niet of niet correct genoteerd). Ook kunnen respondenten in het café andere antwoorden hebben gegeven dan later bij het invullen van de lange vragenlijst.

Tabel 1.3 achtergrondkenmerken

	TOTAAL (n = 184)		
geslacht			
man	54.9%		
vrouw	45.1%		
anders	0%		
seksuele geaardheid			
hetero	91.3%		
homo/lesbisch/bi/anders	8.7%		
leeftijd			
jonger dan 20 jaar	24.5%		
20-24 jaar	40.2%		
25-29 jaar	17.9%		
30 jaar en ouder	17.4%		
gemiddeld (s.d.)	23.8 (5.1)		
mediaan	22.0		
geboorteland			
	vader	moeder	respondent
Nederland	90.2%	88.0%	90.2%
Suriname/Antillen	1.1%	1.1%	1.1%
Turkije/Marokko	1.1%	0%	0%
overig westers	4.9%	7.6%	3.8%
overig niet-westers	3.3%	3.3%	1.6%
etniciteit			
Nederlands	82.6%		
Surinaams/Antilliaans	1.6%		
Turks/Marokkaans	0.5%		
overig westers	10.9%		
overig niet-westers	4.3%		
westers	93.5%		
niet-westers	6.5%		
woonplaats			
Hilversum	55.4%		
elders Gooi en Vechtstreek	29.3%		
buiten Gooi en Vechtstreek	15.2%		

Tabel 1.4   **opleiding, werk en studie**

	TOTAAL (n = 184)
opleidingsniveau	
geen/basisonderwijs	4.9%
vmbo	7.6%
havo/vwo	34.8%
mbo	17.9%
hbo/universiteit	34.8%
volgt opleiding	
nee	35.9%
ja, vmbo/havo/vwo	8.7%
ja, mbo	8.2%
ja, hbo/universiteit	46.7%
werkend	
nee	10.9%
minder dan 20 uur per week	38.6%
20 uur per week of meer	50.5%
bezigheid⁴⁵	
studerend	64.1%
werkend	35.9%

⁴⁵ Studerend = student (hbo/universiteit: 46.7%) of scholier (vmbo/havo/vwo/mbo: 17.4%). Werkend = geen opleiding volgend, maar werkend (34.2%) of werkeloos (1.6%). Zie par. 1.3.

2 Middelengebruik

Tabel 2.1 tabak

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	87.0%
1 of 2 keer	15.8%
recent gebruik	72.3%
huidig gebruik	60.9%
dagelijks	32.6%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	15.5 (2.7)
mediaan	15.0

Tabel 2.2 frequentie en hoeveelheid tabak (huidige rokers)

	huidige rokers (n = 112)
frequentie	
minder dan 1 dag per week	23.4%
1-2 dagen per week	9.0%
3-4 dagen per week	9.9%
5-6 dagen per week	4.5%
dagelijks	53.2%
hoeveelheid per dag	
minder dan 1 sigaret	0%
1-2 sigaretten	19.3%
3-5 sigaretten	24.8%
6-10 sigaretten	23.9%
11-20 sigaretten	25.7%
meer dan 20 sigaretten	6.4%
gemiddeld (s.d.)	9.1 (7.3)
mediaan	6.5
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	73.9%
nee	26.1%

Tabel 2.3 tabak per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal sigaretten (huidige rokers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	86.1%	71.3%	61.4%	9.7 (7.5)
vrouw	88.0%	73.5%	60.2%	8.3 (7.0)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>***</i>
jonger dan 20 jaar	84.4%	82.2%	64.4%	6.4 (5.2)
20-24 jaar	89.2%	73.0%	60.8%	8.6 (7.7)
25-29 jaar	90.9%	72.7%	63.6%	9.6 (5.9)
30 jaar en ouder	81.3%	56.3%	53.1%	14.2 (8.2)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>**</i>
studerend	89.0%	78.0%	61.9%	7.7 (6.7)
werkend	83.3%	62.1%	59.1%	11.7 (7.6)

Tabel 2.4 elektronische sigaret en shisha

	e-sigaret met nicotine	e-sigaret zonder nicotine	shisha met nicotine	shisha zonder nicotine
ooit-gebruik	34.8%	22.8%	71.2%	30.4%
recent gebruik	21.2%	12.5%	21.2%	6.5%
 huidig gebruik	9.2%	4.3%	1.6%	0.5%

Tabel 2.5 alcohol

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	99.5%
1 of 2 keer	0.5%
recent gebruik	99.5%
 huidig gebruik	99.5%
dagelijks	11.4%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	14.6 (1.7)
mediaan	15.0

Tabel 2.6 frequentie en hoeveelheid alcohol (huidige drinkers)

	huidige drinkers (n = 183)
frequentie	
minder dan 1 dag per week	12.2%
1-2 dagen per week	43.1%
3-4 dagen per week	24.9%
5-6 dagen per week	9.4%
dagelijks	10.5%
hoeveelheid per dag	
minder dan 1 glas alcohol	0%
1-2 glazen alcohol	12.8%
3-5 glazen alcohol	45.3%
6-10 glazen alcohol	36.3%
11-20 glazen alcohol	5.0%
meer dan 20 glazen alcohol	0.6%
gemiddeld (s.d.)	5.7 (4.0)
mediaan	5.0
riskant drinken⁴⁶	
ja	50.3%
nee	49.7%
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	60.4%
nee	39.6%

⁴⁶ Een riskante drinker drinkt dagelijks (ongeacht de hoeveelheid) óf meer dan twee dagen per week meer dan drie glazen alcohol (tot 19 jaar) óf meer dan vier glazen alcohol (vanaf 19 jaar). Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

Tabel 2.7 alcohol per subgroep

	ooit	recent	huidig	dagelijks	aantal glazen (huidige drinkers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*	****
man	99.0%	99.0%	100%	15.8%	6.7 (4.8)
vrouw	100%	100%	100%	6.0%	4.6 (2.3)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	*
jonger dan 20 jaar	100%	100%	100%	15.6%	7.4 (5.5)
20-24 jaar	98.6%	98.6%	98.6%	9.5%	5.1 (3.1)
25-29 jaar	100%	100%	100%	12.1%	5.4 (3.2)
30 jaar en ouder	100%	100%	100%	9.4%	5.3 (3.4)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	100%	100%	100%	12.1%	6.1 (4.3)
werkend	98.5%	98.5%	98.5%	11.0%	5.1 (3.2)

Tabel 2.8 alcoholvrij (ooit-drinkers)

	ooit-drinkers (n = 183)
afgelopen jaar alcoholvrije (0%) drankjes als vervanging van alcohol	
ja, meestal als vervanging	18.7%
ja, soms als vervanging	17.0%
ja, meestal niet als vervanging	24.7%
nee, geen alcoholvrije drankjes gedronken	39.6%
afgelopen jaar alcoholvrije (0%) drankjes om te minderen of te stoppen	
ja, om te minderen	9.3%
ja, om te stoppen	0.5%
ja, maar niet om te minderen of te stoppen	50.5%
nee, geen alcoholvrije drankjes gedronken	39.6%
afgelopen jaar alcoholvrije periode	
nee	74.7%
ja, 1 periode	19.8%
ja, 2 of meer periodes	5.5%
gemiddeld aantal weken (s.d.)	3.7 (2.5)
mediaan	4.0

Tabel 2.9 cannabis

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	84.2%
1 of 2 keer	28.3%
recent gebruik	59.2%
huidig gebruik	32.6%
dagelijks	3.3%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	16.5 (2.5)
mediaan	16.0

Tabel 2.10 frequentie en hoeveelheid cannabis (huidige blowers)

	huidige blowers (n = 60)
frequentie	
minder dan 1 dag per week	67.8%
1-2 dagen per week	13.6%
3-4 dagen per week	6.8%
5-6 dagen per week	3.4%
dagelijks	8.5%
hoeveelheid per dag	
minder dan 1 joint	28.8%
1-2 joints	59.3%
3-5 joints	11.9%
6-10 joints	0%
meer dan 10 joints	0%
gemiddeld (s.d.)	1.3 (0.9)
mediaan	1.0
riskant blowen⁴⁷	
ja	13.6%
nee	86.4%
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	18.6%
nee	81.4%

Tabel 2.11 cannabis per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal joints (huidige blowers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	84.2%	62.4%	36.6%	1.4 (0.8)
vrouw	84.3%	55.4%	27.7%	1.0 (1.0)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	77.8%	73.3%	37.8%	1.4 (0.8)
20-24 jaar	86.5%	60.8%	31.1%	1.4 (1.1)
25-29 jaar	97.0%	51.5%	27.3%	0.8 (0.8)
30 jaar en ouder	75.0%	43.8%	34.4%	1.1 (0.8)

Tabel 2.12 elektronische joint en shisha

	e-joint met THC	shisha met hasj/wiet
ooit-gebruik	6.0%	23.4%
recent gebruik	4.9%	4.9%
huidig gebruik	1.1%	1.6%

⁴⁷ Een riskante blower blowt dagelijks (ongeacht hoeveelheid) óf meer dan twee dagen per week meer dan één joint per dag. Deze definitie wordt sinds 1995 in Antenne gehanteerd.

Tabel 2.13 xTC-pillen

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	46.7%
1 of 2 keer	13.6%
recent gebruik	32.6%
huidig gebruik	14.1%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	19.6 (3.4)
mediaan	19.0

Tabel 2.14 frequentie xTC-pillen (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 60)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	45.0%
3-4 dagen	21.7%
5-10 dagen	25.0%
meer dan 10 dagen	8.3%
gemiddeld (s.d.)	4.6 (5.1)
mediaan	3.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	10.0%
nee	90.0%

Tabel 2.15 xTC-pillen per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal dagen p.j. (recente gebruikers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	51.5%	37.6%	17.8%	4.2 (3.8)
vrouw	41.0%	26.5%	9.6%	5.2 (6.8)
leeftijd	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	28.9%	28.9%	4.4%	3.5 (3.8)
20-24 jaar	55.4%	36.5%	17.6%	5.9 (6.5)
25-29 jaar	51.5%	36.4%	21.2%	3.9 (3.2)
30 jaar en ouder	46.9%	25.0%	12.5%	2.9 (2.8)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	47.5%	37.3%	15.3%	4.7 (5.6)
werkend	45.5%	24.2%	12.1%	4.2 (3.4)

Tabel 2.16 MDMA-poeder

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	33.2%
recent gebruik	20.7%
huidig gebruik	5.4%

Tabel 2.17 MDMA-poeder per subgroep

	ooit	recent	huidig
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	37.6%	22.8%	5.9%
vrouw	27.7%	18.1%	4.8%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	20.0%	15.6%	6.7%
20-24 jaar	33.8%	23.0%	4.1%
25-29 jaar	45.5%	30.3%	6.1%
30 jaar en ouder	37.5%	12.5%	6.3%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	32.2%	19.5%	6.8%
werkend	34.8%	22.7%	3.0%

Tabel 2.18 cocaïne

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	31.0%
1 of 2 keer	9.8%
recent gebruik	21.2%
huidig gebruik	8.2%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	20.8 (3.6)
mediaan	20.0

Tabel 2.19 frequentie cocaïne (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 39)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	43.6%
3-4 dagen	7.7%
5-10 dagen	15.4%
meer dan 10 dagen	33.3%
gemiddeld (s.d.)	20.6 (52.7)
mediaan	4.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	23.1%
nee	76.9%

Tabel 2.20 cocaïne per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal dagen p.j. (recente gebruikers)
geslacht	*	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	38.5%	27.7%	8.9%	21.4 (60.0)
vrouw	21.7%	13.3%	7.2%	18.8 (29.3)
leeftijd	****	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	8.9%	8.9%	6.7%	17.0 (19.9)
20-24 jaar	29.7%	23.0%	8.1%	12.8 (13.0)
25-29 jaar	45.5%	33.3%	15.2%	45.2 (95.9)
30 jaar en ouder	50.0%	21.9%	3.1%	3.1 (3.2)
bezigheid	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	24.5%	20.3%	8.5%	28.2 (65.8)
werkend	42.4%	22.7%	7.6%	8.5 (13.4)

Tabel 2.21 amfetamine

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	25.5%
1 of 2 keer	11.4%
recent gebruik	15.2%
huidig gebruik	5.4%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	20.2 (3.5)
mediaan	20.0

Tabel 2.22 frequentie amfetamine (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 28)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	42.3%
3-4 dagen	26.9%
5-10 dagen	23.1%
meer dan 10 dagen	7.7%
gemiddeld (s.d.)	5.6 (9.0)
mediaan	3.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	17.9%
nee	82.1%

Tabel 2.23 amfetamine per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal dagen p.j. (recente gebruikers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	29.7%	17.8%	5.9%	4.9 (6.7)
vrouw	20.5%	12.0%	4.5%	7.0 (12.5)
leeftijd	**	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	8.9%	8.9%	2.2%	2.0 (1.4)
20-24 jaar	28.4%	24.3%	9.5%	6.8 (11.0)
25-29 jaar	24.2%	6.1%	3.0%	3.0 (2.8)
30 jaar en ouder	43.8%	12.5%	3.1%	5.3 (0.6)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	22.9%	15.3%	5.9%	5.3 (9.0)
werkend	30.3%	15.2%	4.5%	6.4 (9.7)

Tabel 2.24 methamfetamine

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	3.3%
recent gebruik	0%
huidig gebruik	0%

Tabel 2.25 lachgas

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	54.3%
1 of 2 keer	21.7%
recent gebruik	35.9%
huidig gebruik	12.0%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	19.8 (4.1)
mediaan	19.0

Tabel 2.26 frequentie lachgas (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 66)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	50.8%
3-4 dagen	16.9%
5-10 dagen	27.7%
meer dan 10 dagen	4.6%
gemiddeld (s.d.)	4.8 (8.8)
mediaan	2.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	9.1%
nee	90.9%

Tabel 2.27 lachgas per subgroep

	ooit	recent	huidig	aantal dagen p.j. (recente gebruikers)
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	55.4%	36.6%	11.9%	3.6 (3.0)
vrouw	53.0%	34.9%	12.0%	6.3 (12.8)
leeftijd	<i>n.s.</i>	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	46.7%	35.6%	13.3%	4.7 (3.9)
20-24 jaar	62.2%	44.5%	17.5%	5.6 (11.9)
25-29 jaar	63.6%	36.4%	6.1%	4.0 (4.3)
30 jaar en ouder	37.5%	15.6%	3.1%	2.2 (1.6)
bezigheid	<i>n.s.</i>	*	*	<i>n.s.</i>
studerend	55.9%	41.5%	16.1%	5.4 (10.1)
werkend	51.5%	25.8%	4.5%	3.1 (3.4)

Tabel 2.28 ketamine

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	14.1%
1 of 2 keer	9.8%
recent gebruik	6.5%
huidig gebruik	2.2%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	21.2 (3.3)
mediaan	21.0

Tabel 2.29 frequentie ketamine (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 12)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	75.0%
3-4 dagen	8.3%
5-10 dagen	8.3%
meer dan 10 dagen	8.3%
gemiddeld (s.d.)	3.3 (4.8)
mediaan	1.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	8.3%
nee	91.7%

Tabel 2.30 ketamine per subgroep

	ooit	recent	huidig
geslacht	***	*	<i>n.s.</i>
man	20.8%	9.9%	3.0%
vrouw	6.0%	2.4%	1.2%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	6.7%	6.7%	2.2%
20-24 jaar	17.6%	8.1%	2.7%
25-29 jaar	15.2%	9.1%	3.0%
30 jaar en ouder	15.6%	0%	0%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	26.1%	6.8%	2.5%
werkend	26.8%	6.1%	1.5%

Tabel 2.31 GHB

	TOTAAL (n = 184)
ooit-gebruik	7.6%
1 of 2 keer	4.3%
recent gebruik	2.7%
huidig gebruik	1.1%
startleeftijd	
gemiddeld (s.d.)	22.6 (4.8)
mediaan	23.0

Tabel 2.32 frequentie GHB (recente gebruikers)

	recente gebruikers (n = 5)
frequentie (laatste jaar)	
1-2 dagen	40.0%
3-4 dagen	40.0%
5-10 dagen	0%
meer dan 10 dagen	20.0%
gemiddeld (s.d.)	8.0 (12.3)
mediaan	3.0
te veel of te vaak (eigen mening)	
ja	20.0%
nee	80.0%

Tabel 2.33 GHB per subgroep

	ooit	recent	huidig
geslacht	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	11.9%	4.0%	1.0%
vrouw	2.4%	1.2%	1.2%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	4.4%	2.2%	2.2%
20-24 jaar	6.8%	5.4%	1.4%
25-29 jaar	3.0%	0%	0%
30 jaar en ouder	18.8%	0%	0%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	7.6%	3.4%	1.7%
werkend	7.6%	1.5%	0%

Tabel 2.34 NPS (nieuwe psychoactieve stoffen)

	4-FA	2C-B	4-MMC <i>mefedrone</i>	BK-MDMA <i>methylone</i>	5/6-APB <i>benzofury</i>	3-MMC	2/3/4-FMC <i>fliefedrone</i>	MXE <i>metoxamine</i>
ooit-gebruik	12.4%	11.4%	3.3%	1.1%	1.1%	1.1%	0.5%	1.1%
recent gebruik	5.4%	6.5%	0.5%	1.1%	0%	0.5%	0.5%	0%
huidig gebruik	1.6%	2.7%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Tabel 2.35 NPS per subgroep (ooit-gebruik)

	4-FA	2C-B	4-MMC <i>mefedrone</i>	BK-MDMA <i>methylone</i>	5/6-APB <i>benzofury</i>	3-MMC	2/3/4-FMC <i>fliefedrone</i>	MXE <i>metoxamine</i>
geslacht	<i>n.s.</i>	***	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	16.8%	17.8%	4.0%	1.0%	1.0%	1.0%	0%	1.0%
vrouw	7.2%	3.6%	2.4%	1.2%	1.2%	1.2%	1.2%	1.2%
leeftijd	*	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	2.2%	6.7%	0%	2.1%	0%	0%	0%	0%
20-24 jaar	18.9%	14.9%	6.8%	1.4%	2.7%	2.7%	1.4%	2.7%
25-29 jaar	12.1%	9.1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
30 jaar en ouder	12.5%	12.5%	3.1%	0%	0%	0%	0%	0%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	11.9%	11.9%	3.4%	1.7%	1.7%	0.8%	0.8%	0.8%
werkend	13.6%	10.6%	3.0%	0%	0%	1.5%	0%	1.5%

Tabel 2.36 psychedelica (paddo's/truffels, LSD en DMT)

	paddo's/truffels	LSD	DMT
ooit-gebruik	20.1%	5.4%	3.8%
recent gebruik	6.5%	2.7%	0.5%
huidig gebruik	0%	0%	0%

Tabel 2.37 psychedelica per subgroep (ooit-gebruik)

	paddo's/truffels	LSD	DMT
geslacht	****	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	29.7%	5.9%	5.0%
vrouw	8.4%	4.8%	2.4%
leeftijd	***	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	6.7%	4.4%	0%
20-24 jaar	27.0%	2.7%	2.7%
25-29 jaar	9.1%	6.1%	9.1%
30 jaar en ouder	34.4%	12.5%	3.8%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	19.5%	4.2%	2.5%
werkend	21.2%	7.6%	6.1%

Tabel 2.38 heroïne en crack

	heroïne	crack
ooit-gebruik	1.1%	2.7%
recent gebruik	0%	0.5%
huidig gebruik	0%	0.5%

Tabel 2.39 heroïne en crack per subgroep (ooit-gebruik)

	heroïne	crack
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	1.0%	2.0%
vrouw	1.2%	3.6%
leeftijd	<i>n.s.</i>	**
jonger dan 20 jaar	0%	0%
20-24 jaar	1.4%	1.4%
25-29 jaar	0%	0%
30 jaar en ouder	3.1%	12.5%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	1.7%	1.7%
werkend	0%	4.5%

Tabel 2.40 slaap- en kalmeringsmiddelen en ritalin

	slaap- en kalmeringsmiddelen	ritalin
ooit-gebruik	24.5%	19.0%
recent gebruik	16.3%	10.3%
huidig gebruik	8.7%	3.8%

Tabel 2.41 slaap- en kalmeringsmiddelen en ritalin per subgroep (ooit-gebruik)

	slaap- en kalmeringsmiddelen	ritalin
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	21.8%	18.8%
vrouw	27.7%	19.3%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	26.7%	22.2%
20-24 jaar	21.6%	17.5%
25-29 jaar	33.3%	24.2%
30 jaar en ouder	18.8%	12.5%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	28.0%	24.6%
werkend	18.2%	9.1%

Tabel 2.42 gokken

	TOTAAL (n = 184)
aantal keer geld uitgegeven aan online gokspelletjes afgelopen jaar	
0 keer	91.7%
1 keer	0.6%
2-3 keer	5.0%
4-9 keer	0%
10 keer of meer	2.8%
aantal keer geld uitgegeven aan 'echte' gokspelletjes afgelopen jaar	
0 keer	84.4%
1 keer	2.2%
2-3 keer	5.6%
4-9 keer	4.4%
10 keer of meer	3.3%

3 Uitgaan

Tabel 3.1 uitgaan algemeen

	TOTAAL (n = 184)
hoe vaak uitgegaan (afgelopen maand)	
geen enkele keer	2.7%
1 keer	8.2%
2-3 keer	28.4%
4-9 keer	43.2%
10 keer of meer	17.5%
uitgaanstype (afgelopen maand)	
thuisblijver (0 keer)	2.7%
gelegenheidsstapper (1-3 keer)	36.6%
vaste stapper (≥ 4 keer)	50.7%
uitgaansplaats (meestal)	
Hilversum	60.1%
Bussum	14.8%
Huizen	4.4%
elders	20.8%
uitgaanslocaties (afgelopen maand)⁴⁸	
georganiseerd feestje bij vrienden/kennissen thuis	62.8%
café, kroeg of bar	92.9%
discotheek of club	53.0%
optreden of concert	23.5%
kleinschalig feest/festival (<5000 bezoekers)	18.0%
grootschalig feest/festival (>5000 bezoekers)	12.0%

Tabel 3.2 uitgaansavond

	TOTAAL (n = 184)
geld uitgegeven in het café	
gemiddeld (s.d.)	€ 25,66 (35,89)
mediaan	€ 18,-
geld uitgegeven hele uitgaansavond	
gemiddeld (s.d.)	€ 38,98 (62,30)
mediaan	€ 20,-
na het café	
naar huis	70.5%
naar een georganiseerd feestje bij vrienden/kennissen thuis	3.8%
naar een (ander) café, kroeg of bar	11.5%
naar een optreden of concert	0.5%
naar een discotheek of club	8.2%
naar een feest/festival	0%
anders ⁴⁹	5.5%

⁴⁸ Meerdere antwoorden mogelijk.

⁴⁹ Snackbar/restaurant (7x), andermans huis (6x), studentenvereniging (2x), film (1x), park (1x), supermarkt (1x), werk (1x).

Tabel 3.3 naar huis

	TOTAAL (n = 184)
vervoerswijze	
lopend	20.2%
zelf met fiets	57.9%
zelf met bromfiets/scooter	1.1%
zelf met auto/motor/boot	3.8%
taxi/über	3.8%
openbaar vervoer	4.9%
achterop meegereden	2.7%
met de auto meegereden	5.5%
verkeersdeelname⁵⁰	
niet zelf gereden	36.6%
fiets	57.9%
motorvoertuig	5.5%

Tabel 3.4 tabak voor, tijdens en na cafébezoek

	TOTAAL (n = 184)
voor het cafébezoek	41.3%
tijdens het cafébezoek	47.3%
na het cafébezoek	36.1%
totale uitgaansavond	50.5%

Tabel 3.5 tabak voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep

	voor het cafébezoek	tijdens het cafébezoek	na het cafébezoek	totale uitgaansavond
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	41.6%	45.5%	37.0%	50.0%
vrouw	41.0%	49.4%	34.9%	50.6%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	42.2%	48.9%	34.1%	51.1%
20-24 jaar	36.5%	40.5%	33.8%	45.9%
25-29 jaar	45.5%	54.5%	39.4%	57.6%
30 jaar en ouder	46.9%	53.1%	40.6%	53.1%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	38.1%	44.9%	33.3%	56.1%
werkend	47.0%	51.5%	40.9%	47.5%

⁵⁰ Afgeleid van bovenstaande vervoerswijzen naar huis (waar meerdere antwoorden mogelijk waren) maar elkaar uitsluitende categorieën. Gemotoriseerd = zelf gereden met bromfiets, scooter, auto, motor of boot (ongeacht eventuele andere vervoerswijzen). Fiets = zelf gereden met fiets (niet zelf gereden met motorvoertuig, ongeacht eventuele andere vervoerswijzen). Niet zelf gereden = Lopend, met taxi/über, openbaar vervoer, achterop of met de auto meegereden (niet zelf gereden met motorvoertuig of fiets).

Tabel 3.6 alcohol voor, tijdens en na cafébezoek

	TOTAAL (n = 184)
alcoholgebruik	
voor het cafébezoek	48.1%
tijdens het cafébezoek	94.0%
na het cafébezoek	27.8%
totale uitgaansavond	95.6%
gemiddeld aantal glazen alcohol (s.d.)⁵¹	
voor het cafébezoek	1.8 (3.3)
tijdens het cafébezoek	5.1 (6.1)
na het cafébezoek	1.0 (2.7)
totale uitgaansavond	7.8 (8.7)

Tabel 3.7 alcohol voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep

	voor het cafébezoek	tijdens het cafébezoek	na het cafébezoek	totale uitgaansavond
geslacht	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
man	54.0%	95.0%	31.6%	96.0%
vrouw	41.0%	92.8%	23.5%	95.2%
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	51.1%	88.9%	30.2%	95.6%
20-24 jaar	46.6%	93.2%	25.0%	93.2%
25-29 jaar	48.5%	97.0%	34.4%	97.0%
30 jaar en ouder	46.9%	100%	24.1%	100%
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	51.5%	92.3%	31.3%	94.9%
werkend	46.2%	97.0%	21.9%	97.0%

Tabel 3.8 glazen alcohol (s.d.) voor, tijdens en na cafébezoek – per subgroep

	voor het cafébezoek	tijdens het cafébezoek	na het cafébezoek	totale uitgaansavond
geslacht	<i>n.s.</i>	****	<i>n.s.</i>	****
man	4.2 (4.6)	6.9 (7.6)	4.6 (4.8)	10.2 (10.9)
vrouw	3.1 (2.3)	3.8 (2.9)	2.7 (1.7)	5.6 (3.5)
leeftijd	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	4.3 (6.1)	7.0 (10.0)	5.2 (5.4)	10.0 (14.8)
20-24 jaar	3.8 (3.3)	4.4 (3.3)	3.6 (4.4)	7.1 (5.3)
25-29 jaar	3.8 (2.5)	5.4 (6.1)	3.5 (2.0)	8.5 (6.2)
30 jaar en ouder	2.9 (1.8)	6.0 (4.0)	2.4 (1.1)	7.5 (5.0)
bezigheid	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>	<i>n.s.</i>
studerend	4.2 (4.7)	5.6 (7.2)	4.0 (4.6)	8.5 (10.5)
werkend	3.1 (2.0)	5.2 (3.6)	3.4 (1.8)	7.5 (4.3)

⁵¹ Cafébezoekers die geen alcohol dronken buiten beschouwing gelaten.

	niet zelf gereden (n = 67)	fiets (n = 106)	motorvoertuig (n = 10)	<i>p</i>
alcohol tijdens uitgaan				
niet gedronken	4.6%	5.0%	30.0%	***
1 à 2 glazen	23.1%	19.8%	50.0%	
meer dan 2 glazen	72.3%	75.2%	20.0%	

	TOTAAL (n = 184)
voor het cafébezoek	5.4%
tijdens het cafébezoek	4.3%
na het cafébezoek	7.7%
totale uitgaansavond	9.8%

	totale uitgaansavond
geslacht	*
man	13.9%
vrouw	4.8%
leeftijd	<i>n.s.</i>
jonger dan 20 jaar	13.3%
20-24 jaar	9.5%
25-29 jaar	6.1%
30 jaar en ouder	9.4%
bezigheid	<i>n.s.</i>
studerend	11.0%
werkend	7.6%

Tabel 3.12 stimulantia voor, tijdens en na cafébezoek

	TOTAAL (n = 184)
XTC-pillen	
voor het cafébezoek	0.5%
tijdens het cafébezoek	0%
na het cafébezoek	0%
totale uitgaansavond	0.5%
cocaïne	
voor het cafébezoek	2.7%
tijdens het cafébezoek	2.2%
na het cafébezoek	1.6%
totale uitgaansavond	4.3%
amfetamine	
voor het cafébezoek	0%
tijdens het cafébezoek	0%
na het cafébezoek	0.5%
totale uitgaansavond	0.5%
MDMA-poeder	
voor het cafébezoek	1.1%
tijdens het cafébezoek	0%
na het cafébezoek	0.5%
totale uitgaansavond	1.1%
stimulantia (XTC, cocaïne, amfetamine en/of MDMA-poeder)	
voor het cafébezoek	3.3%
tijdens het cafébezoek	2.2%
na het cafébezoek	3.3%
totale uitgaansavond	5.4%

Tabel 3.13 narcosemiddelen voor, tijdens en na cafébezoek

	TOTAAL (n = 184)
lachgas	
voor het cafébezoek	1.1%
tijdens het cafébezoek	0%
na het cafébezoek	0%
totale uitgaansavond	1.1%
ketamine	
voor het cafébezoek	0.5%
tijdens het cafébezoek	0%
na het cafébezoek	0.4%
totale uitgaansavond	1.1%
GHB	
voor het cafébezoek	0%
tijdens het cafébezoek	0.5%
na het cafébezoek	0%
totale uitgaansavond	0.5%
narcosemiddelen (lachgas, GHB en/of ketamine)	
voor het cafébezoek	1.6%
tijdens het cafébezoek	0.5%
na het cafébezoek	0.5%
totale uitgaansavond	1.6%

Tabel 3.14 gebruikerstypen

	TOTAAL (n = 184)
gebruikerstype⁵²	
nuchteren	6.0%
drinkers	87.4%
blowers	3.8%
peppers	2.7%

⁵² Op basis van gebruik *tijdens* het cafébezoek. Nuchteren: geen alcohol gedronken, niet geblowd en geen andere drugs gebruikt. Drinkers: wel alcohol gedronken, maar niet geblowd en geen andere drugs gebruikt. Blowers: wel cannabis gebruikt (eventueel ook gedronken), maar geen andere drugs gebruikt. Peppers: partydrugs (XTC-pillen, cocaïne, amfetamine, MDMA-poeder, lachgas, GHB en/of ketamine (en eventueel ook alcohol gedronken of geblowd).

BIJLAGE B

TABELLEN

MARKT

1	Survey	107
	Tabel 1.1	kopen van XTC-pillen (recente gebruikers) 107
	Tabel 1.2	prijs en controle van gekochte XTC-pillen (recente kopers)..... 107
	Tabel 1.3	kopen van cocaïne (recente gebruikers) 107
	Tabel 1.4	prijs en controle van gekochte cocaïne (recente kopers) 108
	Tabel 1.5	kopen van amfetamine (recente gebruikers)..... 108
	Tabel 1.6	prijs en controle van gekochte amfetamine (recente kopers)..... 108
2	Testservice	109
	Tabel 2.1	monsters aangeboden bij Jellinek Preventie Hilversum..... 109
	Tabel 2.2	ecstasy..... 109
	Tabel 2.3	werkzame stof XTC-pillen 109
	Tabel 2.4	dosering (milligram) XTC-pillen..... 110
	Tabel 2.5	prijzen aangeboden XTC-pillen 110
	Tabel 2.6	cocaïne..... 110
	Tabel 2.7	werkzame stof cocaïne-poeders..... 110
	Tabel 2.8	dosering (volumepercentage) cocaïne-poeders..... 110
	Tabel 2.9	prijzen aangeboden cocaïne-poeders..... 110
	Tabel 2.10	amfetamine..... 111
	Tabel 2.11	werkzame stof amfetamine-poeders 111
	Tabel 2.12	dosering (volumepercentage) amfetamine-poeders..... 111
	Tabel 2.13	prijzen aangeboden amfetamine-poeders 111

1 Survey

Tabel 1.1 kopen van xTC-pillen (recente gebruikers)

	2018
	(n = 60)
xTC-pillen gekocht afgelopen jaar	
06-dealer/bezorger	46.7%
dealer thuis	6.7%
in het uitgaansleven	6.7%
internet	0%
dealer op straat	1.7%
anders ⁵³	10.0%
TOTAAL	61.7%

Tabel 1.2 prijs en controle van gekochte xTC-pillen (recente kopers)

	2018
	(n = 37)
prijs per pil	
gemiddeld (s.d.)	€ 4,41 (1,76)
mediaan	€ 5,-
controleer je zelf de kwaliteit van de xTC-pillen die je koopt?	
nee	27.0%
nee, maar ik koop gecontroleerde pillen (zijn al getest)	29.7%
nee, maar ik laat anderen ze controleren	10.8%
ja, ik controleer zelf bij de testservice	18.9%
ja, ik controleer zelf met een thuistest	0%
ja, ik controleer zelf via pillreports.com	13.5%

Tabel 1.3 kopen van cocaïne (recente gebruikers)

	2018
	(n = 39)
cocaïne gekocht afgelopen jaar	
06-dealer/bezorger	41.0%
dealer thuis	2.6%
in het uitgaansleven	0%
internet	0%
dealer op straat	0%
anders ⁵⁴	7.7%
TOTAAL	48.7%

⁵³ De antwoorden van respondenten konden vrijwel allemaal onder een van de volgende twee categorieën worden geschaard: (1) 'via vrienden/kennissen/bekenden' of (2) 'via via'.

⁵⁴ De antwoorden van respondenten konden allemaal onder een van de volgende twee categorieën worden geschaard: (1) 'via vrienden/kennissen/bekenden' of (2) 'via via'.

Tabel 1.4 prijs en controle van gekochte cocaïne (recente kopers)

	2018
	(n = 19)
prijs per gram	
gemiddeld (s.d.)	€ 46,50 (10,53)
mediaan	€ 50,-
controleer je zelf de kwaliteit van de cocaïne die je koopt?	
nee	78,9%
nee, maar ik koop gecontroleerde cocaïne (is al getest)	5,3%
nee, maar ik laat anderen ze controleren	15,8%
ja, ik controleer zelf bij de testservice	0%
ja, ik controleer zelf met een thuistest	0%

Tabel 1.5 kopen van amfetamine (recente gebruikers)

	2018
	(n = 28)
amfetamine gekocht afgelopen jaar	
06-dealer/bezorger	28,6%
dealer thuis	3,6%
in het uitgaansleven	0%
internet	0%
dealer op straat	3,6%
anders ⁵⁵	10,7%
TOTAAL	35,7%

Tabel 1.6 prijs en controle van gekochte amfetamine (recente kopers)

	2018
	(n = 10)
prijs per gram	
gemiddeld (s.d.)	€ 7,39 (3,36)
mediaan	€ 7,-
controleer je zelf de kwaliteit van de amfetamine die je koopt?	
nee	50,0%
nee, maar ik koop gecontroleerde amfetamine (is al getest)	30,0%
nee, maar ik laat het door anderen controleren	10,0%
ja, ik controleer zelf bij de testservice	10,0%
ja, ik controleer zelf met een thuistest	0%

⁵⁵ De antwoorden van respondenten konden vrijwel allemaal onder een van de volgende twee categorieën worden geschaard: (1) 'via vrienden/kennissen/bekenden' of (2) 'via via'.

2 Testservice

Tabel 2.1 monsters aangeboden bij Jellinek Preventie Hilversum

	2017	2018
XTC/MDMA	109	192
cocaïne	15	33
amfetamine	17	35
ketamine	10	9
GHB	4	4
LSD	4	3
2C-B	11	15
4-FA	16	0
Anders	16	17
Onbekend	0	10
TOTAAL	202	318

Tabel 2.2 ecstasy

	2017	2018
pillen	90%	91%
	98	175
poeders/kristallen	7%	8%
	8	16
overig/onbekend	3%	1%
	3	1

Tabel 2.3 werkzame stof xtc-pillen⁵⁶

	2017	2018
uitsluitend MDMA	92%	92%
	76	129
voornamelijk MDMA	5%	3%
	4	4
uitsluitend of voornamelijk anders	-	1%
		2
overig	4%	2%
	3	5
niet geanalyseerd	16	35

⁵⁶ Zie hoofdstuk V voor uitleg over de categorisering.

Tabel 2.4 dosering (milligram) xTC-pillen⁵⁷					
	N	min	max	gemiddeld	standaarddeviatie
2017	80	39	230	161	41
2018	133	74	241	179	35

Tabel 2.5 prijzen aangeboden xTC-pillen			
		2017	2018
prijs per pil		€ 4.19	€ 3.95
aantal met prijsopgave		79	127

Tabel 2.6 cocaïne			
		2017	2018
poeders/kristallen		100%	100%
		15	33
overig		-	-

Tabel 2.7 werkzame stof cocaïne-poeders⁵⁸			
		2017	2018
uitsluitend cocaïne		20%	25%
		3	8
voornamelijk cocaïne		73%	66%
		11	21
uitsluitend of voornamelijk anders		-	-
overig		7%	9%
		1	3
niet geanalyseerd		-	1

Tabel 2.8 dosering (volumepercentage) cocaïne-poeders⁵⁹					
	N	min	max	gemiddeld	standaarddeviatie
2017	14	19	86	65	18
2018	29	32	84	68	13

Tabel 2.9 prijzen aangeboden cocaïne-poeders			
		2017	2018
prijs per gram		€ 44.73	€ 48.59
aantal met prijsopgave		15	32

⁵⁷ Met uitsluitend of voornamelijk MDMA als werkzame stof.

⁵⁸ Zie hoofdstuk V voor uitleg over de categorisering.

⁵⁹ Met uitsluitend of voornamelijk cocaïne als werkzame stof.

Tabel 2.10 amfetamine		
	2017	2018
poeders	100%	97%
	17	34
overig	-	3%
		1

Tabel 2.11 werkzame stof amfetamine-poeders⁶⁰		
	2017	2018
uitsluitend amfetamine	59%	-
	10	
voornamelijk amfetamine	6%	29%
	1	10
uitsluitend of voornamelijk anders	35%	68%
	6	23
overig	-	3%
		1
niet geanalyseerd	-	-

Tabel 2.12 dosering (volumepercentage) amfetamine-poeders⁶¹					
	N	min	max	gemiddeld	standaarddeviatie
2017	8	57	72	65	11
2018	10	45	65	54	6

Tabel 2.13 prijzen aangeboden amfetamine-poeders		
	2017	2018
prijs per gram	€ 6.44	€8.28
aantal met prijsopgave	16	32

⁶⁰ Zie hoofdstuk V voor uitleg over de categorisering.

⁶¹ Met uitsluitend of voornamelijk amfetamine als werkzame stof.

LITERATUUR

- Benschop, A., Bujalski, M., Dabrowska, K., Demetrovics, Z., Egger, D., Felinczi, K., Henriques, S., Kalo, Z., Kamphausen, G., Korf, D.J., Nabben, T., Silva, J.P., Van Hout, M.C., Werse, B., Wells, J., Wieczorek, L. & Wouters, M. (2017)** *New Psychoactive Substances: transnational project on different user groups, user characteristics, extent and patterns of use, market dynamics, and best practices in prevention*. NPS-transnational Project (HOME/2014/JDRU/AG/DRUG/7077).
- EMCDDA (2015)** *New psychoactive substance in Europe. An update from the EU Early warning system*. Lisbon: EMCDDA.
- EMCDDA (2014)** *European drugs report 2014: Trends and developments*. Lisbon: EMCDDA.
- Luijk SJ, Nabben T & Korf DJ (2018)** *Antenne Gooi en Vechtstreek 2017: Zicht op middelengebruik onder jonge mensen in de regio*. Amsterdam: Bonger Instituut voor Criminologie.
- Nabben T, Luijk SJ & Korf DJ (2018)** *Antenne 2017. Trends in alcohol, tabak en drugs bij jonge Amsterdammers*. Amsterdam: Rozenberg Publishers (Jellinekreeks nr. 29).
- Rijnbeek A (2017, 24 november)** Gooise scholen in actie tegen zuipende jongeren. *NOS*.
- Van Acker MB (2009)** *Gezondheidspeiling volwassenen 2008. Resultaten van de gezondheidsenquête onder inwoners van 19 tot 65 jaar in de regio Gooi en Vechtstreek*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van Acker MB, Mérelle SYM & Overberg RI (2009)** *Gezondheidspeiling senioren 2008. Resultaten van de gezondheidsenquête onder inwoners van 65 jaar en ouder in de regio Gooi en Vechtstreek*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van Acker MB (2013)** *Gezondheidspeiling 2012. Resultaten van de vierjaarlijkse gezondheidsenquête onder inwoners van 19 jaar en ouder in de regio Gooi en Vechtstreek*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van Acker MB & Laméris I (2014)** *Resultaten van het EMOVO-onderzoek 2013/2014 onder tweede- en vierdeklassers van het voortgezet onderwijs*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van Acker MB & Laméris I (2016)** *Resultaten van het EMOVO-onderzoek 2015/2016 onder tweede- en vierdeklassers van het voortgezet onderwijs*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van Acker MB & Laméris I (2017)** *Resultaten Gezondheidspeiling 2016 onder inwoners van 19 jaar en ouder in de regio Gooi en Vechtstreek*. Bussum: GGD Gooi en Vechtstreek.
- Van der Pol, P., Nijkamp, L., Nabben, T. & Van Laar, M. (2017)** *4-FA. 4-Fluoramfetamine: gebruikers en gebruik in beeld*. Utrecht/Amsterdam: Trimbos-instituut & Bonger Instituut voor Criminologie.

